

חידון גאולה ומשיח

תשפ"ד



קובץ ב'

פתח דבר

ברגשי גיל ושמחה תוך שבח והודיה לבורא עולם, הננו מוציאים לאור את קובץ "תורת הגאולה" (وهוא מסלול הלימוד - שנה ג') בסדרת הקבצים בעניני משיח וגאולה היוצאים לאור במסגרת "חידון גאולה ומשיח".

קובץ זה הוא הקובץ השני בסדרת הקובצים היוצאים לאור בשנה זו, והוא עוסק במספר נושאים מרכזיים הקשורים לשינויים הגדולים והנפלאים שיתרחשו בתקופת הגאולה וימות המשיח:

(א) הסעודה הגדולה - הקובץ נפתח בתיאור הסעודה הגדולה שתתקיים לעתיד לבוא, בה יוגשו בשר שור הבר ודג הליתן.

(ב) שינויים בעולם ובבני אדם - בחלק זה מתוארים השינויים הצפויים בטבע הער' למ, בבעלי החיים ובבני האדם עצמם בימות המשיח.

(ג) אומות העולם - בחלק זה מתואר מלחמת רשעי אומות העולם, מעמדם ותפקי' דם בימות המשיח, יחסם לעם ישראל והאופן בו יכירו בהקב"ה ומלכותו.

(ד) חגיגת המועדים - לבסוף מתואר האופן המיוחד שבו יחגגו את המועדים השור' נים בתקופה זו.

קובץ זה פורש בפנינו תמונה רחבה של נושאים אלו בעת בוא הגאולה.



בהתוועדות ש"ק פרשת תזריע-מצורע ה'תנש"א אמר הרבי בין השאר וזה לשונו (להלן קטעים מספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 501. לשלימות הבנת הדברים עיי"ש):

משיח צדקנו עומד לבוא תיכף ומיד, אבל עדיין לא בא בפועל, שלכן דרושה ההשתדלות האחרונה של כל אחד ואחד מישראל להביא את המשיח.

הרבי מבאר (שם) שלימוד עניני גאולה ומשיח הוא "הדרך הישרה", הקלה והמהירה ביותר מבין כל דרכי התורה, לפעול התגלות וביאת המשיח. ובפרטיות:

"תפארת" – הוא ענין לימוד התורה, ו"מלכות שבתפארת" – הוא לימוד התורה בעניני מלך המשיח ובעניני הגאולה שנתבארו בריבוי מקומות,

– בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, בנמרא ובמדרשים, וגם
– ובמיוחד – בפנימיות התורה, החל מספר זוהר, ובפרט בתוֹרַת החסידות, בתורת רבותינו נשיאינו, ובפרט בתורתו (מאמ' רים ולקוטי שיחות) של נשיא דורנו – מעין ודונמא והכנה ללימוד תורתו של משיח.



אופן עריכת הקובץ:

החומר שבקובץ זה הוא ליקוט סוגיות נבחרות בעניני גאולה ומשיח, כתובים בשפה קלה וברורה להקל על החפצים ללמוד ולדעת את יסודות ועיקרי הסוגיות הללו. החומר מבוסס ברובו ע"פ תורת הרבי וספרי רבותינו נשיאנו.

המקורות והסוגיות המופיעים כאן הם בבחינת טעימה קלה בלבד מתוך האוצר העשיר של תורת הגאולה. אך הם בהחלט מהווים מבוא ו"מפתח" לפתוח את השערים ולסלול דרך להבנה רחבה ומעמיקה של נושאים אלו.

בהתאם לכך – כמובן שלא ניתן במסגרת זו להביא את כל המקורות הקשורים לנושאים הנידונים, אשר על כן התמקדנו רק במקורות העיקריים הדרושים להבנת הרעיונות. לפיכך, אין לראות בקובץ זה חיבור מקיף בשלימות את "תורת הגאולה".

יתר על כן, התוכן עבר עריכה קלה כדי לסכם ולתמצת נושאים אלו לטובת הלומדים. מובן אפוא, שעל מנת לקבל תמונה ברורה ומקיפה יותר, יש לעיין במקורות עצמם, כמצוין בהערות השוליים. הדברים נכונים ביתר שאת לגבי סוגיות מורכבות שלא באנו להכריע בהן או לקבוע מסמרות, אלא לתאר את עיקרי ההסברים והרעיונות.



ולסיום, נביע תקוותינו כי הלימוד וה'קאץ' בתורת הגאולה, ובפרט על ידי התאחדות תלמידי הישיבות באופן של 'ויעשו כולם אגודה אחת, לעשות רצונך בלבב שלם' תהיה הפעולה האחרונה ש"תכריע את הכף" ותפעל כבר את התגלות משיח צדקנו, תיכף ומי"ד ממש!

מטה חידון גאולה ומשיח

י"ג אייר תשפ"ד

ברוקלין נ"י.

תוכן העניינים

שער ראשון

הסעודה דלעתיד לבוא

פרק א | סעודת שור הבר והליתן 16.....

16 מקורו וענינו
מביא את המקורות בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, ומשמעותו הרוחנית של סעודה מיוחדת זו.

20 מלחמת הליתן ושור הבר
מביא תיאור של מלחמת הליתן ושור הבר שיקרה קודם הסעודה הגדולה.

26 מאכלי הסעודה.
מבאר ריבוי הפרטים אודות הסעודה, מתחיל מהכנת הסעודה, מספר הליתן ושור הבר שיהיו אז, ושאר המאכלים שיוגשו שם, ומי יאמר דברי תורה.

30 סיומו של הסעודה
תיאור ברכת המזון, את מי יכבדו לברך, מי יברך לבסוף ותיאור הכוס של ברכה.

34 סעודה גשמית או רוחנית
דן בארוכה בשיטות השונות אם סעודה זו תהיה סעודה גשמיית או רוחנית, והכרעת הרבי.

38 מקום וזמן הסעודה.
מבאר היכן תתקיים הסעודה, ומתי בדיוק.

Table of contents

Part 1

The Seudah of Moshiach

Perek 1 | **Shor Habor and Livyasan**17

Where does it come from? 17

Describes the sources in the written and Oral Torah, and their spiritual significance.

The Battle..... 19

A description of the battle between the Livyasan and the Shor Habor before Seudah.

The Menu.....27

Many details of the Seudah, its preparation, the amount of Livyasan's and Shor Habor's, other foods that will be served, and who will speak words of Torah.

The Conclusion of the Seudah..... 31

Describes Birchas Hamazon, who will be honored to lead the Bentching, and Kos Shel Brachah.

Physical or Spiritual Seudah 35

Discusses different opinions whether the Seudah will be physical or spiritual, and the Rebbe's conclusion.

שער שני

שינויים בעולם ובבני אדם

פרק ב | שפע בימות המשיח..... 46.

תיאור השפע הגשמי והשינויים הגדולים בכל תהליך העבודה בשדה וגידול הפירות.

משל וחידה..... 54

דיון במפרשים ובשיטת הרמב"ם אם יעודים אלו הם כפשוטם או שהם משל וחידה והעולם יישאר בטבעו עכשיו.

פרק ג | יצר הרע וחטא לעתיד..... 58.

ביטול היצר הרע וחטא לעתיד..... 58

מביא מן המקורות שלעתיד יצר הרע יבוער ויתבטל, וכמה דרכים לבאר איך זה יקרה.

האם יהיה שייך חטא לעתיד..... 64

מביא כמה שיטות אודות התקופה וקבוצת האנשים שלפי כמה שיטות יהיה שייך חטא לעתיד.

פרק ד | עולם של שלום..... 68.

מבאר ומפרט שהשלום ישרור בכל העולם על כל חלקיו בגשמיות וברר חניות.

פרק ה | לא יהיה עוד קנאה ותחרות..... 78.

מבאר בכמה אופנים למה לעתיד לא יהיה שום קנאה ותחרות בין אנשים.

פרק ו | חיים בריאים ונצחיים..... 86.

בריאות..... 86

מבאר את החידושים (ים) בענין הבריאות שיהיה לעתיד. וכמה סיבות שיביאו למצב כזה טוב ומיוחד.

Time and place of the Seudah 41

Explains where and when the Seudah will take place.

Part 2

Changes in the World and in people

Perek 2 | Abundance in Yemos HaMoshiach.47

Describes the physical abundance and significant changes in farming and fruit cultivation.

A Mashal and Riddle. 55

Discusses the Mefarshim and the Rambam's opinion on whether these predictions are literal or metaphorical, and whether the world will remain natural as it is now.

Perek 3 | The Yetzer Hara and Sin59

Nullification of the Yetzer Hara and Sin. 59

Brings sources that Li'osid Lavo Hashem will eliminate the Yetzer Hara, and various explanations how this will occur.

Will There Be Sin Li'osid Lavo 65

Several opinions on the time and people who might still sin.

Perek 4 | A peaceful World69

Explains in detail the peace that will prevail throughout the world both physically and spiritually.

Perek 5 | Jealousy and Competition79

Explains why there will be no jealousy or competition Li'osid Lavo.

92 **חיים נצחיים**
מביא מחלוקת בין הרמב"ם לרמב"ן אם יהיה ענין המוות לעתיד, והכרע על פי קבלה חסידות.

96 **פרק ז | מזון ושינה לעתיד לבוא**
מבאר את טעם האכילה והשינה בזמן הזה, ובמילא יסביר אם ולמה ואיך יהיו עניינים אלו לעתיד.

104 **פרק ח | כולם יהיו נביאים**
כמה שיטות בענין הנבואה לעתיד מי יזכה לנבואה או רק לדרגות אחרות בידיעת אלקות, ושיטת החסידות.

שער שלישי

שינויים בנוגע לאומות העולם

112 **פרק ט | חיי אומות העולם**
דן מה יהיה מצב הגויים לעתיד לבוא.

120 **פרק י | הגויים יכבדו את בני ישראל**
122 **מלכי הגויים**
מביא ומבאר מה שמצינו שלעתיד הגויים ואפילו מלכים ושרים יכבדו וישמשו את בני ישראל, והאם נברך ברכה מיוחדת על ענין זה

124 **עבדים לישראל**
מביא את החשבון כמה עבדים יהיה לכל יהודי לעתיד לבוא.

128 **פרק יא | מצבם הרוחני של הגוים**
128 **גירות**
דן האם יהיה שייך לגרים להתגייר לעתיד לבוא.

Perek 6 | Healthy and Eternal Life87

Health87

Describes the health related changes Li'osid Lavo, and several reasons that will lead to such a good state.

Eternal Life 93

A Machlokes between the Rambam and the Ramban whether there will be death, and the determination of Kabbalah and Chassidus.

Perek 7 | Food and Sleep97

Food and Sleep 97-101

Explains the reason for eating and sleeping nowadays, and if and why they will exist in the future.

Perek 8 | Everyone Will Be Nevi'im105

Several opinions about Nevuah Li'osid Lavo: who will merit Nevuah and who will just attain different levels of Elokus, according to Chassidus.

Part 3

Changes regarding non-Jews

Perek 9 | Life of the non-Jews113

Discusses the state of the non-Jews Li'osid Lavo.

Perek 10 | Respect for the Yidden121

Explains that Li'osid Lavo, even kings and princes will honor and serve the Yidden, and whether a special Bracha will be recited for this.

The Yidden's Servants..... 125

The calculation of how many servants each Yid will have Li'osid Lavo.

132 **קיום המצוות על-ידי גויים**
 מביא כמה שיטות איזה מצוות ואיזה חיוב לימוד תורה יהיה לגויים לעתיד לבוא.

134 **שפה ברורה**
 מבאר איזה שפה ידברו כולם לעתיד

פרק יב | מלחמת האומות עם בני ישראל

138 **משיח בן יוסף**
 מבאר יחוסו ותפקידו של משיח בן יוסף, אם באמת יבוא.

142 **מלחמת גוג ומגוג**
 מביא מקור למלחמה זו, מקום ומטרת המלחמה, מיהו גוג ומהי מגוג.

שער רביעי

המועדים בימות המשיח

פרק יג | המועדים בימות המשיח

מבאר את השינויים שיהיו לעתיד בחגים ומועדים במעגל השנה:

152 **ראש השנה**
 מבאר אופן ההודעה של קידוש החודש. בהמשך מבאר מהותו של יום ואם דיני השופר יתבטלו.

156 **יום הכיפורים**
 מבאר גדר היום, ומביא כמה דעות מה יהיה הצורך בו אז.

160 **חג הסוכות**
 מבאר באיזה סוג סוכה נקיים מצוות סוכה, וכן באיזה אתרוגים נשתמש.

162 **חודש השון**
 מבאר שיהיה בו יו"ט מיוחד.

Perek 11 | The Spiritual State of the non-Jews ..129

Conversion..... 129

Discussion on whether it will be possible for non-Jews to convert
Li'osid Lavo.

Torah and Mitzvos131

Explains several opinions on which Mitzvos and which parts of
Torah non-Jews will partake in.

Clear Language 135

Explains which language everyone will speak.

Perek 12 | The War of the Nations Against the Yidden

Moshiach Ben Yosef 139

Explains the Yichus and role of Moshiach Ben Yosef, if he will indeed
come.

The War of Gog and Magog 143

Explains the source of this war, its location, and its purpose, who is
Gog, and what is Magog.

Part 4

Yomim Tovim in Yemos HaMoshiach

Perek 13 | Yomim Tovim in Yemos Hamoshiach 151

Explains the changes in Yomim Tovim and special days throughout
the year:

Rosh Hashanah..... 153

Describes the method of announcing the new month. Followed by an
explanation whether the laws of the shofar will be nullified.

164 **י"ט כסלו**
 מבאר הטעם שהוא מועד נצחי.

164 **חנוכה**
 מבאר אופן וסדר הדלקת נרות חנוכה, ואיך ידליקו את המנורה בבית המי
 קדש.

168 **ט"ו שבט**
 מבאר מתי יחגגו ראש השנה לאילנות.

170 **פורים**
 מבאר טעם חשיבותו ביחס לשאר המועדים, ובהמשך מביא דיון איך יתקיים
 מתנות לאביונים.

172 **פסח**
 מבאר גדר הזכרת יציאת מצרים בימות המשיח, ומפרט שינויים באופן
 עריכת ליל הסדר, נוסח ההגדה וקרבת פסח.

176 **פסח שני**
 מבאר אם אפשר להקריב קרבן פסח שני, אם יבנה המקדש.

178 **ל"ג בעומר**
 מבאר אם יתבטל לעתיד.

178 **שבועות**
 דיון אם יתבטל חשיבותו.

180 **הפיכת תעניות לעתיד**
 הצומות שיתבטלו לעתיד לבוא, ודיון תענית אסתר.

Shavuos..... 179

Discusses whether its importance will be nullified.

Transforming Fasts..... 181

Fasts that will be nullified Li'osid Lavo, and the law of the Fast of Esther.

Yom Kippur	157
Defines its uniqueness, and presents several opinions on its necessity then.	
Sukkos	161
Explains the type of Sukkah and Esrogim that we will use.	
Cheshvan	163
Explains the special Yom Tov it will have.	
19th of Kislev	163
Explains why it is an eternal Yom Tov.	
Chanukah	165
Describes the method and order of lighting Chanukah candles, and how the Menorah will be lit in the Beis Hamikdash.	
Tu BiShvat	169
Explains when the New Year for Trees will be celebrated.	
Purim	169
Explains its significance relative to other Yomim Tovim, and how we will give Matanos La'evyonim (gifts to the poor).	
Pesach	173
Defines the remembrance of the Yetzias Mitzrayim during Yemos HaMoshiach, and details changes in how the Seder night is conducted, the text of the Haggadah, and the Korban Pesach.	
Pesach Sheni	177
Explains whether the Korban Pesach can be brought if the Beis Hamikdash is rebuilt between Pesach and Pesach Sheni.	
Lag BaOmer	179
Discusses whether it will be nullified Li'osid Lavo.	





שער



הסעודה
דלעתיד
לבא



*The Seudah
of Moshiach*



סעודת שור הבר והלויִתן

מקורו וענינו

אחד מהמאורעות היותר מפורסמים של זמן הגאולה היא הסעודה של שור הבר והלויִתן. סעודה זו נזכרת כבר בגמרא¹: "עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים מבשרו של לוויִיתן". ובמדורש² מתואר גם על מלחמה שתהיה בין שור הבר (בהמות) קודם הסעודה. בפרק זה נלמד עוד פרטים על מה יהיה בסעודה, סיבתה והמשמעות הרוחנית שלה.

מקור בתורה

האמת היא שחז"ל מסתמכים על פסוק בתורה שמשם לומדים על הסעודה דל־עתיד לבוא. בפרשת וירא³ מספרת התורה על סעודה מיוחדת שאברהם אבינו עשה 'ביום הגִּמְלָאָת יִצְחָק'.

וחז"ל⁴ דורשים מפסוק זה ש"עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמול חסדו לזרעו של יצחק". כלומר, בזמן שהקב"ה יראה לבני ישראל (זרעו של יצחק) את רחמיו וחסדיו, דהיינו בגאולה, הוא יעשה לנו סעודה.

(1) בבא בתרא עה, א.

(2) ויקרא רבה יג, ג.

(3) כא, ח.

(4) פסחים קיט, ב.



Shor Habor and Livyasan

Where does it come from?

One of the most famous events by the Geulah is the Seudah of the Shor Habor and the Livyasan. This Seudah is mentioned in the Gemara: “In the future, Hashem will prepare a Seudah for the Tzadikim from the meat of the Livyasan.” The Midrash also describes a battle with the Shor Habor that will take place before the Seudah. In this Perek, we will learn more about what will be at the Seudah, its reason, and its spiritual significance.

The Pasuk

Chazal connect the Seudah to a Pasuk in Parashas Vayera, where the Torah describes a special Seudah made by Avraham Avinu “on the day he weaned Yitzchok.” From this Pasuk, Chazal explain that “Li’osid Lavo, Hashem will prepare a Seudah for the Tzadikim when He shows His kindness to the children of Yitzchok.” This refers to the time of the Geulah, when Hashem will display His mercy and kindness to Bnei Yisroel (the descendants of Yitzchok), and will celebrate with us through a Seudah.

Another source for the Seudah is in the Targum Yonasan on a Pasuk

עוד מקור לסעודה נמצא בפירושו של תרגום יונתן על הפסוק בשיר השירים⁵ "אֶנְהֶגֶה אֲבִיָּאָה אֶל בֵּית אִמִּי תִלְמַדְנִי אֲשַׁקֶּה מִיַּד הָרֶקֶחַ מֵעֵסִיס רְמוֹנִי". רבי יונתן בן עוזיאל מתרגם: "אנהגך מלך המשיח ואכניסך לבית מקדשי.. ושם נסעד סעודת ליתן ונשתה יין ישן המשומר בענביו מיום שנברא העולם, ומעסיס הרימונים, פירות שנועדו לצדיקים בגן עדן".

ענינו

המהר"ל מבאר⁶ שסעודה זו מרמז לשכר המגיע לבני ישראל כנגד היסורים שסבלו בגלות.

כמה דברים יקרו כתוצאה מסעודה זו: א) על ידי האכילה יתעוררו כוחות הגוף והנפש ויקבלו בני ישראל כוח להתבונן ולהבין דברים גבוהים ורוחניים. אחרי זה, הם כבר לא יצטרכו לאכול יותר כמו פעם⁷, משום שהם יתקיימו מהרוחניות¹⁰. ב) משתתפי הסעודה יזכו להשראת הנבואה¹¹.

מלחמת הליתן ושור הבר

יש תיאור¹² כיצד ישחט הקב"ה את הליתן ושור הבר. וכשיר את בשרם לסעודת הצדיקים, וכך נאמר¹³: "אֶחָד בְּאֶחָד יִגְשׁוּ וְרוּחַ לֹא יָבֹא בֵּינֵיהֶם. אִישׁ בְּאֶחֱיוֹ יִדְבְּקוּ, יְתַלְכְּדוּ וְלֹא יִתְפָּרְדּוּ". חז"ל¹⁴ מתארים זאת כך:

"הקב"ה מביא בהמות ולווייתן והם עושים מלחמה זה עם זה, דכתיב 'אחד באחד יגשו ורוח לא יבוא ביניהם'. מיד בהמות ולווייתן מתדבקים זה בזה שנאמר 'איש באחיו ידבקו', ומשהם נדבקים זה בזה אינם מתפרשים זה מזה, שנאמר 'יתלכדו ולא יתפרדו'. מה הקב"ה עושה? רומז ללווייתן והוא מכה את הבהמות בסנפיריו¹⁵ ושוחטו, ורומז

(5) ה, ב.

(6) spiced=.

(7) juice=.

(8) נצח ישראל פרק לג. לפי שיטת המהר"ל סעודה זו אינה סעודה גשמית, אלא כך כינו חכמים

את קבלת השכר. ראה להלן דיון בנושא.

(9) באמת דבר זה תלוי בהחילוקי דיעות מתי יתקיים סעודה זו (שמדובר להלן).

(10) בחיי עה"ת בראשית א, כא. שמות טז, ד. וכן עד"ז בספר מערכת האלקות פ"ח ובכ"מ.

(11) שולחן של ארבע שער רביעי, ה ואילך.

(12) איוב מא, ח-ט.

(13) שם.

(14) בילקוט שמעוני על אתר.

(15) fins=.

from Shir Hashirim: “I will lead you, I will bring you to my mother’s house, who taught me; I will give you to drink of spiced wine, of the juice of my pomegranate.” Rabbi Yonasan ben Uziel interprets this as: “I - referring to Moshiach - will lead you, I will bring you into my Beis Hamikdash... and there we shall enjoy the Seudah of Livyasan and drink aged wine stored in its grapes since the world was created, and the pressed juice of pomegranates, fruits reserved for the Tzadikim in Gan Eden.”

The Seudah

The Maharal explains that this Seudah hints at the reward Yidden will receive for their suffering during Golus.

Several outcomes will result from this Seudah: 1) Through eating, both physical and spiritual energies will be awakened, granting Yidden the ability to ponder and comprehend lofty spiritual concepts. After this, they will no longer require food, as they will be sustained by spirituality. 2) Nevuah will rest upon the participants of the Seudah.

The Battle

There’s an account of how Hashem will shecht the Livyasan and the Shor Habor, preparing their meat for the Seudah of the Tzadikim. It is described as follows: “One will approach the other, and no spirit will come between them, each will cling to his brother. They will merge and not part.” Chazal portray this scenario:

“Hashem calls forth the Shor Habor (behemoth) and the Livyasan, and they confront each other in battle, as it is written, ‘One will approach the other, and no spirit will come between them.’ Immediately, the Shor Habor and the Livyasan lock together, as stated, ‘each will cling to his brother,’ and once joined, they do not separate, as stated, ‘They will merge and not part.’ What does Hashem do then? He signals to the Livyasan, which then strikes the Shor Habor with its fins and

לבהמות והוא מכה את לווייתן בזנבו¹⁶ וממיתו"...

עניינם הרוחני של ליתן ושור הבר

תורת החסידות¹⁷ נותנת מבט ומשמעות יותר עמוקה לעניינם של הליתן ושור הבר, ובמילא גם למלחמה ולסעודה לעתיד לבוא:

יש שתי עניינים מרכזיים בעבודת ה' בזמן גלות - הפעולות הרוחניות שנעשות בעולמות העליונים על-ידי עבודת האדם, והקדושה שהאדם מביא אל תוך העולם הג' שמי המזוכך אותו. על-ידי שני עניינים אלו, מכינים את העולם ופועלים את הגאולה.

שור הבר, שחי על היבשה, מרמז לעולם הזה הגשמי ולפעולות שלנו כאן. הליתן, שחי בים, מרמז על העולמות הרוחניים ועל מה שאנחנו פועלים שם על-ידי עבודתנה.

בכל אחד מהעבודות האלו יש מעלה שאין בשני, ולכן לעתיד לבוא שור הבר ישחט את הליתן וכן הליתן ישחט את שור הבר, שחיטה שמעלה את הנשחט ומשלימה את המעלה שחסרה בה.

מאכלי הסעודה

הכנת הסעודה

הרמ"ע מפאנו¹⁸ מתאר מי יכין את הסעודה המופלאה¹⁹: "שר הטבחים יהיה גב' ריאל ורפאל שר האופים, הואיל ובאותה סעודה ירפא אותנו ממחלותינו, ומקלקול אכילה ראשונה [מעץ הדעת שהביאה תחלואים רבים ומיתה לעולם]. ומיכאל שר המשקים. הם השלושה האנשים שאכלו בבית אברהם באלוני ממרא ואברהם אבינו עומד עליהם לשמשם - דין הוא שישלמו לו ובניו שכר פעולתו".

(16) = tail.

(17) סידור עם דא"ח ע' 208. לקוטי תורה צו ז, ב. ועוד.

(18) רבינו מנחם עזריה מפאנו, מגדולי המקובלים באיטליה.

(19) בהבא לקמן ראה מאמרי הרמ"ע מפאנו, ירושלים תשס"ג (ח"ב) ע' שסט ואילך ("מאמר

שבתות ה" חלק ו).

shechts it. He also signals to the Shor Habor, which hits the Livyasan with its tail, killing it”...

Their Spiritual Significance

Chassidus sheds light on the deeper meanings of the Livyasan, Shor Habor, and Yayin Hameshumar, as well as the battle and the Seudah, connecting them to our Avodas Hashem during Golus. Our Avodah is twofold: 1. affecting the spiritual realms above and 2. infusing holiness into this physical world and refining it. These efforts prepare the world for the Geulah.

The Shor Habor, living on land, symbolizes our physical actions in this world. The Livyasan, dwelling in the sea, represents the spiritual worlds and the outcomes of our Avodah there.

Each type of Avodah has its own strengths, which the other lacks. Therefore, Li’osid Lavo, the Shor Habor will Shecht the Livyasan, and the Livyasan will Shecht the Shor Habor. This act of Shechitah elevates the one being Shechted and fills in the missing virtues, completing their spiritual purpose.

Menu of the Seudah

The Preparation

The Ram”a of Pano describes who will prepare this remarkable Seudah: “Gavriel will serve as the chief of cooks, and Rafael will be the chief of bakers, as he will heal us at the Seudah from our illnesses and the consequences of the eating from the Eitz Hadas, [which brought numerous illnesses and death into the world]. Michael will oversee the drinking. These are the three Malachim who ate in the house of

מה יוגש בסעודה

בדברי חז"ל מוזכר פעמים רבות על הסעודה הגדולה שעתיד הקב"ה לערוך לצדיקים, בה יוגשו: הלויתן, שור הבר והיין המשומר. דברים אלו נבראו כבר בששת ימי בראשית.

כמובן, גם בלויתן וגם בשור הבר - אין הכוונה לבעלי-החיים המוכרים לנו, אלא מדובר בלויתן ושור מיוחדים, ענקיים וחזקים ביותר (וכפי שמתארים זאת חז"ל²⁰, אפילו המלאכים יפחדו להתעסק עמם...), שהקב"ה שומר מאז בריאת העולם למטרה זו של הסעודה העתידית.

לויתן

כמה לויתנים יהיו בסעודה זו?

אמרו חז"ל²¹: "כל מה שברא הקב"ה בעולמו, זכר ונקבה בראם. אף לווייתן. . זכר ונקבה בראם", ואם שניהם היו נשארים בחיים ומולידים עוד לווייתנים, היו "מחריבין כל העולם כולו". מה עשה הקב"ה? לקח מהזכר את האפשרות להוליד וגם "הרג הנקבה, ומלחה (את הנקבה) לצדיקים לעתיד לבוא".

זאת אומרת, שיש כבר לויתן נקיבה שכבר מוכנה לסעודה דלעתיד לבוא, ולויתן שני זכר, שעדיין חי. גם הלויתן השני יוגש לאכילה בסעודה לעתיד לבוא. והוא הלויתן שיקח חלק במלחמה עם שור הבר.

אף-על-פי שיוגשו עוד דברים לאכילה ושתייה בסעודה זו, מכל מקום אנו מוצאים²² שהסעודה נקראת על שם הלויתן - "סעודת דלווייתן".

שור הבר

בדומה ללויתן, גם שור הבר שיוגש בסעודה, הוא אחד משני השוורים שנבראו בששת ימי בראשית, זכר ונקבה. כמו שאמרו חז"ל²³: "בהמות בהררי אלף²⁴ [בהמה

20) מדרש תנחומא (שמיני, ז).

21) בבא בתרא עד, ב.

22) ראה בתרגום שיר השירים ח, א-ב. ועיין ג"כ בזוהר (ח"א קלו, א) שהסעודה נקרא גם על

שם שור הבר.

23) בבא בתרא שם.

24) תהלים נ, י.

Avraham at Elonei Mamrei, with Avraham Avinu himself attending to them. It is only fitting that they return the favor to him and his descendants as a reward for his hospitality.”

The Menu

In the teachings of Chazal, there is frequent mention of the grand Seudah that Hashem will prepare for the Tzadikim, where the Livyasan, Shor Habor, and Yayin Hameshumar will be served. These were created during the six days of Creation.

It's important to note that the Livyasan and Shor Habor, are not referring to animals we're familiar with. Instead, they are unique, giant, and incredibly strong creatures (as described by Chazal, even Malachim would fear to engage with them...), which Hashem has preserved since the creation of the world specifically for this Seudah.

The Livyasan

How Many Will Be at This Seudah?

Chazal tell us, “Everything that Hashem created in His world, He created male and female. Even the Livyasan... male and female He created them.” However, had both Livyasans survived and reproduced, they would have “destroyed the entire world.” So, what did Hashem do? He removed the male's ability to reproduce and “killed the female, salting her for the Tzadikim in the time to come.”

This means that the female Livyasan is already prepared for the Seudah, while the male remains alive. The male Livyasan will also be served at the Seudah, and it will participate in the battle with the Shor Habor.

Although other foods and drinks will be served at the Seudah, the Seudah will be named after the Livyasan: “The Seudah of the

שאוכל בכל יום הבהמות או העשב שבאלף הרים²⁵] זכר ונקבה בראם, ואלמלי נזקקין זה לזה מחריבין כל העולם כולו. מה עשה הקב"ה? סירס הזכר וצינן הנקבה ושמרה לצדיקים לעתיד לבוא".

יין המשומר

בנוסף לליתן ושור-הבר, יהיה גם משקה מיוחד. גם הוא כבר מוכן ומזומן מששת ימי בראשית: היין המשומר, נמצא עדיין בתוך הענבים הראשונים שנבראו, ומצינו שחז"ל מפליאים מאוד את העובדה הזאת.

אמרו חז"ל²⁶: "כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא עין לא ראתה אלקים זולתך...". והגמרא שואלת: מהו הדבר הזה שעליו נאמר²⁷ כי עין לא ראתה אותו מלבד הקב"ה?

הגמרא משיבה: "אמר רבי יהושע בן לוי: זה יין המשומר בענביו לששת ימי בראשית". המפרשים מסבירים שייך זה מראה על השכר המיוחד של עולם הבא, הנעלה עוד יותר מימות המשיח, שלכן אפילו הנביאים אין בכוחם לדבר עליו²⁸.

סדר אכילת הסעודה (חלוקת הבשר)

סדר הסעודה תהיה כך: תחילה נאכל את הדג (ליתן) ורק אחר-כך בשר (שור הבר)²⁹. שתיית יין המשומר תהיה לפני, בתוך ולאחרי הסעודה³⁰.

הילקוט שמעוני³¹ מתאר את סדר חלוקת הבשר לצדיקים: "יש בעלי מקרא, יש בעלי משנה, יש בעלי גמרא, יש בעלי אגדה, יש בעלי מצוות, יש בעלי מעשים טובים. כל חבורה וחבורה באה ונוטלת חלקה". המדרש מוסיף שאז לא תהיה מריבה בין כל חבורה וחבורה, בדיוק כמו סוחרים "כשיש להם אבן טובה בשותפות, הם מוכרים

(25) ראה מפרשים עה"פ.

(26) ברכות לד, ב.

(27) ישעיהו סד, ג.

(28) ראה פירש"י ומהרש"א על אתר.

(29) שיחת ל"ג בעומר תשמ"ט (תורת מנחם התוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 179-180). ראה גם

קובץ 'דרך הישרה' ח"א (תשס"ג) ע' 321 ואילך.

(30) ראה שיחת אחש"פ תשמ"ח (תורת מנחם התוועדויות תשמ"ח ח"ג ע' 173). אמנם יש חילוק

בין ענינו הפנימי של היין שבתוך הסעודה, לבין ענינו הפנימי של היין שלאחרי הסעודה. ראה בשיחת אחש"פ תשמ"ו (תורת מנחם התוועדויות תשמ"ו ח"ג ע' 138 ואילך).

(31) שם.

Livyasan.”

The Shor Habor

Similar to the Livyasan, the Shor Habor that will be served at the Seudah is also one of the original pair of oxen created during the six days of Creation, a male and a female. As Chazal describe: “Behemoths in the thousand mountains [an animal that consumes the produce of a thousand mountains every day] male and female He created them. If they had mated, they would have destroyed the entire world. What did Hashem do? He subdued the male and chilled the female, reserving her for the Tzadikim Li’osid Lavo.”

Yayin Hameshumar

In addition to the Livyasan and Shor Habor, there will also be a special drink which is already prepared from the six days of Creation: the Yayin Hameshumar, still found within the first grapes created. And we find that Chazal marvel greatly about this.

Chazal said: “All the Nevi’im only said Nevuah about Yemos HaMoshiach, but Olam Haba, ‘no eye has seen, besides for Hashem’” And the Gemara asks: What is this referring to?

The Gemara answers: “Rabbi Yehoshua ben Levi said: This is the wine which is guarded in its grapes from the six days of Creation.” The Mifarshim explain that this wine signifies the special reward in Olam Haba, even greater than the Yemos HaMoshiach, hence even the Nevi’im cannot speak of it.

Order of the Seudah

The order of the Seudah will be as follows: First, we will eat the fish (Livyasan) followed by the meat (Shor Habor). We will drink the Yayin Hameshumar before, during, and after the Seudah.

אותה בדמים, וכל אחד ואחד בא ונוטל חלקו לפי דמים שנתן, כך לעתיד לבוא אין ביניהם מריבה, אלא כל אחד ואחד מן הצדיקים יבוא וייטול שכרו לפי מעשיו".

על הנשאר לאחר הסעודה מבשר הלוי אומר חז"ל³²: "והשאר מחלקים אותו, ועושים בו סחורה בשוקי ירושלים".

מעוררו של הלוי, עתיד הקב"ה לעשות סוכה לצדיקים, ואת העור הנשאר יפרוס הקב"ה על חומות ירושלים, "וזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו, שנאמר³³: וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמַלְכִים לְנִגְהַ זֶרְחָךְ"³⁴.

עוד מאכלים שיוגשו בסעודה

לחם מן השמים וצנצנת המן

הרמ"ע מפאנו מתאר בצורה מפורטת את סדר וענינו של הסעודה דלעתיד לבוא³⁵. לפי דבריו היסוד הפנימי של כל פרטי וסדר הסעודה, הוא, שסעודה זו היא כעין סיום סופי של תהליך התיקון על חטא עץ-הדעת, שכידוע בספרי הקבלה והחסידות חטא זה הוא מקור הרע בעולם, ותפקידנו העיקרי בזמן הזה הוא לתקן אותו ולהביא לביטול הרע שנגרם על-ידי החטא. בבוא הגאולה יתוקן החטא בצורה מושלמת, וסעודת הלוי'ת היא דבר מרכזי המציינת זאת.

לכן בסעודה זו לא יאכלו לחם רגיל שצומח מהארץ, שכן כל החטא של עץ-הדעת (לשיטה אחת³⁶) היה בחטה, ("ואין קטיגור נעשה סניגור"). לכן הלחם שיאכלו יהיה לחם מן השמים.

בנוסף לכך, לצורך סעודה זו משה רבינו נצטווה לתת בתוך כלי מיוחד (הנקרא 'צִנְצֻנַת הַמָּן') מן המן שירד לישראל במדבר. המן השמור בצנצנת יוסיף ברכה בלחם המיוחד שִׁיֵּרַד אז שוב מן השמים ועל כך נאמר בפסוק³⁷: "ולחם שמים ישביעם".

32) בבא בתרא עה, א.

33) ישעיהו ס, ג.

34) בבא בתרא עה, א.

35) שם.

36) ברכות מ, א.

37) תהלים קה, מ.

The Yalkut Shimoni describes how the meat will be distributed: “There are those [Tzadikim] of Tanach, those of Mishnah, those of Gemara, those of Aggadah, those of Mitzvos, and those of good deeds. Each group comes and takes its portion.” The Midrash adds that then, there will be no disputes between any of the groups, just like merchants “when they have a precious stone in partnership, they sell it and each takes his share according to the money he contributed. Also Li’osid Lavo, there will be no dispute among them; rather, each Tzadik will come and receive his reward according to his deeds.”

Regarding the leftovers of the Livyasan’s Seudah, Chazal said: “And the rest they distribute, and sell it in the markets of Yerushalayim.”

From the skin of the Livyasan, Hashem will make a Sukkah for the Tzadikim. The remaining skin will be stretched by Hashem over the walls of Yerushalayim, shining so brightly it will light up from one end of the world to the other, as it is said: ‘And nations shall walk by your light, and kings by the brightness of your rising.’”

Additional Foods

Bread from Heaven and the Jar of Mann

The Ram”a of Pano gives a detailed description of the Seudah. He explains that this meal is like the culmination of rectifying the sin of eating from the Eitz Hadas, which, according to Kabbalah and Chassidus, is the source of evil in the world. Our main job now is to repair and remove the evil caused by that sin. With the coming of the Geulah, this sin will be fully corrected, and the “Seudah of the Livyasan” marks this achievement.

Therefore, at this Seudah, they won’t eat regular bread that grows from the earth because the sin of the Eitz Hadas (according

נראה שמכל גדולי הדור יתכבד אדם הראשון לברך ראשון. ומהי הברכה על הלחם המיוחד הזה? - "והוא יברך לכל המסובין על המן אשר בצנצנת: 'ברוך המוציא לחם מן השמים'³⁸".

בר יוכני - אווזים

במהלך הסעודה יוגש גם עוף גדול מאוד הנקרא בשם 'בר יוכני', על שם שהוא מוכן לסעודה לעתיד³⁹.

בגמרא מסופר שרבה בר בר חנה הלך פעם במדבר וראה אווזים (geese) שמנים, שיש להם צער רב מכך שהם שמנים. רק בתקופת הגאולה יגאלו מצערם על-ידי שחיטתם לסעודה, כדי להאכילם לצדיקים⁴⁰.

יש אומרים שבאמת אותם אווזים שמנים הם העוף "בר יוכני". והסיבה שרבה בר בר חנה חשב שהם אווזים היא כי הם דומים לאווזים⁴¹.

פירות גן עדן

גם הפירות בסעודה הנפלאה הזו, לא יהיו מפירות רגילים. הפירות שיאכלו יהיו גם הם מששת ימי בראשית, מפירות גן-העדן, ובפרט פריו של "עץ-החיים" שצמח בגן: "לעתיד לבוא . . . הם מסובין ואוכלין בגן-עדן . . . והוא מביא להם פירות מגן-עדן ומאכילן מעץ חיים"⁴².

מכל עץ הגן - אכול תאכל

כאשר יאכלו את פירות גן העדן המיוחדים האלה בסעודה, הם יברכו עליהם ברכה נפרדת ולא יסתפקו רק בברכת "המוציא" שמברכים בתחילת הסעודה.

38) הרמ"ע שם. ראה גם ספר המאמרים מלוקט ח"א ע' רלט הערה 49. ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' צג ואילך.

39) ראה בחיי עה"ת בראשית א, כא. שם שמות טז, ה. מרכבת המשנה להר"י אלשאקר על פרקי אבות ג, ד. מחיר היין להרמ"א על מג"א ט, יז.

בכ"מ (ראה תנחומא בובר סוף בשלח, רמ"ע מפאנו שם, ועוד) מוזכר שלע"ל יאכלו בסעודה זו העוף הנקרא "זיז שדי" (ראה תהלים נ, יא).

40) בבא בתרא עג, ב. רשב"ם ורבינו גרשום שם.

41) ספר התפוח (לר' יוסף אלאשקר) על ב"ב שם. ולהעיר משו"ת צמח צדק יו"ד סימן ס (אות

ו).

42) שמות רבה פכ"ה ז-ח. בהמשך הפרק יתבאר מתי יאכלו מעץ החיים.

to one opinion) was with wheat (and a prosecutor cannot become a defender). Rather, they will eat bread from heaven.

Additionally, Moshe Rabbeinu was commanded to place some of the Mann that fell for the Yidden in the desert into a special jar (called “Tzintzenet HaMann”). This Mann was preserved in the jar to be used at this Seudah to add a blessing to the special bread that will once again descend from heaven, fulfilling the Pasuk: “And He fed them with the bread of heaven.”

It seems that among all the Tzadikim, Adam HaRishon will be honored to make a Bracha first. And what is the Bracha on this special bread? - “And he will bless for all those reclining on the manna that is in the jar: ‘Blessed is He who brings forth bread from heaven.’”

Bar Yochnei - Geese

During the Seudah, a very large bird called ‘Bar Yochai’ will also be served, named so because it is prepared for this Seudah.

The Gemara tells a story of Rabbah Bar Bar Channah who once walked in the desert and saw fat geese, which were in great discomfort because of their fatness. Only by the Geulah will they be freed from their suffering by being Shechted for the Seudah to feed the Tzadikim.

Some say that these fat geese are actually the “Bar Yochnei” bird. And the reason Rabbah Bar Bar Channah thought they were geese is because they resembled geese.

Fruits of Gan Eden

The fruits at this Seudah won’t be ordinary fruits. We will also eat fruits from the six days of Creation, from the fruits of Gan Eden, especially from the Eitz HaChaim (Tree of life) that grew in the garden: “Li’osid Lavo... they will sit and eat in Gan Eden... and He will bring

כי בדרך כלל אוכל שבא באמצע הסעודה, כבר נפטרים בברכה הראשונה הזו של "המוציא". אבל כאן, פירות גן העדן אינם חלק מהסעודה עצמה. הם נאכלים במיוחד ובכוונה על מנת לקיים המצוה שציווה ה' לאדם הראשון⁴³: "מכל עץ הגן - אכול תאכל".

דברי תורה בסעודה

במהלך הסעודה הקב"ה יאמר דברי תורה⁴⁴, וזרובכל שהיה מנהיג ישראל בתקופת הבית השני (שמזרעו יצא מלך המשיח)⁴⁵ יאמר קדיש דרבנן אחריו⁴⁶.

הרבי התבטא פעם שאז יהיה סעודה והתוועדות חסידית ("א חסידישע סעודה מיט א חסידישן פארבריינגען") בראשותו של נשיא הדור, ביחד עם רבותינו נשיאנו⁴⁷.

סיומו של הסעודה

ברכת המזון

בסוף הסעודה, כשיגיעו הצדיקים לברכת המזון, יועבר הכוס מצדיק לצדיק, וכל אחד יטען שאין הוא ראוי לברך, עד שיגיעו לדוד המלך והוא יברך.

ובלשון חז"ל⁴⁸: "עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים ביום שייגמל חסדו לזרעו של יצחק. לאחר שאוכלין ושותין נותנין לו לאברהם אבינו כוס-של-ברכה לברך. ואומר להן: איני מברך, שיצא ממני ישמעאל. אומר לו ליצחק: טול וברך. אומר להן: איני מברך. שיצא ממני עשו. אומר לו ליעקב: טול וברך, אומר להם: איני מברך.

(43) בראשית ב, טז.

(44) להעיר מתורת מנחם התוועדויות תשמ"ו ח"ג ע' 140 שענינו של הסעודה קשור ללימוד התורה.

(45) מצו"ד לחגי ב, כד.

(46) רמ"ע מפאנו שם.

(47) תורת מנחם התוועדויות תשנ"ב ח"א ע' 61 בהערה 85 בקשר לסעודה המפסקת וסעודת שור הבר וליתן.

(48) פסחים קיט, ב.

them fruits from Gan Eden and feed them from the Eitz HaChaim.”

From Every Tree of the Garden - You Shall Eat

When they eat these special fruits of Gan Eden at the Seudah, they will make a separate Bracha for them and not just rely on the “HaMotzi” Bracha said at the beginning of the meal.

Usually, food that comes in the middle of a meal is covered by the initial “HaMotzi” Bracha. But here, the fruits of Gan Eden are not part of the meal itself. They are eaten specifically and with intention to fulfill the Mitzvah Hashem gave to Adam HaRishon: “From every tree of the garden - you shall eat.”

Speaking Torah by the Seudah

During the Seudah, Hashem will say words of Torah, and Zerubbabel, who was the leader of the Yidden during the Second Beis Hamikdash (from whose descendants Moshiach will come), will recite Kaddish D’Rabbanan afterwards.

The Rebbe once expressed that then there will be a Seudah and a Chassidic gathering (“A Chassidishe Seudah with a Chassidishe farbrengen”) led by the Nasi HaDor, together with our Rebbeim.

The Conclusion of the Seudah

Birchas Hamazon

At the end of the Seudah, when the Tzaddikim reach Birchas Hamazon, the cup will be passed from one Tzaddik to another, and

שנשאתי שתי אחיות בחייהן שעתידה תורה לאסרן עלי. אומר לו למשה: טול וברך. אומר להם: איני מברך, שלא זכיתי ליכנס לארץ-ישראל, לא בחיי ולא במותי. אומר לו ליהושע: טול וברך. אומר להן: איני מברך, שלא זכיתי לבן.. אומר לו לדוד: טול וברך, אומר להן: אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר⁴⁹ "כוס ישועות אשא, ובשם ה' אקרא".

הסיבה שגם האבות ומשה רבינו יחששו לברך על היין היא, כי הברכה על היין המיוחד הזה היא בשביל להמשיך את ההשפעה האלוקית של היין המשומר. האבות יחששו שהם לא ראויים להמשיך השפעה זו. רק דוד ראוי לברך ולהמשיך ברכה זו על היין⁵⁰.

אבל אחרי שדוד מברך וממשיך את ענינו הפנימי של היין, כבר לא יהיה מניעה לטעום מהיין. ואכן לאחר הזימון יטעמו כולם מכוס של ברכה. לכל אחד ואחד יהיה חלק בכוס ויחויבו לטעום ממנה, אנשים נשים וטף⁵¹.

אחרי ברכת המזון מניח הקב"ה תורה בחיקו ועוסק בה⁵².

גודל הכוס של ברכה

חז"ל אומרים⁵³ אשר כוסו של דוד לעולם הבא הוא כוס גדול של מאתיים עשרים ואחד לוגין⁵⁴. הראיה לכך הוא מהפסוק⁵⁵: "כֹּסֵי יְרֵיָהּ" - "רויה" בגימטרייה מאתיים עשרים ואחד (221).

משמעותו הפנימי של מספר הלוגין שהכוס יחזיק הוא, שמאתיים עשרים ואחד (221) הוא בגימטריה "ארך", וזהו רמז לגילוי מידת "ארך אפיים" של הקב"ה, שיתגלה בעולמנו בגאולה⁵⁶.

ברכת 'בורא עץ החיים'

כאן מסתיימת הסעודה במקום הנקרא 'גן-עדן' (הגן של העדן); אך יש מקום קדוש

(49) תהילים קטז, יג.

(50) סידור עם דא"ח שער ברכת המזון קב, ב ואילך. אור התורה דברים ח"ב ע' תקלט ואילך.

(51) זח"ב קפט, ב ואילך. הובא ונתבאר בשיחות קודש תשמ"א ח"ב ע' 515 ואילך.

(52) תדב"א זוטא כ.

(53) יומא עו, א.

(54) במידות שאנו משתמשים בהן, זה יותר מ 75 ליטר.

(55) תהילים כג, ה.

(56) ספר הלקוטים לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ערך יין (ע' תשמט).

each one will claim that he is not worthy to Bentch, until they reach Dovid HaMelech and he will Bentch.

Chazal describe this: “Li’osid Lavo, Hashem will hold a special Seudah for the Tzadikim to celebrate His kindness to Yitzchak’s descendants. After eating and drinking, they will pass the cup to Avraham Avinu to Bentch. But he declines, pointing out that Yishmael came from him. He suggests Yitzchak should Bentch, but Yitzchak also declines, mentioning Eisav as his reason. The cup is then offered to Yaakov, who also refuses, citing his marriage to two sisters during their lifetimes, which would later be prohibited by the Torah. Next, they turn to Moshe, but he refuses too, because he didn’t get to enter Eretz Yisrael in life or death. Yehoshua is asked next, but he declines because he didn’t have a son. Finally, the cup is passed to Dovid, who accepts, saying it’s fitting for him to do so. He refers to the Pasuk: ‘I will lift up the cup of salvation and call on the name of Hashem.’”

The reason the Avos and Moshe Rabbeinu hesitate to Bentch on the wine is that the Bracha on this special wine is intended to draw down Elokus from the preserved wine. The Avos are concerned they might not be worthy enough to draw down this Elokus. Only Dovid feels he is worthy to Bentch and bring down the Elokus into the wine.

But after Dovid Bentches and reveals the wine’s inner essence, there will be nothing stopping them from tasting the wine. And following the Zimun everyone will drink from the wine. Each person will have a share in the cup and will be required to taste it - men, women, and children.

Following Birchas HaMazon, Hashem will hold the Torah close and study it.

Size of the Cup

Chazal explain that Dovid’s cup is a large cup holding 221 Log (a

ונעלה עוד יותר, שנקרא 'עדן'. הרמ"ע מפאנו מתאר מה יקרה אז⁵⁷:

"...אחר-כך יבוא משה ולוחות הראשונות⁵⁸ - אחרי שחזרו לקדמותן באותה שעה - על שתי ידיו, לילך לפני העם מן ה'גן', אל ה'עדן', אשר שם 'עץ החיים' סברא היא שלא יקדמנו אחר לשלוח ידו ליקח ממנו... ויברך לכולם בשם ומלכות, והשם ככתבו... 'בורא עץ החיים' ושהחיינו... ואהרון קדוש ה' ראוי שיברך ברכה אחרונה לכולם. ... נזכה ונחיה ונראה".

סעודה גשמית או רוחנית

סעודה רוחנית

ישנם שיטות רבות שנחלקו האם סעודה האמורה תהיה סעודה גשמית, או שמא סעודה זו אינה אלא משל לסודות נעלים.

מצינו כמה וכמה המבארים שסעודה זו תהיה רק סעודה רוחנית. כך למשל הרמב"ם⁵⁹ סובר, כי 'סעודה' זו אינה אלא כינוי לשכר רוחני.

המהר"ל מפראג⁶⁰ סובר אף הוא כשיטה זו, ומסביר שענינו הפנימי של אכילה הוא שמשלים (מלשון שלם) את האדם, ורעיון זה קיים גם בעניינים רוחניים שעל ידי שמקבלים מעלה רוחנית מסויימת האדם נעשה יותר שלם:

"ועתה ראה והבן, וכי יעלה על דעתך שהאדם כאשר היה בגן-עדן ואכל פירות גן עדן. שהיו הפירות כמו שהם אצלנו גשמיים!?!".

"וזהו אמרם שלעתיד לבוא יעשה הקב"ה סעודה לצדיקים מן הלווייתן ומבהמות . . כי מציאות אלו הם מציאות חשובים מאוד, כי, אל יעלה על דעתך כי הם מציאות גשמיים כמו הדגים אשר הם אצלנו.. רק, יש להם חשיבות בכמה מעלות".

"ולעתיד כאשר יקנו הצדיקים מעלה עליונה, יהיו צדיקים אוכלים אותם, שיושלמו

57) שם. בקשר למה שמבואר בהמשך שיברכו כולם בשם ומלכות, והשם ככתבו, ראה שערי גאולה ח"ב ע' רפב הערה 7.

58) אשר נשברו (שמות לב, יט).

59) הל' תשובה פ"ח ה"ד.

60) בחידושי אגדות לבבא בתרא עד, ב.

liquid measure, approx. 110 liters). This is based on the Pasuk: “Kosi Revaya” - “Revaya” in Gematria equals 221.

The deeper meaning of the cup holding 221 log is that 221 is the Gematria of “Erech,” hinting at the revelation of Hashem’s attribute of “Erech Apayim” (Slowness to anger), which will be fully revealed by the Geulah.

Making a Bracha on the Eitz Hachaim

The Seudah concludes in Gan Eden, but there is an even holier and greater place, known as ‘Eden’ itself. The Ram”a of Pano describes what will happen then:

“...then Moshe will appear with the first (broken) Luchos, which by then will have been restored to their original state, holding them in both hands. He will lead the people from the ‘Gan’ to ‘Eden,’ where the Eitz Hachayim stands. It makes sense that no one should go before him to reach out and take from it... Moshe will then recite the Bracha on behalf of everyone, with Hashems name... ‘Creator of the Eitz Hachayim’ and ‘Shehecheyanu’... And it will be appropriate for Aharon to say the final Bracha for all. ...May we merit to live and see this.”

———— Physical or Spiritual Seudah ————

Spiritual Seudah

There are many opinions about whether the Seudah will be a physical meal or if it’s simply a Mashal for deeper, hidden secrets.

Some explain that the Seudah will be entirely spiritual. For example, the Rambam holds that this Seudah is just a Mashal for spiritual

במדרגתם ובמעלתם, ועד שיהיו אצל ישראל כל המעלות".

דברי הזוהר

בדברי הזוהר⁶¹ מודגשת יותר שה'סעודה' היא ענין רוחני. ואלו דבריו: "ומניין לנו זאת [שהמזון משמעותו השגה רוחנית שלימה]? ממשה, שנאמר בוי⁶² "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה, לחם לא אכל ומים לא שתה". מדוע 'לחם לא אכל ומים לא שתה'? מפני שהיה ניוון מסעודה אחרת, מאותו זיו של מעלה. וכך היא סעודתן של צדיקים לעתיד לבוא".

מדברים אלו עולה שה'סעודה' וכל מאכליה הם רמזים בלבד, ונראה מדברי הזוהר, שאמנם תאוות הצדיקים הוא לגילוי סודות התורה והנאה מזיו השכינה, אך אין זה סותר שיצא לפועל הבטחת התורה המדברת על 'אכילה' גשמית וכמו שממשיך בזהר שם:

"... עוד אמר רבי יהושע: אותה אמונה שאמרו חכמים לרוב העולם, שמזומנים הם לאותה סעודה של הלווייתן והשור, ולשתות יין טוב השמור מאז בריאת העולם, מצאו פסוק ודרשוהו, שנאמר⁶³ 'ואכלתם לחמכם לשובע'".

"כיוון שראה הקב"ה תאוותם, אמר להם: אם תשמעו לקול המצוות - ואכלתם לשובע, כדי להניח דעתם. כך, ראו חכמים שהגלות נמשכת, הסתמכו על פסוקי התורה, ואמרו שעתידים לאכול ולשמוח בסעודה הגדולה שעתיד הקב"ה לעשות להם, ומשום כך רוב העולם סובלים את הגלות בשביל אותה הסעודה".

דברי המהרש"א

המהרש"א כותב: "דע, כי יש לנו להאמין בכל הדברים האלו בפשטן, ואף שהמפרשים האריכו בדרוש הזה לפי כוונתם... אין הדברים יוצאים ממשמען"⁶⁴.

הכרעת הרבי

למסקנת הדברים ניתן לקבוע כי הסעודה תהיה גם סעודה גשמית. וכמו שכותב

(61) תולדות קלה, א.

(62) תשא לד, כח.

(63) בחוקותי כו, ה.

(64) חידושי אגדות בבא בתרא עד, ב.

rewards.

The Maharal of Prague also agrees, explaining that the true purpose of eating is to make a person more complete, and this concept applies to spiritual matters too. By attaining a certain spiritual level, a person becomes more whole:

“And now, could you really think that when Adam was in Gan Eden and ate its fruits, those fruits were physical, like the ones we eat? . . .”

“And when they say that Li’osid Lavo, Hashem will prepare a Seudah for the Tzadikim with the Livyasan . . . these beings are significant, do not think they are the physical fish we know, rather they hold a special importance.”

“And Li’osid Lavo, when the Tzadikim reach higher spiritual levels, they will eat these beings, meaning they and all Yidden will fully receive these great spiritual levels. Using the term eating, because just as one who eats integrates the food and becomes more complete through it, similarly, they will be nourished and completed by these spiritual levels.”

The Zohar

The Zohar also emphasizes that the Seudah is spiritual: “How do we know that the meal signifies spiritual completeness? From Moshe, as it is said, ‘And he was there with Hashem forty days and forty nights; he did neither eat bread nor drink water.’ This is because he was nourished by a different kind of food, one of Gilui Elokus. Similarly, “the Seudah for the Tzadikim Li’osid Lavo will be.”

This tells us that the Seudah and all its components are symbolic, indicating that the true desire of the Tzadikim is for the unveiling of Torah **secrets** and the revelation of the Shechinah. Yet, this does not negate the Torah’s promise of a **physical** meal, as the Zohar clarifies:

הרבי⁶⁵: "רוב המכריע של המפרשים ביארו מאמרי רז"ל אלו כפשוטן, בסעודה גופ' נית'."

גם דברי הזוהר המדברים על הסעודה הרוחנית, אינם סותרים לקיומה של סעודה גשמית, והשיטות השונות עוסקות פשוט בדרגות שונות של הסעודה, שתהיה גם גשמית - וגם רוחנית: "...והכל אמת .. ולא פליגי"⁶⁶.

והטעם שהסעודה הוא סעודה גשמית הוא, מכיוון שהגוף עצמו צריך גם לקבל שכר על ששימש ככלי לקיום תורה ומצוות⁶⁷.

יתרה מכך, הגוף היהודי הוא דבר קדוש ביותר, אפילו למעלה מהנשמה! לכן התכלית היא שהנשמה תשוב אל הגוף בתחיית המתים, וכך תקבל את השכר של "העולם הבא".

זהו הסיבה לכך שהסעודה, שהוא אכילה ושתייה גשמית, תופסת מקום כל כך משמעותי בתיאורים על תקופת הגאולה⁶⁸.

מקום וזמן הסעודה

מקום הסעודה

ישנם כמה שיטות איפה הסעודה תהיה⁶⁹:

בכמה מקומות מבואר שהסעודה תתקיים בגן עדן⁷⁰. מדברי הרבי⁷¹ מובן שהכוונה

(65) אג"ק ח"ב ע' עו הערה 23.

(66) עבודת הקודש ח"ב פמ"א בהגהה.

(67) ראה אגרות קודש חלק א ע' שיא. אגרות קודש חלק ב ע' סה ואילך. שיחות קודש תשנ"ב

ח"ב ע' 483-484.

(68) ראה מקורות שבהערה הקודמת.

(69) נפוצה האגדה שיסעודו בתוך הסוכה שיעשה הקב"ה מעורו של הליתן. ולע"ע לא נמצא

מקור לעניין זה. ורק ששני מחז"ל אלו (סעודה לצדיקים וסוכה) נאמרו בסמיכות זל"ז. (וראה בגליון 'אמונת עתיך' [מס' 121 ע' 13] שהציע את שורש הטעות). ולהעיר מתורת מנחם התועדויות תש"נ ח"א ע' 145.

(70) שמו"ר כה, ח. במדבר"ר יג, ב. סדר רב עמרם גאון (ווארשא תרכ"ה) יג, ב. ובכ"מ.

(71) לקו"ש חכ"ד ע' 56 הערה 85. תורת מנחם התועדויות תשמ"ג ח"ד ע' 1875. שם תשד"מ

ח"ד ע' 2445.

“...Rabbi Yehoshua also said: The belief conveyed by Chazal to most people, that they are invited to the Seudah with the Livyasan and the Shor [Habor], and to drink the fine wine preserved since the world’s creation, comes from a Pasuk, ‘And you shall eat your bread to the full.’”

“Seeing their desire, Hashem promised: If you follow My Mitzvos – ‘And you shall eat to the full,’ to put your mind at ease. When Chazal saw that Golus was prolonging, they interpreted from a Pasuk that the Yidden are destined to feast in the grand Seudah that Hashem will prepare for them. It is for this ultimate Seudah that many suffer thru the hardships of Golus.”

The Maharsha

The Maharsha writes: “We should understand this simply. Even though experts have explained them in different ways based on their understanding . . . the simple meaning still stands.”

The Rebbe

In conclusion, we can determine that the Seudah will also be a physical meal. As the Rebbe writes, “The majority of the Mefarshim explain Chazal’s words literally, referring to a physical meal.”

Even the Zohar’s references to a spiritual Seudah do not contradict the existence of a physical meal. The various opinions simply discuss different parts of the Seudah, which will be both physical and spiritual: “... all are true...and there is no disagreement.”

The reason the Seudah is physical is because the **body** itself must also receive reward for serving as a conduit of Torah and Mitzvos.

Furthermore, the Jewish body is considered extremely holy, even more so than the soul! Therefore, the ultimate purpose is for the soul

לגן עדן כמו שהוא בעולם הזה (שבו היה אדם הראשון קודם החטא), שהרי עניין הגאולה הוא דווקא בעולם הזה, ועל כן תהיה הסעודה במקום גשמי.

ויש מפרשים⁷² שהתלמידי חכמים יסעדו בגן עדן, ואלו שהחזיקו ידי תלמידי חכמים יאכלו הנשאר בירושלים.

אבל מדברי תרגום רבי יונתן בן עוזיאל מובן שהסעודה תתקיים בתוך בית המִקְדָּשׁ⁷³.

זמן הסעודה

ישנם כמה שיטות מתי יתקיים סעודה זו⁷⁴.

מדברי הרבי במספר הזדמנויות משמע שסעודה זו תהיה בתקופה הראשונה של ימות המשיח לפני תחיית המתים⁷⁵.

הרבי מביא ראייה לכך⁷⁶ שהסעודה תהיה בתקופה הראשונה של ימות המשיח⁷⁷:

על התקופה המאוחרת בגאולה של תחיית המתים כבר אמרו חז"ל⁷⁸: "מצוות בטלות לעתיד לבוא". בתקופה זו כשהמצוות כבר בטלים, אין שום צורך בחידוש בהלכות התורה.

אבל כשהמדרש⁷⁹ מתאר את מלחמת הלויתן ושור הבור זה בזה, המדרש מסביר שהקב"ה יחדש אז חידוש בהלכות התורה ששחיטה כזו תהיה כשרה, וכמו שנאמר⁸⁰: "תורה חדשה מאיתי תצא".

לפיכך ברור שסעודה זו (שבה יאכלו משחיטה זו שיתיר הקב"ה) תהיה בתקופה הראשונה של ימות המשיח לפני תחיית המתים.

(72) מפרשי עין יעקב (רי"ף וענף יוסף) לב"ב עה, א.

(73) על שה"ש שם (הובא גם לעיל). ראה גם ספר השיחות תשנ"ב ח"ב 372. וראה גם תורת

מנחם התוועדיות תשנ"ב ח"א ע' 61 בהערה 85.

(74) ע"ד חילוקי הדעות בכל זה, ראה אג"ק ח"ב ע' עו הע' 23.

(75) ראה שיחת ש"פ ויצא תשנ"ב (ספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 152). שיחת ש"פ וישלח תשנ"ב

(ספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 165).

(76) ראה ספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 576 ובהערה 108 שם.

(77) שם.

(78) נדה סא, ב. וראה הגהות יעב"ץ ר"ה ל, א. אגה"ק סו"ס כו.

(79) ויקרא רבה יג, ג.

(80) ישעיהו נא, ד.

to rejoin the body by Ticheyas Hamesim, and then receive the reward of Olam Haba.

This is why the Seudah, involving physical eating and drinking, holds such a significant place in descriptions of the Geulah.

Time and place of the Seudah

Location of the Seudah

There are several opinions regarding the location of the Seudah:

Some sources say the Seudah will take place in Gan Eden. The Rebbe explains that this refers to Gan Eden on Earth (where Adam HaRishon was before the sin) because the Geulah is specifically for this world. So, the Seudah will be in a physical location.

Some opinions suggest that Talmidei Chachamim will be in Gan Eden, while those who supported them will eat the leftovers in Yerushalayim.

According to Targum Yonasan ben Uziel, the Seudah will take place in the Beis Hamikdash.

Time of the Seudah

There are several opinions about when this Seudah will take place.

On several occasions, the Rebbe implied that this Seudah will be in the first Tekufa (period) of Yemos HaMoshiach before Ticheyas Hamesim.

The Rebbe proves that the Seudah will be in the first Tekufa with the following reasoning: Chazal have stated that “Mitzvos will

be nullified in Li'osid Lavo" referring to the second Tekufa (during Tchiyas Hameisim). In this second Tekufa, when Mitzvos are nullified, there wouldn't be a need for new **Chidushim** (innovations) in Torah.

However, the Midrash describes the battle between the Livyasan and the Shor Habor and says that at that time, Hashem will introduce a new Halacha that such a Shechita will be kosher, as indicated by the statement: "A new Torah will come forth from Me." This implies that the Seudah, featuring this new Halacha, will take place before the nullification of Mitzvos, in the first Tekufa of Yemos HaMoshiach.



שער



שינויים
בעולם
ובבני אדם



*Changes in
the world and
in people*



שפע בימות המשיח

חז"ל מתארים¹ נבואות נפלאות על השפע והפירות שיהיו בימות המשיח. לדוגמה, בימות המשיח חיטה תצמח לגובה עצום של עצי דקל, ויעלה לגובה ראש ההרים, כרמים יצמיחו כמויות אדירות של יין משובח באיכות הגבוהה ביותר.

חז"ל מדגישים שתהליך קצירת החיטים תהיה בלי שום טרחה כלל²: "הקב"ה מביא רוח מבית גנזיו ומנשבת עליה ומשרה את סלתה, ואדם יוצא לשדה ומביא מלוא פיסת ידו, וממנה פרנסתו ופרנסתו אנשי ביתו".

כך גם אופן יצירת היין תהיה בלי שום טרחה. בזמן הגלות יש צער וטרחה בשלבים השונים של יצירת היין (לקטוף אותו ולדרוך על הענבים). בימות המשיח אדם מביא ענבה אחת בקרון או בספינה ומניחה בזווית ביתו ומסתפק ממנה כמו מִפְדֵּ גְדוּל. כל־מר היין יהיה מצוי בשפע כל כך רב, עד שכל אדם יוכל למלא חביות שלמות מענבה אחת בלבד, שיניח בפינת הבית.

ברור שאיכות היין תהיה מעולה ביותר - הן בכמות והן באיכות ובטעם. היין תהיה יין אדום ומשובח שאפילו זקנים ייהנו ממנו כמו בני נעורים!

מהירות ניסית

כך ניבא גם הנביא עמוס³ על השפע האדיר שיהיה אז: "הֲיֵה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה' וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ בְּקִצְרֵי וְדֶרֶךְ עֲנָבִים בְּמִשְׁךְ הַזֶּרַע וְהָיְתוּ הַהָרִים עָסִים וְכָל הַגְּבְעוֹת תִּתְמַוְּגָנָה". ובפירוש מצודת-דוד מפרש: "רצונו לומר, הרבה תבואה תצמח ויהיו ער-

(1) כתובות קיא, ב.
(2) שם.
(3) ט, יג.



Abundance in Yemos HaMoshiach

Chazal describe wondrous Nevuos (prophecies) about the abundance and fruits when Moshiach comes. For example, in Yemos Hamoshiach, wheat will grow to the tremendous height of palm trees, reaching the mountaintops, and vineyards will produce vast quantities of the finest quality wine.

Chazal emphasize that the process of harvesting wheat will be effortless: “Hashem will bring a wind from His storehouses that will blow upon it and winnow its flour, and a person will go out to the field and bring back a handful, which will suffice for his sustenance and that of his household.”

Similarly, the process of making wine will also be effortless. During the Golus, there is pain and toil in the various stages of wine production (picking and treading the grapes). In Yemos Hamoshiach, a person will bring a single grape in a wagon or a ship, place it in a corner of his home, and it will suffice as if from a large barrel. In other words, wine will be so abundantly available that a person will be able to fill entire barrels from a single grape, simply placed in a home corner.

Undoubtedly, the quality of the wine will be of the highest order—in quantity, quality, and taste. The wine will be a fine red wine that even the elderly will enjoy as if they were young!

סקים בקצירה עד זמן החרישה, והחורש והקוצר יגשו ויפגשו זה בזה. וכן יפגוש דורך ענבים במי שמושך ומוליך התבואה לזריעה כי ירבו הענבים ויהיו עוסקים בדריכת הענבים עד הזריעה. והרבה ענבים יגדלו בהרים ויהיה היין נוטף (drip) מהם, והוא עניין מליצה".

פירוש נוסף בייעוד זה של "ונגש חורש בקוצר" הוא⁴, שהיכול יגדל במהירות עצומה, וכבר באותו יום שבו חרשו וזרעו - תהיה מיד הצמיחה. זהו הפירוש של "ונגש חורש בקוצר": עוד בהיות החורש בשדה, הוא יפגוש בקוצר שיבוא לקחת את היכול עצמח מיד מחרישתו וזריעתו...

גם בגמרא⁵ מדובר על המהירות שתהיה בשלב הצמיחה. רבן גמליאל דרש שעתידין אילנות להוציא פירות בכל יום, שנאמר⁶: "ונשא ענף ועשה פרי" - מה ענף צומח בכל יום אף פרות יצמחו בכל יום.

אחד מתלמידיו השיב לו בלעג: והרי כתוב בקהלת⁷ 'אין כל חדש תחת השמש'!". אך רבן גמליאל השיב לו - בוא ואראך דוגמה לכך כבר בעולם הזה. הוא הוציא אותו החוצה והראה לו צמח מסוים הנקרא 'צלף', המוציא פירות חדשים בכל יום...

המדרש בתורת כהנים⁸ אומרת שבאותו יום שהוא נוטע, בו ביום יוצא פירות כמו שהיה בימי אדם הראשון. המדרש מביא ראיה מדברי הפסוק 'זכר עשה לנפלאותיו'⁹. כלומר, כבר בעולם הזה (בימי אדם הראשון) עשה מעין וזכר לנפלאות העתיד (נפלאות הגאולה).

הסיבה למהירות הצמיחה

בכמה ספרים מבואר הטעם למה עכשיו אין הפירות גדלים במהירות, הוא כדי שלא יהיה האדם נמשך אחר התענוגים הגשמיים, ולא יהיה פנוי לחטא. אבל בימות המשיח שאז יתבטל היצר הרע ולא יחטאו עוד, שוב יתנו האילנות פירות במהירות¹⁰.

(4) ויקרא-רבה פי"ז ובמפרשים שם.

(5) שבת ל, ב.

(6) יחזקאל יג, כג.

(7) קהלת א, ט.

(8) עה"פ בפרשת בחוקותי כו, ד.

(9) תהילים קיא, ד.

(10) ראה בס' תהלות ה' (ז, טור ד' ואילך). וראה עד"ז בספר דברי שאל על פרשת בחוקותי

(מהדורה קמא), על הפסוק ונתנה הארץ יבולה וגו' (כו, ד), קטע המתחיל "בתורת כהנים פרשה א".

Miraculous Speed

Amos the Navi also said Nevuah about the tremendous abundance that will be then: “Behold, the days are coming, says Hashem, when the plowman shall overtake the reaper, and the treader of grapes him who sows seed; and the mountains shall drop sweet wine, and all the hills shall melt.” The Metzudas David explains: “It means that much grain will grow and they will be busy harvesting until the time of plowing, and the plowman and the harvester shall meet each other. Similarly, the grape treader will meet those who carry the grain for sowing because the grapes will increase and they will be occupied with treading the grapes until sowing. Many grapes will grow on the mountains and the wine will drip from them. This is a Mashal.”

Another interpretation of “and the plowman shall overtake the reaper” is that the crop will grow so quickly that already on the day they plow and sow, there will be immediate growth. This is the meaning of “and the plowman shall overtake the reaper”: while the plowman is still in the field, he will meet the harvester who comes to collect the crop that has grown immediately from his plowing and sowing...

The Gemara also discusses the speed of growth. Rabban Gamliel taught that Li'osid Lavo, trees will produce fruit every day, as it is said: “And it shall bring forth a branch, and bear fruit,” just as a branch grows every day, so will fruit grow every day.

One of his students mocked him: “But it is written in Koheles, “There is nothing new under the sun!” But Rabban Gamliel replied to him - “Come and I will show you an example of this already in this world.” He took him outside and showed him a certain plant called ‘Tzlaff,’ which produces new fruits every day...

The Midrash in Toras Kohanim states that fruits will emerge on the day they are planted, just as it was in the time of Adam Harishon. The Midrash cites the Pasuk ‘He has made a memorial for His wonderful

התועלת במהירות צמיחת הפירות בתקופת הגאולה היא כדי שימצאו בני ישראל כל צרכיהם מוכנים ויוכלו להיות פנויין בתורה וחכמתה¹¹.

אוכל חדש

מבואר במדרש שאז יהיו צמחים חדשים שיהיה אפשר לאכול אותם. למשל העץ עצמו יהפוך למאכל¹², וגם עצים שכיום אין להם פירות (הנקראים 'אילני סרק') - יתחילו לתת פירות טובים לאכילה¹³.

לחם ובגדים

אחת מהיעודים המפתיעות ביותר היא שהאדמה תתחיל להצמיח בגדים מהודרים ואוכל מוכן!

כך מספרת הגמרא¹⁴: רבן גמליאל דרש מהפסוק שאומר¹⁵ "יהי פיסת בר בארץ", שיצמחו ככרות לחם¹⁶ ובגדים נקיים ויפים¹⁷.

אחד מתלמידיו השיב לו בלעג: "אין כל חדש תחת השמש"¹⁸. אך רבן גמליאל השיב לו: "בוא ואראך דוגמתן בעולם הזה", והראה לו כמהין ופטוריות - היוצאים גמורים מהאדמה במשך לילה אחד, ודומים בצורתם לככרות לחם¹⁹. וכך בקשר לבגדים חדשים הראה לו לבוש של ענף דקל צעיר, שיוצא כשהוא עטוף בכעין רשת דקה.

כלומר: יעודי הגאולה, עם היותם פלא ונס היוצא מגדר הרגיל, אינם באים בדרך חידוש לגמרי, אלא יש דוגמתם כבר בזמן הגלות, דוגמה שמהווה הכנה ואחיזה בטבע

(11) ראה רמב"ם הלכות מלכים פרק יב הלכה ד. בחסידות מבואר (אור התורה בראשית כרך ב' ע' שעט), שהטעם לזה שלעתיד יהיה מהירות צמיחת הפירות, הוא מפני שיאיר בכוח הצומח שבארץ הארה עליונה מאד. ועוד מבואר (אור התורה על נביאים וכתובים כרך א' ע' תעד) שזהו מפני שלעתיד לא יהיה צמצומים כל כך לגילוי השפע מלמעלה למטה, ולכן יומשך במהירות. וראה לקו"ש חלק לז ע' 83. וראה גם שפת אמת פרשת בחוקותי, תרנ"ט. ס' חינוך בית יהודה פרק כד.

(12) תורת כהנים ויקרא כו, ד.

(13) שם.

(14) שבת ל, ב.

(15) תהילים עב, טז.

(16) "בר" = אוכל שיהיה כמו "פיסת" = רוחב כף יד.

(17) "פיסת" כמו "כתונת פסים" ו"בר" = נקי. ראה קובץ הערות וביאורים (אהלי תורה) גליון

תתרעא ע' 18 ואילך.

(18) קהלת א, ט.

(19) רש"י שם.

works'. Meaning, already in this world (in the days of Adam Harishon) an example and a memorial for the future wonders (the wonders of the Geulah) was made.

The Reason for the Speed of Growth

Several Sefarim explain the reason why fruits do not grow quickly now is so that people will not be drawn after physical pleasures, and will not be free to sin. But in Yemos Hamoshiach, when the Yetzer Hara will be nullified and they will no longer sin, the trees will again give fruits quickly.

The benefit of the rapid growth of fruits by the Geulah is so that Yidden will find all their needs ready and be able to devote themselves to learning Torah.

New Food

The Midrash explains that then there will be new plants that can be eaten. For example, the tree itself will become edible, and even trees that are currently baren, will begin to produce good edible fruits.

Bread and Clothing

One of the most surprising things that will happen then is that the earth will begin to produce exquisite clothing and ready-made food!

As the Gemara states: Rabban Gamliel derived from the Pasuk that says "Let there be a piece of bread in the land," that loaves of bread and clean, beautiful garments will grow.

One of his students mocked him: "There is nothing new under the sun." But Rabban Gamliel replied to him: "Come and I will show you their likenesses in this world," and he showed him truffles and mushrooms - coming out fully formed from the earth overnight,

כביכול לנפלאות של הגאולה השלימה.

חרישה זריעה

ככמה מקומות מבואר²⁰ שלא יהיה צורך אז בחרישה זריעה בכדי שיצמחו ככרות לחם ובגדים נקיים, כי הצורך למלאכות האדם להוציא דבר מתוקן, הוא רק מפני הקליפה ורוח הטומאה השורה בארץ, ובפרט לאחר חטא עץ הדעת שאז נתקללה האדמה ויש צורך ליגיעה וטרחת האדם. אבל לעתיד לבוא, שאז רוח הטומאה יעבור מן הארץ, הארץ תוציא מעצמה דברים מתוקנים, בלי צורך למלאכת האדם.

אבל במקומות אחרים משמע שכן יהיה צורך בחרישה זריעה²¹. הרבי מבאר²², שלעתיד לבוא אף שעתידה הארץ שתוציא לחם, מכל מקום יהיה צורך בחרישה זריעה.

ראיה לכך יש מהסיפור בגמרא על רבן גמליאל שאמר שעתידה ארץ ישראל להוציא בגדים, והראה דוגמה לכך מלבוש ענף הדקל. הדקל הוא סוג אילן שכן צרי כים נטיעה, ומכך שהגמרא מביא ראיה משם לגבי ימות המשיח משמע שלעתיד לבוא כן יהיו צריכים לזרוע.

20) לקוטי תורה ושער המצות להאריז"ל פרשת בהר. אור החיים הקדוש ריש פ' תזריע. אלשיך עה"פ בראשית ג, פסוקים יז, יט (וראה שם, שגם קודם החטא הוציא הארץ גלוסקאות בלי חרישת זריעת האדם). וראה ספורנו בראשית א, פסוקים ג, כא. קדושת לוי סוף פרשת בחוקותי. ביאורי הזוהר להצ"צ ח"ב ע' תתכ"ז-ח, הובא בספר השיחות תנש"א ח"ב ע' 548 הערה 136. ועוד. וראה פרקי דרבי אליעזר פ"ב שקודם החטא לא ה' צורך לחרישה זריעה.

ובכ"מ משמע, שמהלשון "עתידה ארץ ישראל שתוציא" משמע שתוציא מעצמה, ראה לקוטי תורה בחוקותי נ, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' שי"א. ובכ"מ מבואר שזה יה' באלף השביעי, שאז יה' יום שכולו שבת, ולכן "בחריש ובקציר תשבות" (שמות לד, כא), ראה תורת חיים חיי שרה קלה, א. שער התשובה לאדמו"ר האמצעי סו, א. ובכ"מ.

21) במאמרי אדמו"ר האמצעי (בראשית ע' שי ואילך) משמע שיהיו בזה שתי תקופות. ראה ג"כ מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"ד ע' א'תפד ובהערה שם.

לעוד בנושא ראה: הערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תתסב. ראה ג"כ בביאורי הזוהר להצ"צ (ח"ב) ע' תתכז-ח, הובא בסה"ש תנש"א ח"ב ע' 548 הע' 136.

22) שיחת ש"פ בהר תשל"ג, (שיחות קודש תשל"ג ח"ב ע' 128 ואילך). ועד"ז ראה בתורת מנחם התועדויות תשמ"ז ח"ג ע' 279. ולהעיר מרד"ק בפירושו עה"פ בהושע יד, ח.

resembling loaves of bread. And regarding new garments, he showed him the attire of a young palm branch, which emerges as if wrapped in a fine net.

In other words: Things which will change by the Geulah, while being miraculous and wondrous beyond the ordinary, do not come in a completely novel way, but there are already examples of them in the time of Golus, an example that constitutes preparation and a foothold in nature, so to speak, for the wonders of the complete Geulah.

Plowing and Sowing

In several places, it is explained that there will no longer be a need for plowing and sowing to grow bread and clean garments because the necessity for human labor to produce refined things arises only due to the impurity and Kelipa, especially after the sin of the Eitz Hadas when the earth was cursed and required human toil. However, Li'osid Lavo, when the spirit of impurity will be removed from the earth, the land will produce refined things on its own, without the need for human labor.

Yet, in other places, it seems that there **will** still be a need for plowing and sowing. The Rebbe explains that Li'osid Lavo, although the earth will produce bread, plowing and sowing will still be necessary.

This is evident from the story in the Gemara about Rabban Gamliel who said that Eretz Yisroel will produce garments, and he showed an example from the attire made from the **palm** branch. Since the palm is a type of tree that **requires** planting, the Gemara's reference to this for Yemos HaMoshiach implies that there will still be a need to sow in the future.

משל וחידה

וצריך לברר: האם כל הניסים והנפלאות הללו יתקיימו כפשוטם?

יש מפרשים שדברי חז"ל על הניסים העתידיים יקרו כפשוטו, כמו בפירוש "עין יעקב"²³ שאומר שזה יחזור להיות כמו לפני חטא אדם וחווה, וכך כותב בפירוש "עץ יוסף"²⁴ שאומר שהטבע ישתנה כמו שהיה בימי אדם הראשון לפני הקללה.

אבל הרמב"ם שולל את האפשרות שמשיח משנה ומחדש דברים בעולם. שום דבר בעולם (מלבד עול שעבוד האומות) לא ישתנה והעולם יישאר טבעי גם בימות המשיח²⁵. הרמב"ם מדגיש שהגדרתו ההלכתית של משיח הוא אך ורק להחזיר הדברים למעמד ומצב שהיה בימי מלכות בית דוד ולהחזיר את קיום כל מצוות התורה שאין אפשרות לקיים עכשיו.

הרמב"ם עצמו מסביר בפירוש המשניות של²⁶: "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד. ויהיו בימיו עשירים ואביונים, גיבורים וחלשים, כנגד זולתם, אבל באותם הימים יהיה נקל מאוד על בני האדם למצוא מחייתם עד שבעמל מעט שיעמול האדם יגיע לתועלת גדול".

הרמב"ם מסביר שהמאמר חז"ל שיצמחו ככרות לחם אינו כפשוטו ומאמר חז"ל זה אמר רק בלשון מליצה, שיהיה אז כל כך הרבה אוכל, כאילו מזון מוכן יגדל מאליו.

שתי תקופות

אבל עדיין לא ברור מהו דעתו של הרמב"ם²⁷ על אילנות סרק שיתנו פירות או עצים שיהיו ראויים לאכילה, שהרי מאמרי חז"ל אלו קשה לפרש שזהו ענין ניסי ולא טבעי.

(23) כתובות שם.

(24) שם.

(25) בהלכות מלכים תחלת פרק י"ב.

(26) בהקדמתו לפרק חלק.

(27) יש להעיר שבאגרת תחיית המתים כותב הרמב"ם במפורש שאינו שולל לחלוטין את

האפשרות שיהיו בימות המשיח נסים היוצאים מגדר הטבע, והוא נותן מקום לפרש את הנבואות גם כפשוטן.

ההסבר המלא והמפורט יותר לגבי שיטת הרמב"ם אם היעודים הם גשמיים או לא - יתבאר בעז"ה

בקובצים של שנה הבאה.

Parable and Riddle

Will all these miracles and wonders occur literally?

Some Mefarshim suggest that Chazal's statements about future miracles should be taken literally. For example, "Ein Yaakov" states that conditions will revert to how they were before the sin of Adam and Chava, and "Eitz Yosef" explains that nature will return to its state before the curse in the days of Adam Harishon.

However, the Rambam negates the possibility that Moshiach will change and renew things in the world. Nothing in the world (besides for the yoke of foreign nations) will change, and the world will remain natural even in Yemos HaMoshiach. The Rambam emphasizes that his halachic definition of Moshiach is solely to restore things to the status and condition that existed in the days of the Kingdom of David and to restore the performance of all the Mitzvos that cannot currently be fulfilled.

The Rambam himself explains in his commentary on the Mishnah: "There is no difference between this world and Yemos HaMoshiach aside from the subjugation by kingdoms. And in Yemos HaMoshiach, there will be rich and poor, strong and weak, each according to their own, but in those days it will be very easy for people to find their sustenance so that with little effort a person will gain great benefit."

The Rambam explains that Chazal's statement that loaves of bread will grow is not to be taken literally and that this statement was made metaphorically, meaning that there will be so much food it will **seem as if** prepared food grows by itself.

Two Periods

Yet, it is still unclear what the Rambam's opinion is about barren trees bearing fruit or trees becoming edible, as these statements of

הרבי מסביר²⁸ שגם לדעת הרמב"ם תהיה ניסים ונפלאות בימות המשיח, רק שהם לא יקרו מיד בהתחלה אלא בשלב מאוחר יותר.

בהתחלה מלך המשיח יעסוק בתפקידו העיקרי - לקרב את עם ישראל לשלימות בקיום התורה והמצוות, וגם להחזיר את העולם כולו לדרך הישרה של צדק וטוב. זו תקופה שתהיה עדיין בגדרי הטבע.

ורק לאחר מכן, כתוצאה מהמעמד הרוחני הגבוה שתהיה אז, יתחילו להתרחש ניסים ונפלאות מעבר לטבע - כמו שנאמר שאפילו עצי סרק יתחילו לתת פירות.

כלומר לדעת הרמב"ם מתפרש הייעוד של "אילני סרק עתידין להיות עושים פירות" כפשוטו, אם כי בתקופה מאוחרת יותר.

(28) ראה לקו"ש חלק כז ע' 191 ואילך.

Chazal are hard to interpret as natural rather than miraculous.

The Rebbe explains that even according to the Rambam, there will be miracles and wonders in Yemos HaMoshiach, but they will not occur immediately but rather at a later stage.

Initially, Moshiach will engage in his primary role—bringing the Yidden to completeness in Torah and Mitzvos, and restoring the entire world to the path of righteousness and goodness. This period will still operate within the bounds of nature.

Only afterwards, as a result of the high spiritual status that will be then, miracles and wonders beyond nature will begin to occur. As it is said, even barren trees will start to bear fruit.

Thus, according to the Rambam, the destiny of “barren trees will bear fruit” is to be understood literally, but in a later period.

Only afterward, as a result of the high spiritual status that will be achieved, miracles and wonders beyond nature will begin to occur. As it is said, even barren trees will start to bear fruit. According to the Rambam, the destiny of “barren trees will bear fruit” is to be understood literally, but it will occur in a later period.



יצר הרע וחטא לעתיד

ביטול היצר הרע

אחד היעודים המרכזיים בתורה אודות ימות המשיח הוא, שאז יבוער ויבוטל היצר הרע מן האדם. יעוד זה כבר מפורש בפרשת נצבים, כאשר התורה מבטיחה על הגאולה העתידה: "ומל'ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך למען חייך". ובתרגום יונתן מפרש שהקב"ה יבטל את היצר הרע ואת טיפשות הלב שהייתה לאדם.

וכך נאמר ביחזקאל²: "ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתם בקרבכם והסרתי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר". כך גם אמרו חז"ל³: "לעתיד לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושחטו".

איך יתבטל

יש כמה דרכים לבאר איך יתבטל היצר הרע לגמרי בימות המשיח:

ריבוי הדעה: ידועים דברי חז"ל⁴ שאין אדם עובר עבירה אלא אם-כן נכנס בו רוח שטות. אבל בתקופת הגאולה על-ידי ריבוי הדיעה והחכמה והאמת לעתיד, יועבר

(1) דברים ל, ו.

(2) יחזקאל לו, כו-כז. וראה גם שם יא, יז. ירמיהו ג, יז. לא, לב. ועוד.

(3) סוכה נב, א.

(4) סוטה ג, א.



Yetzer Hara and Sin

Nullification of the Yetzer Hara

One of the promises in the Torah about Yemos HaMoshiach is that the Yetzer Hara will be nullified. This promise is already mentioned in Parshas Nitzavim, where the Torah speaks of the Geulah: “And Hashem will circumcise your heart and the heart of your children to love Hashem with all your heart and with all your soul, so that you may live.” Targum Yonasan explains that Hashem will remove the Yetzer Hara and the foolishness of the heart that man had.

Additionally, in Yechezkel it states: “And I will give you a new heart and a new spirit I will place within you, and I will take away the heart of stone from your flesh and give you a heart of flesh.” Likewise, Chazal said, “In the future, Hashem will Shecht (slaughter) the Yetzer Hara.”

How will it Be Nullified

There are several ways to explain how the Yetzer Hara will be completely nullified:

Abundance of knowledge: The well known Chazal that a person only does a Aveirah when a spirit of folly has entered him. But by the Geulah, through an abundance of knowledge and wisdom, the desire

ממילא הרצון לעשות רע⁵.

וכמו שכתב הרמב"ם⁶ "שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה', ונאמר ולא ילמדו איש את אחיו ואיש את רעהו, ונאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם..."⁷.

השפעת הניסים: האברבנאל⁷ מוסיף שזה יהיה גם בגלל ריבוי הניסים שיהיו (וכן בגלל הנס שהמתים שיקומו לתחייה בתחיית המתים), שזה יכניע את לב ישראל.

שינוי טבע האדם: כ"ק אדמו"ר המוהר"ש מבאר בהמשך וככה תרל"ז⁸, שלעתיד לבוא ישתנה טבע היצר, שבמקום שיהיה לב אבן, קשה שלא מתפעל, יהיה לב רך ("לב בשר"), שיתעורר לאלוקות.

הרבי מוסיף⁹ שלעתיד הקב"ה ישנה טבע האדם שלא יתעורר לחטוא על-יד יסבות צדדיות מבחוץ. הקב"ה יכרות הקשר בין ראיית העין לחמדת הלב, כדי שלא יהיה העין רואה והלב חומד.

עבודת הצדיקים: בזמן הגלות עיקר העבודה היא רק עבודת הבינונים, במחשבה דיבור ומעשה, אמנם לעתיד לבוא יהיה כל ישראל במדריגת הצדיקים, שיוכלו להפוך היצר הרע ונפש הבהמית עצמו לטוב¹⁰.

שחיטת היצר - ע"י הקב"ה

לעתיד לבוא הקב"ה בעצמו יבטל את היצר הרע¹¹, וזה יקרה בתקופה השנייה של ימות המשיח¹².

5 דברים ל, ו. וראה אברבנאל ליחזקאל לו שם. וכן מבואר בכ"מ בספר ישועות משיחו, ראה

במקומות שצויינו במפתח שבסוף הספר על הפסוק והסירותי את לב האבן וגו'.

6 הל' תשובה פ"ט ה"ב. וראה ג"כ פירוש המשניות הקדמה לפרק חלק.

7 משמיע ישועה, המבשר השני, הנבואה הג'.

8 פי"ז. וראה גם רד"ק ליחזקאל לו שם. ולהעיר מביאור הידוע של אדה"ז בהלשון "הסירותי

לב האבן וגו'" ולא מוח האבן, שהסרת לב האבן היא דוקא ע"י הקב"ה, הובא בספר מגדל עז ע' שח. ספר השיחות תשמ"ח ח"א ע' 311 הערה 52. שיחת ש"פ שמיני תשמ"ב סי"ד ואילך.

9 לקוטי שיחות חלק כט ע' 169-170.

10 תורת מנחם תשמ"ב ח"ג ע' 1672. וראה סה"ש תנש"א, ח"ב ע' 533, ושם שענין זה כבר שייך

עכשיו. פלח הרמון בראשית ע' קנב, א.

11 סוכה נב, א.

12 בכ"ז ובהבא להלן ראה: תניא אגה"ק סכ"ו. אג"ק ח"ב ע' סח ואילך. שם חי"ז ע' שנו.

סה"ש תנש"א ע' ח"ב ע' 576 ובהערה 108. וע"ע נצח ישראל פמ"ו. ימות המשיח בהלכה ח"ב סי' צ"ח

to do evil will be automatically removed.

And as the Rambam writes: “In those days **knowledge, wisdom and truth will increase**, as it says ‘for the land will be filled with knowledge of Hashem’ and it says ‘a person will no longer teach his friend and his brother’ and it says ‘**and I will remove the heart of stone from within you...**”

Miracles: The Abarbanel adds that this will also be due to the increase of miracles that will occur (including the miracle of Ticheyas Hamesim), which will subdue the heart of the Yidden.

Change in human nature: The Rebbe Maharash explains that in the future the nature of the Yetzer Hara will change. Instead of a heart of stone that is hard, it will be a heart of flesh that is soft and easily inspired for Elokus.

The Rebbe adds that then, Hashem will transform human nature so that people will not be tempted to sin because of external factors. Hashem will interrupt the connection between what the eye sees and the heart’s desires, ensuring that seeing with the eyes will not lead the heart to desire.

Avodah of Tzadikim: During Golus, the main focus is on the Avodah of Beinonim, in thought, speech, and action. However, Li’osid Lavo, all Yidden will reach the level of Tzadikim and will be capable of transforming the Yetzer Hara and the Nefesh HaBahamis into good.

Hashem will Shecht the Yetzer Hara

During the second Tekufa of Yemos HaMoshiach, Hashem will nullify the Yetzer Hara. This must specifically be done by Hashem because, although it has been explained that a person can transform their Yetzer Hara into good, evil will still persist in the world among non-Jews and the Eirev Rav. Therefore, a potential for evil remains even among Yidden. Only Hashem has the power to completely

והטעם שצריך להיות ביטול היצר הרע על ידי הקב"ה, אף שהסברנו לפני כן שהאדם עצמו יוכל להפוך את יצרו הרע לטוב, הוא מפני שעדיין יישאר רע בעולם, אצל אומות העולם והערב רב, ולכן עדיין נשאר אפשריות ("בכוח") לרע גם אצל בני ישראל. ורק הקב"ה יכול לבטל את כל הרע לגמרי.

בחירה חפשית

בזמן הגלות יש יצר הרע והאדם עסוק במלחמה עמו תמיד, שהרי היצר הרע אינו ישן, ובכל יום הוא קם שוב כדי להמשיך להילחם באדם, וצריך להמשיך להלחם עמו. אבל בימות המשיח הקב"ה יבטל את היצר הרע והרע מן העולם, ולא תהיה אפ" שרות לבחור בענין בלתי רצוי.

מתעוררת השאלה: מה יהיה העבודה אז ומה יעשו בימות המשיח, אם אין בחירה חופשית¹³.

הרבי מבאר¹⁴ שבימות המשיח לא תהיה בחירה אם לעשות רע או לא, אבל אז העבודה תהיה להתעלות מעלה מעלה במדרגות הקדושה.

כלומר גם אז תהיה עבודה ויגיעה רוחנית, אלא שבמקום מלחמה עם היצר הרע יהיה מאמץ ("שטורעם") להגיע להשגות גבוהות יותר בהכרת ה'.

ובמקומות שנשמנו שם.

על-פי מה שמבואר בפנים נראה לומר, שהביאורים השונים דלעיל אפשר לפרשם גם בתקופות שונות לע"ל, ותכליתם יהיה בתקופה השניה שאז יבוער הרע לגמרי ע"י הקב"ה בעצמו.

וראה להלן שאין הכוונה לביטול מציאותו של היצר, אלא להיפוכו לטוב.

13) כפי שמאריך הרמב"ם בהלכות תשובה פ"ה ע"ד ההכרח בענין הבחירה כו'.

14) שיחות קודש תשל"ז ח"א ע' 616. תורת מנחם התוועדיות תשמ"ו ח"ב ע' 640.

בענין איך יתקיים כל מצוות הלא תעשה אז ראה: תורת מנחם התוועדיות תשמ"ה ח"ד ע' 2319 ואילך, ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 261 הערה 52, ספר השיחות שם ע' 305 ואילך (ועיין ג"כ בלקוטי שיחות חלק כט ע' 341), ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תקסד. ועוד.

מעין זה מבואר אודות מים אחרונים לעת"ל, ראה בהגש"פ עם ליקוטי טעמים ומנהגים פסקא ד"ה "ברך" ("משיחות חה"פ תש"ב" - ספר השיחות תש"ב ס"ע 92), וראה תורת מנחם התוועדיות חל"ו ע' 284.

eradicate all evil.

Free Will

During Golus, people are always busy fighting the Yetzer Hara, which keeps coming back every day, so the fight never stops.

But when Moshiach comes, Hashem will get rid of the Yetzer Hara and all evil, making it impossible to choose anything bad.

This brings up a question: What kind of Avodah will we have in Yemos HaMoshiach if there is no free choice between good and evil?

The Rebbe explains that in Yemos HaMoshiach, the main challenge won't be choosing between good and evil. Instead, we'll focus on constantly growing in holiness. This means our spiritual work and efforts will still go on, but rather than fighting the Yetzer Hara, we'll put our energy into Shturem (exertion) to gain a more knowledge of Hashem.

Shechting - Elevating

The Rebbe also explains the Chazal that Hashem will Shecht (slaughter) the Yetzer Hara. This doesn't mean Hashem will completely remove the Yetzer Hara from existence. Instead, it will be uplifted and changed for the better.

A proof of this: When Moshiach comes, Yidden will continue to recite the Shema, where it's written to love Hashem "with all your heart." This phrase implies loving Him with both your inclinations, including the Yetzer Hara. Thus, it's evident that the Yetzer Hara will still exist in the future, but its nature will be transformed to good and to serve Hashem.

The Rebbe explains that this is why Chazal say that Hashem will Shecht the Yetzer Hara, rather than destroy it. Through Shechting

'אין ושחט אלא ומשך'

הרבי מבאר באופן דומה את דברי חז"ל שהקב"ה ישחט את היצר הרע¹⁵. אין הכוונה בכך שהקב"ה יבטל מציאותו של היצר הרע לגמרי, אלא אדרבה: מציאותו של היצר הרע תתעלה ותתהפך לטוב.

ראיה לכך: גם לעתיד לבוא בני ישראל יתפללו תפילת קריאת שמע, ושם נאמר שצריך לאהוב את הקב"ה "בכל לבבך". והפירוש של "בכל לבבך" הוא בשני יצריך (גם יצר הרע)¹⁶. לפי זה ברור שגם לעתיד לבוא תהיה מציאותו של היצר הרע, אלא שאז מציאותו תתהפך לטוב, וגם הוא יעבוד את ה'.

הרבי מסביר שזהו הטעם שחז"ל אמרו שה' שוחט ליצר הרע, ולא שהוא הורג את היצר הרע. על-ידי שחיטת בהמה, נעשית הבהמה ראוי למאכל של יהודי, ועל-ידי-זה מתעלה להיות חלק מן האדם¹⁷. וכפי שאומרים חז"ל¹⁸: "אין ושחט אלא ומשך", היינו שעל-ידי השחיטה מושכים ומעלים הבהמה להיות חלק מהאדם עצמו¹⁹.

זהו גם הפירוש בשחיטת היצר הרע. הקב"ה אינו מבטל מציאותו של היצר הרע, אלא יותר מזה: הקב"ה מהפך מושך (-שוחט) ומעלה את מציאותו של היצר הרע לטוב.

האם יהיה שייך חטא לעתיד

נאמר ביחזקאל²⁰: "ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם"²¹. מש' מעות הדברים הוא שאז כבר לא יחטאו בני ישראל.

אבל יש כמה פסוקים שמהם משמע שאכן יהיה שייך חטא לעתיד לבוא. הפסוק בישעיהו²²: "כִּי הִנֵּעַר בְּן מֵאָה שָׁנָה יָמוּת וְהַחֹטֵא בֶן מֵאָה שָׁנָה יִקְלָל". וכן נאמר בי

(15) ספר בצל החכמה ע' 140.

(16) משניות ברכות ט, ה.

(17) ראה עקרים מ"ג פ"א. קונטרס ומעין מ"א פ"ג. ספר השיחות תורת שלום ע' 243.

(18) חולין ל, ב.

(19) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1249. ח"ט ע' 206.

(20) לז, כג.

(21) ראה יחזקאל יא, יח ואילך. ירמיהו ג, יז. צפני' ג, יג. ועוד.

(22) סה, כ. ראה בראשית רבה (פרשה כו, ג) ובמפרשי המדרש (יפה תואר ונזר הקדש).

an animal, the animal becomes fit for a Yid's consumption, thereby elevating it to become part of the person. And as Chazal say – "Slaughtering means drawing." That is, through Shechting, the animal is drawn and elevated to become part of man himself.

This is also the explanation that Hashem will Shecht the Yetzer Hara. Hashem does not nullify the existence of the Yetzer Hara; rather, Hashem transforms, draws (Shecht's) and elevates the existence of the Yetzer Hara to good.

Will There Be Sin?

It says in Yechezkel, "And they will no longer become defiled by their disgusting idols and by their abominations and by all their rebellions." This implies that Li'osid Lavo, Yidden will no longer sin. However, there are several places that imply sin can still occur:

1. A Pasuk in Yeshayahu: "When a youth will die at the age of one hundred and a **sinner** will be cursed at the age of one hundred years."
2. Another Pasuk in Yirmiyahu says, "Because any person will die for their sin."
3. Yechezkel writes about bringing a Korban Chatas or Korban Asham (offerings made because of sin) Li'osid Lavo.

The Alter Rebbe explains that the Pasuk from Yeshayahu, "When a youth will die at the age of one hundred and a sinner will be cursed at the age of one hundred years," refers to the Erev Rav, suggesting they might still sin then. In other interpretations, this Pasuk refers to the non-Jews who will then be slaves to the Yidden, and they will be able to sin.

Regarding the Pasuk in Yirmiyahu, "Because any person will die for

רמיהו²³: "כִּי אִם אִישׁ בְּעוֹנוֹ יָמוּת כָּל הָאָדָם". גם בספר יחזקאל²⁴ מדובר על הבאת חטאת ואשם (הבאים על חטא²⁵) לעתיד לבוא.

כ"ק אדמו"ר הזקן מבאר²⁶ שהפסוק בישיעהו "הנער בן מאה שנה ימות והחוטא בן מאה שנה יקולל" מדבר על הערב רב, שרק הם שייכים לחטוא אז. ובמקומות אחרים מבואר²⁷ שפסוק זה מדבר על האומות שיעבדו את ישראל לעתיד לבוא. כלומר, ענין החטא יהיה שייך רק בהם.

ולגבי הפסוק "כי אם איש בעונו ימות" בירמיהו²⁸, הרב משה דוד וואלי (בפירושו מרפא לשון²⁹) כותב שהפסוק מדבר בגרים (שיתגיירו לעתיד), שרק אצלם יהיה שייך חטא.

ומה שמבואר ביחזקאל אודות הקרבת חטאת ואשם לעתיד לבוא, השל"ה מבאר שזה מדבר רק על התחלת תקופת ימות המשיח³⁰.

(23) לא, כט.

(24) מד, כט. מו, כ.

(25) עכ"פ בשוגג (אלא שאשם בא גם על עבירות שבמזיד).

(26) בסוף אגה"ק סי' כו.

(27) ראה פסחים סח, א. ס' שיעור קומה סי' פ"ג. מרפא לשון (לרמ"ד וואלי) על ירמיהו שם.

(28) ראה מצו"ד ורד"ק שפירשו שם שיהיה שייך לעשות עבירת קלות ולא חמורות. וראה יערות

דבש ח"א דרוש ב', קטע ד"ה ואמרו בגמ' דב"ב.

(29) שם.

(30) בחלק בית דוד (כד, א).

their sin,” Rav Moshe David Valle writes that it speaks about converts (who will convert then) - that sin will only be relevant to them.

As for the mention in Yechezkel about bringing a Korban Chatas or Korban Asham, the Shelah explains this refers only to the beginning of Yemos HaMoshiach.



עולם של שלום

אחד היעודים לימות המשיח הוא שיהיה שלום אמיתי בכל העולם - הן אצל כל יהודי בין נשמתו לגופו¹, הן בין כל בני ישראל, והן בין ישראל לאומות העולם.

הרמב"ם מתאר² את השלום שיהיה בימות המשיח בין ישראל לאומות העולם - שאפילו אומות אכזריות שמשולות לזאבים, יתהפכו לטוב ויחיו בשלום עם ישראל. הוא כותב שאומות העולם "יאכלו דבר המותר בנחת עם ישראל".

כך גם בעולם כולו יהיה שלום, כמו שמבואר בספרי קבלה וחסידות³ שאפילו בין בעלי החיים יהיה שלום⁴, כמו שנאמר⁵: "וגר זאב עם כבש"⁶.

גם יהיה שלום בין הקב"ה וכל ברואי⁷ כמו שנאמר: "ישמח ה' במעשיו"⁸, משום שאז כל האומות וכל בעלי החיים וכל הצומח והדומם (הנקראים מעשי הקב"ה) יקיימו את רצונו של הקב"ה ויכירו שהקב"ה הוא בורא ומנהיג את העולם.

(1) כמבואר בארוכה בדרושים עה"פ פדה בשלום נפשי.

(2) הלכות מלכים בריפ"ב.

(3) ראה ד"ה כי פדה לאדה"ז (סה"מ אתהלך - לאזניא ע' נז. עם הגהות - אוה"ת נח תרסט, א ואילך. לקו"ת לג"פ סה, א). שער היחוד בסופו. דרך חיים קג, ב. וככה תרל"ז פצ"א ואילך. ספר 'בצל החכמה' ע' 141.

(4) ראה להלן בהמשך הפרק שיש בזה מחלוקת ראשונים.

(5) ישעיה יא, ז.

(6) וראה בשיחת ש"פ ויגש תש"נ (ספר השיחות תש"נ ע' 222-223), שהשלום שיהיה בעולם

הוא תוצאה מהשלום שיהיה אצל בני ישראל.

(7) ראה תורת מנחם תשמ"ז ח"ג ע' 305 ואילך.

(8) תהלים קד, לא.



A peaceful World

One of the promises about Yemos Moshiach is that there will be real peace throughout the entire world - both within every Yid between his soul and body, as well as between all Yidden, and between the Yidden and non-Jews.

The Rambam describes the peace that will be between Yidden and the non-Jews, noting that even cruel nations that are compared to wolves will transform to good and will live in peace with the Yidden. He writes that the non-Jews “will eat permitted foods gently together with the Yidden.”

So too, throughout the entire world, there will be peace, as explained in Kabbalah and Chassidus, that even among animals there will be peace, as it states: “A wolf will dwell with a lamb.”

There will also be peace between Hashem and all creations, as it states: “Hashem will rejoice with His handiwork” - since then, all nations, all animals, all plants, and inanimate objects (which are called ‘Hashem’s handiwork’) will fulfill Hashem’s will and recognize that Hashem is the Creator and Director of the world.

Serving Hashem Together

Unity throughout the world is also explained in the Rambam: “He will correct the entire world to serve Hashem together, as it says, ‘For

"לעבוד את ה' ביחד"

העניין של אחדות בכל העולם, מבואר גם בדברי הרמב"ם⁹: "ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד"¹⁰ שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"¹¹.

כמו שבני ישראל היו צריכים אחדות ביניהם כדי לקבל את התורה במדבר סיני, כך בימות המשיח העמים כולם יצטרכו להיות באחדות כדי להיות מוכשרים לעבוד את ה'¹².

הרבי אמר¹³ שרואים בתקופה האחרונה שהעולם פונה לכיוון של אחדות הן בעניינים גשמיים והן בעניינים רוחניים. וזהו גם מה שרואים בגלוי שיש פחות מתנגדים לתורת החסידות.

וגר זאב עם כבש

בנבואת ישעיהו, המתארת את המעמד ומצב של העולם בימות המשיח, יש גם תיאור על השלום שיהיה בין החיות¹⁴: "וְגַר זָאב עִם כְּבֶשֶׁת וְנֶמֶר עִם גְּדִי יִרְבְּצוּ". בתקופת הגלות הזאב והנמר טורפים לא סתם מתוך אכזריות, אלא שבכדי לחיות הם אוכלים חיות אחרות. זהו הדרך היחידה להשיג את מזונם.

אך על תקופת ימות המשיח נאמר בפסוק¹⁵, "וְאִרְיָה כִּבְקָר יֹאכַל תְּבֵן". האריה, והזאב והנמר והדוב, יאכלו בימות המשיח - תבן, ממש כמו כבש ופרה. מכאן נראה שהשינוי שתהיה אז אצל החיות לא יהיה רק שינוי בהנהגתם בדכי שלום, אלא גם שינוי בטבע הגשמי של החיות שהם יאכלו תבן ועשב.

הרמב"ן¹⁶ מפרש את נבואה זו כפשוטו ומביא ראיות רבות לכך. לדעתו, גם אין

(9) בסופי"א מהלכות מלכים.

(10) ראה סוד"ה זה היום תשל"א (ספר המאמרים תש"ל-תשל"א ע' 309) ששמעו שענין האחדות בין בני ישראל ואומות העולם מרומז בדברי הרמב"ם שכותב: "ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד".

(11) ראה גם הדרן על הרמב"ם תשמ"ז בסופו (תורת מנחם - הדרנים על הרמב"ם ע' לב).

(12) ראה לקו"ש חל"ג ע' 41 הערה 62. ולהעיר ג"כ מתניא אגה"ק סכ"ב.

(13) בשיחת י"ב תמוז תשי"ג (תורת מנחם התוועדות ח"ט ע' 56).

(14) ישעיה יא, ו.

(15) שם יא, ז.

(16) דרשת 'תורת ה' תמימה', כתי רמב"ן חלק א, עמ' קנד-ה. וראה מה שנסמן לעיל בתחילת

הפרק מספרי חסידות.

then I will turn onto the nations a clear language that they all should call in the Name of Hashem, to serve Him with one accord.”

Just as the Yidden required unity among themselves to receive the Torah at Har Sinai, so too, when Moshiach comes the non-jews will need to have unity in order to be worthy of serving Hashem.

The Rebbe noted that in recent times, the world is moving towards unity, both physically and spiritually. Furthermore, there has been a noticeable decrease in opposition to the teachings of Chassidus.

A wolf will dwell with a lamb

In the Nevuah of Yeshayahu, which describes the state of the world in Yemos HaMoshiach, there is a description of the peace that will exist among the animals: “A wolf will dwell with a lamb and a leopard will crouch with a goat.” During Golus, the wolf and leopard do not prey out of cruelty, but rather they eat other animals to survive. Their sustenance comes through prey.

But about Yemos HaMoshiach the Navi says, “A lion, like cattle, will eat straw,” indicating that the lion, the wolf, the leopard, and the bear will all eat only straw, just like sheep and cows. It is clear from here that the animals’ change will not only be in their behavior, acting peacefully, but also in their nature - they will begin to eat straw and grass.

The Ramban explains this Nevuah in a literal sense and brings numerous proofs to support it. In his opinion this is not a significant change in creation, since when Hashem created the world it was designed so that animals did not harm one another. He expands on this idea elsewhere: “As the world was from its creation, before Adam’s sin... there was no aggression among the animals. It was only due to Adam’s sin that it was decreed upon him to fall prey to their teeth, and aggression became their natural behavior, to attack each other.”

זה חידוש גדול כך-כך בבריאה, שכן מלכתחילה נברא העולם באופן שבעלי-החיים לא פגעו זה בזה. במקום אחר¹⁷ הוא מאריך בכך יותר: "כאשר היה העולם מתחילתו, קודם חטאו של אדם... לא היה הטרף בחיות הרעות. רק מפני חטאו של אדם, כי נגזר עליו להיות טרף לשיניהם, והושם הטרף טבע להם גם לטרוף זו את זו".

הרד"ק מביא¹⁸ גם ראייה שלא ייתכן שבתחילת הבריאה טרפו החיות זו את זו, משום שבעלי החיים נבראו זכר ונקבה בלבד, ואם היה נטרף אחד מהם, לא היו חיות אלו נשארם בעולם כלל. מכאן ש"בוודאי אכלו עשב השדה".

אבל הרמב"ם¹⁹ חולק ואומר כי נבואה זו אינו כפשוטו ואינו אלא "משל וחיידה". כוונת נבואה זו לרמוז, שעם ישראל, שנמשל לכבש, יחיה בשלום עם אומות העולם הרשעים, שנמשלים לזאב.²⁰

אחדות - שלימות התורה

אחדות ישראל קשור לכללות קיום התורה והמצוות, שהרי התורה נקנית בדיבור חברים. כך גם בנוגע לקיום המצוות, אינו דומה מי שמקיים מצוה ביחידות למי שמקיים מצוה ברבים²¹.

בשמירת התורה ומצוות בימות המשיח תתבטא האחדות המופלאה שתהיה אז. כאשר כל בני ישראל (כל הי"ב שבטים) יהיו בארץ ישראל, יוכלו לקיים בשלימות את כל המצוות, גם המצוות התלויות בארץ²². בעת שכל בני ישראל יהיו בארץ ישראל

(17) בפירושו לתורה, ויקרא כו, ו.

(18) בפירושו לישעיה יא, ו.

(19) ראה אגרת 'תחיית המתים' שלו (פרק ו). וראה ספר 'בצל החכמה' ע' 141-142.

(20) מחלוקת זו בין הרמב"ם והרמב"ן קשורה למחלוקת כללית ויסודית אחרת, אם העולם ימשיך להתנהל לפי חוקי הטבע, או שהעולם יתנהל באופן ניסי למעלה מהטבע. בעז"ה סוגיה זו יתבאר בהרחבה בקובצים של שנה הבאה.

(21) ראה לקו"ש חכ"ע 453 ובכ"מ. ולהעיר גם מהמבואר בלקו"ש חל"ג ע' 17 שמשיח ילמוד

תורה את כל העם כולו באופן של אחדות. ובסה"ש תנש"א ח"ב ע' 592 שאחדות בני"מצד בחי' היחידה היא הכנה להתגלות תורתו של משיח.

(22) ראה לקו"ש חי"ח ע' 277 הע' 49.

The Radak proves this, since it doesn't make sense that when Hashem created the world, animals would prey on one another – since living creatures were created only male and female. And if one of them would become prey, that living species would cease to exist. So, it must be that they ate only vegetation.”

But the Rambam disagrees and says that this Nevuah is not literal, and it is nothing more than “a Mashal and riddle.” The intention of this Nevuah is to hint that the Yidden, who are compared to a lamb, will live in peace with the wicked Goyim, who are compared to a wolf.

Unity – Completeness of Torah

The unity of the Yidden is connected to the completion of Torah and Mitzvos, as the Torah is acquired through connection with friends. And regarding Mitzvos, one cannot compare performing a Mitzvah individually to fulfilling a Mitzvah in public.

When Moshiach comes, keeping Torah and Mitzvos will show the great unity among all Yidden. **All** 12 Shevatim will be in Eretz Yisrael, allowing them to fully keep **all** the Mitzvos, including those specific to the land. This will reveal the full holiness of Eretz Yisrael and make keeping the Mitzvos even more complete.

The main goal of Yemos HaMoshiach will be achieved specifically through the unity of all Yidden: the complete observance of Torah and Mitzvos.

Gathering the Yidden

The Rambam explains that Moshiach will bring together the exiled Yidden, referring to the Ten Shevatim. This means Moshiach will not only redeem the Yidden from Yehuda and Binyamin, who were exiled to Bavel and Edom, but also the Ten Shevatim who went into Golus well before the destruction of the First Beis Hamikdash.

יתגלה קדושת הארץ בשלמותה²³, ובדרך ממילא יוסיף גם בשלימות של המצוות²⁴.

דווקא על-ידי אחדותם של כל בני ישראל יתקיים ענינו וגדרו העיקרי של ימות המשיח: שלימות התורה והמצוות.

קיבוץ נדחי ישראל

הרמב"ם אומר שמשיח יקבץ נדחי ישראל²⁵, כלומר עשרת השבטים²⁶. היינו שלא רק בני יהודה ובנימין שגלו לבבל ואדום יגאלו לעתיד לבוא, אלא גם כל עשרת השבטים שהלכו בגולה הרבה זמן לפני חורבן בית המקדש הראשון גם הם יגאלו.

אף, שיש מחלוקת אם עשרת השבטים יחזרו לעתיד לבוא²⁷, אבל בכמה מקומות הכריעו, שבגאולה האמיתית והשלימה יגאלו כל בני ישראל, גם עשרת השבטים²⁸.

עניין זה מלמד על האחדות העצומה שתהיה אז. במשך דורות רבים היה שנאה ומלחמה בין עשרת השבטים (מלכות ישראל) ומלכות יהודה, ולעתיד יתאחדו שוב, ויהיה שלום ביניהם, ויהיה להם מלך אחד - מלך המשיח.

וכן מובא בכמה נבואות שהחידוש של משיח הוא שיחזור ויאחד בין כל השבטים, ולא יהיה עוד קנאה ופירוד ביניהם²⁹. ובלשון המדרש³⁰: "אין ישראל נגאלין עד שי עשו אגודה אחת, שנאמר³¹ בימים ההמה ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבאו יחדו מארץ צפון".

(23) ראה לקו"ש ח"ד ע' 149 הערה 38. חל"ט ע' 445. וראה גם אור התורה בראשית כרך א' ע' פ'. שם כרך ג' ע' תרסז. תורת שמואל תרל"א ח"ב ע' תרלט. וע"ע בס' ימות המשיח בהלכה ח"ב ס' ל'.

לעוד ביאורים למה א"א לקיים עכשיו מצות שמיטה (מדאורייתא) ויובל - ראה לקו"ש ח"ז ע' 172. ח"ט ע' 68 ובהערה 57. תורת מנחם תשמ"ז ח"ד ע' 132 הערה 55.

(24) ראה סה"ש תשנ"ב ע' 74 ובהערה 45. ועוד. ראה ג"כ קובץ חידון גאולה ומשיח (תשפ"ג) קובץ א' ע' 19 ושם ע' 39, שאף שמצד ההלכה מספיק שיהיה רוב בני ישראל בארץ ישראל, אבל השלימות הרוחנית תהיה דווקא כשהיו יחד כל בני ישראל מכל הדורות.

(25) בתחילת פ"א מהל' מלכים. מיוסד על לשון זה הנמצא בפסוק בישעי' יא, יב.

(26) ראה הנסמן באנציקלופדי' תלמודית כרך כד, ערך ימות המשיח, ע' תקצ, הערה 152.

(27) משניות סנהדרין י, ג'. ראה בהרחבה בפרק "קיבוץ גלויות ועשרת השבטים" בקובץ א' של השנה.

(28) ראה לקו"ש חט"ו ע' 414. חכ"ד ע' 288. סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 563 הערה 9. שיחות קודש תשנ"ב ח"א ע' 271. ובכ"מ.

(29) ראה יחזקאל לו, טז ואילך. ישעי' יא, יג. הושע ב, ב. שבילי אמונה הנתיב העשירי פ"א.

(30) ילקוט שמעוני עמוס רמז תקמט. וראה גם בראשית רבה צח, ב ובפ"י נזר הקודש שם.

(31) ירמ' ג, יח.

Despite differing opinions on whether the Ten Shevatim will return, it has been concluded in several sources that all Yidden, including the Ten Shevatim, will be redeemed by the Geulah.

This illustrates the great unity that will be then. For generations, there was hatred and war between the Ten Shevatim (the Kingdom of Yisroel) and the Kingdom of Yehuda. Li'osid Lavo, they will reunite, live in peace, and be united under one king - Moshiach.

Similarly, multiple Nevuos highlight that a key aspect of Yemos HaMoshiach will be the reunification of all Shevatim, eliminating jealousy and division among them. The Midrash emphasizes, "Yidden will not be redeemed until they form a single union, as it says: 'In those days, the house of Yehuda will go to the house of Yisroel, and they will come together from the north country.'"

The Rebbe said that we can start preparing for this unity now through unity among different types of Yidden, such as between Ashkenazim and Sephardim, and also through the integration by learning, connecting the Talmud Bavli and the Talmud Yerushalmi. This serves as a preparation for bringing together those from Bavel with those from Eretz Yisrael.

Eliyahu will bring Peace

One of Eliyahu Hanavi's important tasks before the Geulah is to bring peace to the world. Eliyahu Hanavi will create peace among those who learn Torah, so there won't be any arguments among the Chachomim. Similarly, he will help make peace between friends.

Some say that Eliyahu Hanavi will also bring peace between the Yidden and the Goyim. They hold that by making sure there are no arguments among the Chachomim, peace will naturally spread throughout the world, leading to peace everywhere.

Additionally, Eliyahu Hanavi will work to bring peace between the

הרבי אמר שכבר עכשיו יכולים לעשות הכנה לקיבוץ נדחי ישראל, על-ידי אחדות בין הסוגים השונים שבבני ישראל, כמו בין אשכנזים לספרדים וכו'³². וכן על-ידי אחדות בלימוד תורה בין תלמוד בבלי לירושלמי, שזהו הכנה לאחד (בני) בבל עם (בני) ארץ ישראל³³.

פעולת אליהו - שלום בעולם

אחד מהפעולות³⁴ החשובים שיעשה אליהו הנביא לפני הגאולה הוא שיבוא לעינות שלום בעולם³⁵. אליהו הנביא יעשה שלום בין לומדי התורה שלא יהיה מחלוקת בין החכמים. כמו כן הוא יפעל שלום בין אדם לחבירו.

יש מפרשים שאליהו הנביא יביא שלום בין ישראל לאומות³⁶. יש אומרים שעל ידי זה שאליהו הנביא יפעל שלא יהיו מחלוקת בין חכמים, ממילא יתרבה השלום בעולם, וכך יהיה שלום בכל העולם כולו³⁷.

בנוסף לכך, אליהו הנביא גם ישכין שלום בין ישראל והקב"ה³⁸, על-ידי זה שיעורר את לבם של ישראל לתשובה, ואז יהיה שלום ברוחניות משום שלא יהיה עוד מלחמה עם היצר הרע³⁹.

(32) שיחות קודש תשל"ט ח"ב ע' 53.

(33) תורת מנחם תשמ"ב ח"ג ע' 1583.

(34) ראה ספר השיחות תשמ"ז ע' 302 ואילך. לקט נרחב של פעולותיו של אליהו הנביא ראה בקובץ "תפקידי אליהו הנביא", פוקנוס תשע"ח. תפקידו של אליהו הנביא קודם הגאולה יתבאר בהרחבה בקובצים של שנה הבאה.

(35) רמב"ם הל' מלכים פ"ב ה"ב (ומקורו במשנה עדויות פרק ח משנה ז), וכבר האריכו בזה בכמה ספרים בביאורים ע"ד הפשט והרמז. ראה בס' שושן עדות על עדויות שם. ובס' שערי אברהם ליפשיץ ע' מב, ב ואילך. וראה בארוכה בהדרן על מסכת עדויות שנאמר בשיחות ו' תשרי וש"פ האזינו תש"מ. שיחות קודש תשמ"מ ח"א ע' 80 ואילך. ולהעיר גם מהביאור בענין שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם בלקו"ש חט"ו חנוכה ב'. הדרן על מסכתות בני"ך.). ולהעיר משיחות קודש תשנ"ב ח"ב ע' 528.

(36) ראב"ד עדויות שם.

(37) שו"ת מנחת יצחק חלק ו, הקדמה ד"ה וגם בברית.

(38) מדרש אגדה (בובר) במדבר ריש פ' פינחס פרק כה.

(39) ראה פרי צדיק בראשית לחנוכה אות יג. שם במדבר פרשת קרח אות ד. וראה ג"כ מה

שנסמך בקובץ "תפקידי אליהו הנביא" הערה 33 מספרי בעל התולדות יעקב יוסף.

Yidden and Hashem by encouraging the Yidden to do Teshuva. This will lead to spiritual peace, as there will no longer be a struggle with the Yetzer Hara.



לא יהיו עוד קנאה ותחרות

דעת ה'

הרמב"ם אומר בסוף הלכות מלכים שבימות המשיח לא יהיו עוד רעב, מלחמה, קנאה ותחרות. כי יהיה שפע רב בעולם: "הטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר".

הרמב"ם מסיים שבתקופה זו "לא יהיה עסק כל העולם, אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים, ויודעים דברים הסתומים העמוקים, וישיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר "כי מלאה הארץ דעה את ה', כמים לים מכסים"¹.

יש כמה הסברים² למה בימות המשיח לא יהיה קנאה ותחרות³:

הטובה מושפעת והכל כעפר: בזמן הגלות כאשר חסר לאדם משהו, לפעמים הוא יכול לקנא בחבירו שיש לו את מה שחסר לו. אבל בימות המשיח, שאז יהיה שפע רב בעולם וכל המעדנים יהיו מצויים כמו עפר, לא יהיה מקום לקנאה, כי אז לא יהיה חסר לאדם כלום, ולכן אין מקום לקנאה ותחרות ומלחמה⁴.

עוד סוג קנאה שיש בימינו הוא שלפעמים נדמה לאדם שיש לחבירו משהו עוד יותר טוב שהוא עצמו אינו יודע אודותיו, ולכן אפשר שיתעורר אצלו רגש של קנאה.

1) וראה בתורת מנחם תשמ"ט ח"ב ע' 131 שבהלכה זו מודגש הן האחדות שבין בני" עצמם, והן האחדות שבין העולם להקב"ה, שהעולם מתאחד עם אלקות.
2) ראה גם מורה נבוכים ח"ג פי"א. ראה תורת מנחם תשכ"ח ח"ג ע' 304. וראה גם תורת מנחם תשכ"ב ח"א ע' 87 ואילך. לעוד ביאורים להעדר הקנאה ותחרות לע"ל, ראה מדרש משנת רבי אליעזר סופ"ד. ועוד.

3) וראה בשיחות קודש תשנ"ב ח"א ע' 275, שבהלכה זו נכלל גם שלא יהיה חילוקי דיעות.

4) ראה הדרן על הרמב"ם תשל"ה סכ"ד ואילך (תורת מנחם - הדרנים על הרמב"ם ע' ע-עא).



Jealousy and Competition

Knowledge of Hashem

in the end of the laws of Melachim the Rambam writes that in Yemos HaMoshiach there will no longer be hunger, war, jealousy or competition - since there will be tremendous abundance: “Good will be exceedingly abundant and all delicacies will be as plentiful as dust.”

The Rambam concludes that in then, “The occupation of the entire world will only be to know Hashem. Therefore, Yidden will be very wise, and will know hidden and deep concepts and will attain knowledge of their Creator to the extent of human capability, as it says ‘For the land will be filled with knowledge of Hashem, as water covers the sea.’”

There are several explanations why in Yemos HaMoshiach there will be no more jealousy or competition:

The Abundance of Good and Everything Like Dust: There will be a great abundance in the world, and all delicacies will be as plentiful as dust. Therefore, there will be no place for jealousy, because jealousy stems from lacking something and being envious of what others have. However, when one lacks nothing, there is no basis for jealousy, competition, or war.

Nevertheless, it is still possible for jealousy to exist if a person

לכן מוסיף הרמב"ם שבימות המשיח המעדנים יהיו חסרי חשיבות כעפר, ואז ענין הקנאה לא יהיה שייך בכלל⁵.

הטעם שחשיבותם של המעדנים והתענוגים גשמיים יהיו בעיני האדם כעפר, יבוא כתוצאה מידיעת ה' שיהיה בימות המשיח. סיבה זו מרומזת בדברי הפסוק: "לא יָרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קֶזְזִי (משום שאז יהיה שלום ואחדות) כִּי מְלֵאָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת ה' כְּמִים לַיָּם מְכִסִּים"⁶.

מציאות האדם - אלוקות: לעתיד לבוא לא יהיה קנאה ותחרות אפילו קנאה ותחרות דקדושה⁸, מכיון שאז לא יהיה נרגש מציאות האדם, וכל מציאותו יהיה מציאות אחד עם אלוקות, ממילא לא שייך העניין של רעב ומלחמה וקנאה ותחרות⁹.

דעת יפעול מוחין דגדלות: בחסידות מבואר שעל-ידי ריבוי הדעת והחכמה של אלוקות שיהיה לעתיד לבוא, יהיה אחדות בין הנבראים, כי על-ידי הרחבת הדעת, האדם יכול לקבל גם דברים שהם הפכיים זה מזה, ולכן יוכל להתאחד גם עם בני אדם שונים ממנו¹⁰.

מואס בחלקו של חברו

בתלמוד ירושלמי מבואר¹¹: שבתקופת ימות המשיח אדם יהיה מואס בחלקו (=

(5) הדרן על הרמב"ם תשמ"ה ס"א (תורת מנחם - הדרנים על הרמב"ם ע' פא). אבל להעיר שביאור זה עדיין אינו שולל קנאה ותחרות בענינים רוחניים.
(6) ישעיהו יא, ט.
(7) הדרן תשמ"ה הערה 48 (תורת מנחם - הדרנים על הרמב"ם ע' פח). ראה לקו"ש חכ"ז ע' 236 הע' 58. תורת מנחם תשד"מ ח"ג ע' 1670.

אמנם להעיר שפשטות משמעות הרמב"ם היא שהענין של מעדנים מצויין כעפר היא הסיבה למה יהי ומלאה הארץ דיעה את ה' (ראה גם לקו"ש חל"ח ע' 109, שיחות קודש תשל"ז ח"ב ע' 55), ולכאן צ"ל שכמה דרגות ופירושים (ותקופות?) שונים יש בזה וכל א' משלים השני. ולהעיר גם מהביאורים השונים בדברי הרמב"ם מעדנים מצויין כעפר, שנסמנו בספר "דבר מלכות" ע' תקי.
(8) להעיר גם מסוף הדרן תשמ"ו (תורת מנחם - הדרנים על הרמב"ם ע' קיז).
(9) בהדרן על הרמב"ם תשמ"ט (תורת מנחם - הדרנים על הרמב"ם ע' קעא).
(10) ראה תורת מנחם תשמ"ה ח"א ע' 177. הנסמן בתורת מנחם תשמ"ז ח"ב ע' 32. שם ע' 436 ואילך. ס' הערכים חב"ד ח"ט ערך אחדות במין האנושי ע' סג ואילך.
(11) יומא פרק ד' הלכה א'. ועד"ז ראה בראשית רבה סוף פרשה לד. וראה בפירוש המהרז"ו שם.

imagines that their friend has something even better that they are unaware of, which could arouse a feeling of envy. Therefore, the Rambam adds that the delicacies will be as insignificant as dust, completely eliminating the possibility of jealousy.

The insignificance of delicacies and physical pleasures in the eyes of people will be a result of the knowledge of Hashem that will be in Yemos HaMoshiach. The reason why “they shall not hurt nor destroy in all My holy mountain” (which indicates peace and unity) is because “the earth shall be full of the knowledge of Hashem, as the waters cover the sea.”

The Reality of Man - Elokus: Li'osid Lavo, there will be no jealousy or competition, not even of a holy nature. because the reality of man will not be felt. All of one's existence will be one with Elokus, and therefore hunger, war, jealousy, and competition will not exist.

Expanded understanding and Consciousness: Chassidus explains that through the abundance of knowledge of Elokus that will be present in the future, there will be unity between creations. Through the expansion of knowledge, a person will be able to accept even opposing things, and therefore will be able to unite with people who are different from them.

Disgusted by someone else's Portion

The Talmud Yerushalmi explains that in Yemos HaMoshiach, a person will not be interested in the portion (wealth and possessions) of his fellow, as it is stated: “And I will give you a new heart, and I will give you a heart of flesh”, which means that one will be uninterested in the portion of his fellow.

The simple interpretation is that in the future, a person will not be jealous of someone else, because everyone will find favor in his own possessions and will not desire the possessions that his fellow has.

ממונו וחפציו) של חבריו¹², וכמו שנאמר¹³: "ונתתי לכם לב חדש וגו' ונתתי לכם לב בשר", שפירושו שיהא בושר (=ממאס) בחלקו של חברו.

הפירוש הפשוט של דברי חז"ל הוא, שלעתיד לא יקנא אדם בחבירו, מפני שאצל כל אחד ימצא חן דוקא הנכסים והעניינים השייכים לו, ולא ירצה לכתחילה בנכסים שיש לחבירו. והסיבה לזה הוא מפני שלעתיד הקב"ה יתן לנו לב בשר, היינו שישנה טבע היצר, שלא יקנא במה שיש לחבירו.

מבואר בכמה מקומות עוד טעם לכך שאדם לא יקנא במה שיש לזולת, אלא יהנה רק משלו, מפני שאז יתבטל הגאווה והישות של האדם, שמביאו לידי קנאה¹⁴.

בנוסף לכך, לעתיד לבוא כל אחד ירגיש בלבבו איך שהקב"ה דואג בשבילו בכל פרט, וכל אחד ירגיש את גודל חסדו של הקב"ה שמנהיג אותו, ולכן בדרך ממילא יהיה מואס בחלקו של חברו, משום שרק מה שהקב"ה נותן לו הוא טובתו האמיתית¹⁵. בני אדם ימשכו¹⁶ רק לדברים השייכים אליהם ברוחניות ובגשמיות, בהתאם לשורש נשמתם. הם לא ירצו שום דבר אחר¹⁷.

ומכיון שתהיה לבני ישראל הכרת הטוב להקב"ה שרק מה שהוא נותן לו הוא טר בתו האמיתית של האדם, וגם תהיה לבני ישראל משיכה טבעית רק למה ששייך אליו ושורש נשמתו, לכן לא יהיה מקום לקנאה.

באיזה תקופה יבטל הקנאה

יש פירושים שונים¹⁸ בדברי הרמב"ם שבימות המשיח לא יהיו עוד קנאה ותחרות. יתכן שזה יקרה כבר בתחילת הגאולה שאז עדיין עולם כמנהגו נוהג¹⁹, אבל יתכן שזה יקרה רק בתקופה השנייה של הגאולה שאז יהיה שינוי מנהגו של עולם²⁰.

12) ראה שם בקרבן העדה ובפירוש פני משה. וראה גם כן פירוש זרע אפרים על הפסיקתא רבתי, פסקא דשבת וראש חודש, אות ט'.

13) יחזקאל לו, כו.

14) ראה באור התורה להצ"צ על נ"ך חלק א' ע' תיח. וראה גם בס' באר משה בראשית ח"א ע' שעב. ועד"ז בספרו אש דת ח"א ע' תלח.

15) תפארת ציון על ב"ר שם.

16) will be drawn =

17) ספר שם משמואל במדבר ע' כג. וראה גם בס' בית יעקב על ויקרא ע' 18 בסופו.

18) ראה הנסמן בס' ימות המשיח בהלכה ח"א סי' ל"ג, וח"ב סי' עב.

19) ראה לקו"ש חכ"ז ע' 202 בהערה 78.

20) ראה הדרנים על הרמב"ם תנש"א, תשנ"ב (תורת מנחם - הדרנים על הרמב"ם ע' רג ואילך)

The reason for this is that in the future, Hashem will give us a heart of flesh, meaning that He will change the nature of the Yetzer Hara, so that it will not be jealous of what one's fellow has.

It is explained in several places that there is another reason why a person will not be jealous of what others have but will only enjoy his own possessions. This is because then, a person's pride and ego, which lead to jealousy, will be nullified.

In addition, in the future, each person will feel how Hashem cares for him in every detail, and each person will feel the greatness of Hashem's kindness in guiding him. Therefore, he will automatically be uninterested in the portion of his fellow because only what Hashem gives him is his true benefit. People will be drawn only to things that pertain to them spiritually and materially, according to the source of their Neshama. They will not desire anything else.

Since Yidden will be grateful to Hashem for bestowing only what truly benefits them, and they will naturally be drawn only to what relates to them and the source of their Neshama, there will be no space for jealousy.

When Will Jealousy Be Abolished?

There are different explanations about the Rambam's opinion that when Moshiach comes, there will no longer be jealousy and competition. It is possible that this will happen already at the beginning of the Geulah when the world still functions normally, but it is also possible that this will only happen in the second Tekufa of the Geulah when the world will change.

The explanation is:

In the first Tekufa, there will be no **actual** jealousy since there will be great abundance, but it will still be **potentially** possible for jealousy to exist. However, in the second Tekufa, there will be a Chidush -

אפשר להסביר את הדברים באופן הבא²¹:

בתקופה הראשונה לא יהיה קנאה בפועל כי יהיה שפע רב, אבל עדיין יהיה אפשרי "בכוח"²² שתהיה קנאה²³. אבל בתקופה השנייה יהיה חידוש - לא רק שלא לא תהיה קנאה בפועל, אלא שכלל לא יהיה אפשרי מצב של קנאה מלכתחילה, בגלל שהיצר הרע יתבטל אז לגמרי²⁴.

ראוי לציין שהרבי אמר כמה פעמים²⁵ שהעניין של שלילת קנאה ותחרות שייך כבר לימינו אלה.

ועוד.

(21) ע"פ מה שנתבאר בהנחה באידיש משיחת ש"פ אחרי שבת הגדול תשד"מ ע' מד. בתורת מנחם תשד"מ ח"ג ע' 1533 ואילך, נדפס שיחה זו כחטיבה אחת עם שיחת י"א ניסן ואחש"פ של אותה שנה, ולא הובא ענין זה שם.

ולהעיר ג"כ מב' הביאורים והדרגות בהענין של וגר זאב עם כבש וגו', ראה אוה"ת בראשית כרך ג' ע' תרלב, ב ואילך, ועוד.

theoretically = (22)

(23) ולהעיר ממה שמבואר בכמה פסוקים שיהיה שייך הענין של ריב בין אדם לחבירו לע"ל. ראה יחזקאל מד, כד. ישעי' יא, ד. תהלים עב, ד ובפ' האלשיך (רממות קל) שם. ילקוט שמעוני ישעי' סוף רמז תעח "לך נדון אצל המשיח...".

(24) במילים אחרות: עצם האפשרות להתקנא במישהו כלל לא תהיה קיימת.

(25) תורת מנחם התוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 197 אילך, ועד"ז שם תש"נ ח"א ע' 236, וראה גם שם תנשא ח"ד ע' 50. ועוד. וע"ע ס' הערכים חב"ד ח"ט ערך אחדות בהבריאה, ע' ל' ואילך, אודות הענין של אחדות בהבריאה שמודגשים בזמן האחרון.

not only will there be no **actual** jealousy, but the very **possibility** of jealousy will not exist, because the Yetzer Hara will be completely abolished then.

It is worth noting that the Rebbe said several times that the matter of eliminating jealousy and competition is relevant already now, in our times.



חיים בריאים ונצחיים

בריאות

ידוע ומפורסם שלעתיד לבוא לא יהיה שום חולי, וכל החולים יתרפאו¹. לדוגמה: בדיוק כמו בעת קבלת התורה במדבר שאז "לא היה בהם סומא שנתרפאו כולם"², כך גם לעתיד לבוא לא יהיה סומא, ועוד זאת לא יהיה אפילו צורך לְמִשְׁקָפִים אלא "עינינו" כשלעצמם יראו את הגאולה.

ובלשונו של הרבי³: "אפילו אלה הזקוקים למשקפיים לעת עתה הקב"ה משחררם גם מהגבלה זו, ולפתע מקבלים הם עיניים בריאות, ועד לתכלית השלימות, כך שאין שום צורך אפילו לזכוכית-מגדלת כדי לקרוא כתב קטן, ועל-אחת-כמה-וכמה שאינו זקוק לזה כדי לקרוא כתב גדול, כתב רגיל".

החידוש בימות המשיח

גם אודות תקופת הגלות מבואר בהרבה מקומות בתורה שבכתב ותורה שבעל פה

(1) ראה בראשית רבה רפצ"ה. פסחים סח, א. זהר ח"ג צא, א. מדרש אותיות דרבי עקיבא אות א'. מדרש מלחמות המשיח (נדפס בכ"מ. ראה מחזור ויטרי ח"ב ע' 738, ועוד) "שהקב"ה יסיר כל מחלה וכל נגע מישראל שנאמר (ישעי' לג, כד) ובל יאמר שכן חליתי העם היושב בה נשוא עוון". וראה חידושי המאירי (מהדורת בלוי) פסחים נ, א ד"ה נגעים, שלע"ל לא יהי חלאים המגונים (כולל צרעת). וע"ע ויקרא רבה פכ"ז, ד.

(2) רש"י עה"פ בפרשת יתרו (יט, יא). ראה גם בזהר סוף פרשת יתרו (צג, ב. צד, א). ולהעיר ממה שמבואר בספר התניא (פרק לו) שמ"ת הוא מעין הגילוי דלעת"ל.

(3) שיחו"ק תשנ"ב ח"א ע' 447.



Healthy Eternal Life

Health

It is well known that when Moshiach comes, all the sick will be healed, and there will be no more illness. For example, just like at the time of receiving the Torah when “there was no blind person who was not healed”, so too when Moshiach comes there will be no blind people, and furthermore there will not even be a need for eyeglasses. Rather, our eyes themselves will see the Geulah.

As the Rebbe says: “Even those who currently need eyeglasses, Hashem will remove this limitation from them, and they will suddenly receive the most healthy eyes, so that there is no need at all for even a magnifying glass in order to read small text, and certainly there is no need for this in order to read regular large text.”

The change When Moshiach Comes

The concept that when Yidden keep Torah and Mitzvos during Golus, Hashem removes all illness from them, is explained in numerous sources throughout both the written and oral Torah.

However, Li'osid Lavo, there will be a remarkable development. Beyond the absence of sick people due to observing the Mitzvos, the

שכאשר בני ישראל שומרים תורה ומצוות, הקב"ה מסיר מהם כל חולי⁴.

אבל לעתיד לבוא יהיה חידוש. לא רק שלא יהיו חולים בזכות שמירת המצוות, אלא שכלל לא יהיה אפשרי מצב של מחלות מלכתחילה.

כלומר, בנוסף לכך שבוודאי כולם ישמרו תורה ומצוות והקב"ה יסיר חולי, החי דוש הוא שעצם האפשרות לחלות כלל לא תהיה קיימת⁵.

שמירה על הבריאות (שיטת הרמב"ם)

הרבי מבאר⁶ על-פי שיטת הרמב"ם שכותב שאם האדם מתנהג בדרך הנכונה, ושומר על סדר הנהגת האדם שהתורה מורה בכדי שיהיה לאדם גוף בריא, לא יבוא לידי חולי. וכמו שהרמב"ם כותב בהלכות דיעות⁷: "כל המנהיג עצמו בדרכים אלו שהורינו אני עָרַב לו שאינו בא לידי חולי כל ימיו".

ולכן לעתיד לבוא, שכולם יתנהגו כהלכה ויתנהגו בדרך תורה וההלכה, בוודאי כל אחד יתנהג "בדרכים" אלו שהורינו, וישמור על בריאותו, וממילא אז לא יבואו לידי חולי.

סיבות טבעיות

הרמב"ם עצמו כותב⁸ כמה סיבות טבעיות שבגללן אפשר לבוא לידי חולי (חס-שלום). אבל נראה שלעתיד כל אלו יתבטלו בדרך נס על ידי ברכת ה'⁹:

לא יהיה אז מי שנוולד חולה, מכיון שכולם יוולדו בריאים. וגם מי שנוולד כבר בזמן הגלות בטבע רע, הרי הקב"ה יסיר ממנו כל חולי.

מי שהרגיל את עצמו בתקופת הגלות בדרכי חולי, יהיה על זה רפואות ואחר-כך יתקן את הנהגתו וישמור על בריאותו, כך שלא יבוא שוב לידי חולי.

לא יהיו מגיפות ורעב כמו היום.

4) ראה שבת לא, ב ואילך. הנלקט בס' אנציקלופדי' הלכתית רפואית כרך ד' ערך יסורין ע' 16 ואילך ובמקומות שנשמנו שם. שם ערך מחלות ע' 397 ואילך בארוכה. כלי יקר עה"פ אמור כא, יז.

5) ראה קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון תתשמב ע' 8 ואילך.

6) תורת מנחם - הדרנים על הרמב"ם (תש"ס) ע' סו (הדרן על הרמב"ם תשל"ה סכ"ג).

7) פ"ד ה"כ.

8) שם.

9) בהבא להלן ראה קובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון תתשיז ע' 7.

very potential for illness will cease to exist altogether.

Meaning, not only will everyone keep all the Torah and Mitzvos, which will lead Hashem to eliminate illness, but the mere possibility of falling ill will be entirely eradicated.

Maintaining Health (Rambam)

The Rebbe explains, based on the Rambam's opinion, that if a person behaves correctly and safeguards the order of human conduct that the Torah instructs in order to maintain a healthy body, he will not fall ill. As the Rambam writes in Hilchos Dei'os: "I guarantee anyone who conducts himself according to these paths that we have taught, that he will not come to illness all the days of his life."

Therefore, when Moshiach comes, and everyone will behave properly and conduct themselves according to the way of Torah and Halacha, and will safeguard their health, they will therefore not be afflicted by illness.

Natural Causes

The Rambam himself writes about several natural ways for someone to become sick. However, it seems that when Moshiach comes, all these causes will miraculously disappear through Hashem's Bracha:

No one will be born ill, as everyone will be born healthy. Anyone who was born ill during the Golus due to bad nature will have their illness removed by Hashem.

There will be remedies for those who accustomed themselves to unhealthy ways during Golus. They will then correct their conduct and safeguard their health to prevent future illness.

Plagues and famines that exist today will no longer occur.

אז יהיה ברכת הקב"ה שלא יהיו גורמים טבעיים לחולי. ובנוסף, בתקופה השנייה של ימות המשיח יתרפאו כולם בנס.

ראוי לציין שהרמב"ם גם מבאר¹⁰ שמכיון שאז תהיה מנוחת הנפש, ממילא זה יוסיף גם בבריאות הגוף כפשוטו. ובלשונו: "וגם יארכו חיי בני אדם כי בהעדר הדאגות והצרות יארכו החיים".

אור טוב (שיטת האבן עזרא)

עוד טעם למה בימות המשיח יהיה בריאות ואריכות השנים, הוא בגלל האור טוב שיהיה אז. וכמו שהאבן עזרא מפרש על הפסוק בישעיהו¹¹ 'כִּי הִנְנִי בּוֹרֵא שְׁמַיִם הַדְּשִׁים וְאֶרֶץ חַדְשָׁה', "כי השמים הם הרקיע והשם יחדש אור טוב שיהיו בני אדם בריאים בגופם ויחיו שנים רבות"¹².

ובכמה מקומות¹³ מבואר שבתחילת הבריאה היה האור טוב ולכן חיו בני אדם שנים רבות, ולאחרי המבול התקלקל האור, ולכן התקצרו שנות החיים של האדם. אבל לעתיד לבוא יחזור העולם למעמד ומצב שהיה לפני החטא, שיהיה אור טוב, וממילא יחיו שנים רבות ויהיו בריאים בתכלית.

בנוסף, אז תמיד יהיה שמש כמו עת האביב וממילא "יהיה תקון כללי ליסודות ולצמחים ולבעלי חיים ולאורך חייהם כמו שהיה קודם המבול"¹⁴.

לפי זה מובן שלא יהיה אז חולי של הצטננות (cold), מכיון שתמיד יהיה כמו עת אביב, ולא יהיה שייך אז נשיבת רוחות חזקות, מכיון שתמיד יהיה אור נקי טוב ונעים.

10) ראה בפירוש המשניות בהקדמה לפרק חלק (סנהדרין פ"ו).

11) סה, יז.

12) וראה גם אבן עזרא שמות (כג, כה). פירוש המשניות להרמב"ם יומא רפ"ה.

13) ראה סיכום המקורות בנושא בקובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון תרעג ע' 6. שם

גליון תתשכ ע' 13.

14) ספורנו עה"פ בבראשית ח, כב.

Hashem's Bracha will ensure that there will be no **natural** causes for illness. Additionally, in the second Tekufa, everyone will be miraculously healed.

It is worth noting that the Rambam also explains that since there will be Menuchas Hanefesh (tranquility), this will contribute to the body's health. In his words: "And human lifespans will also lengthen, because in the absence of worries and troubles, lives will be lengthened."

Good Air (Ibn Ezra)

Another reason why there will be health and longevity when Moshiach comes is because of good air that will exist then. As Ibn Ezra explains the Pasuk in Yeshayahu, "For behold I am creating new heavens and a new earth", "For the heavens are the skies and Hashem will renew good air so that people will be healthy in their bodies and live for many years".

It is explained that at the beginning of creation, the air was good, and therefore people lived for many years. However, after the Mabul (flood), the air became ruined, resulting in shortened lifespans. When Moshiach comes, the world will return to the state it was in before the sin, with good air, and consequently, people will live many healthy years.

Additionally, it will always be sunny like springtime, and therefore "there will be a general correction of the elements, vegetation, and animals, and their lifespans will be like what they were before the Mabul".

According to this explanation, it is understood that there will be no sickness like the common cold, since it will always be like springtime. Moreover, there will not be any strong winds, as the air will always be clean, good, and pleasant.

חיים נצחיים

מחלוקת ראשונים

בין הנבואות שמתארות את ימות המשיח יש נבואה המתארת ביטול המוות לעד תיד לבוא¹⁵: "בְּלַע הַמּוֹת לְנֶצַח וּמָחָה ה' אֱלֹהִים דְּמָעָה מֵעַל כָּל פְּנִים". כך גם נאמר במדרש¹⁶: "בעולם הזה, על ידי יצר הרע השנים מתקצרות, אבל לעתיד לבוא בלע המוות לנצח".

שיטת הרמב"ם הוא שאף שבימות המשיח "יארכו חיי האדם"¹⁷, אבל עדיין יהיה מוות בעולם, ושכסופו של דבר ימותו גם הקמים בתחיית המתים. אפילו המשיח עצמו ימות.

לדעת הרמב"ם, התכלית והמטרה האמיתית היא עולם הנשמות הרוחני. זה, לדעתו, 'העולם הבא' שעליו מדברים חז"ל. לכן תחיית המתים היא רק מצב זמני, שמטרתו לתת שכר גם לגוף הגשמי, אבל לאחר תקופת השכר הזאת יחזרו בני האדם וימותו, ויגיעו לשלמותם רק בעולם הנשמות הרוחני¹⁸.

אבל רוב חכמי ישראל ובראשם הרמב"ן חולקים על הרמב"ם¹⁹. לשיטתם לא רק שמלך המשיח עצמו יחיה לעולם (כמו שנאמר²⁰: "חיים שְׁאֵל מִמֶּנָּה נִתְּנָה לוֹ אֶרֶץ יָמִים עוֹלָם וְעָד"), אלא שבימות המשיח מלאך המוות יסיים את תפקידו, והמוות יתבטל לגמרי. שהרי המוות נגזר על בני אדם בגלל חטא עץ הדעת, ובימות המשיח כבר יתכפר חטאו של אדם הראשון באוכלו מעץ הדעת²¹.

כך מבואר בגמרא במסכת סנהדרין²²: "צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותו, אינן חוזרין לעפרן".

-
- (15) ישע' כה, ח.
 (16) תנחומא סוף פרשת יתרו.
 (17) פירוש המשניות שם. ראה סיכום השיטות על אריכות החיים לעת"ל בקובץ הערות וביאורים אהלי תורה גליון תתשמב ע' 6 ואילך.
 (18) ראה באגרת 'תחיית המתים' שלו, שם הוא מאריך יותר בשיטתו זו. ראוי לציין לדבר חידוש שמבואר בספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 35 שגם לדעת הרמב"ם עיקר ושלמות השכר הוא בעולם התחייה אלא שלא כתב זאת בפירושו.
 (19) הרמב"ן בסוף שער הגמול. הראב"ד בהשגתו להלכות תשובה פרק ח, הלכה ב. ספר עבודת הקודש למקובל רבי מאיר בן-גבאי, חלק ב, תחילת פרק מב.
 (20) תהלים כא, ה.
 (21) ויכוח הרמב"ן סימן לט.
 (22) צב, א.

Eternal Life

Machlokes Rishonim

Among the Nevuos that describe Yemos HaMoshiach, there is a Nevuah that describes the abolishment of death Li'osid Lavo: "He will swallow up death forever, and Hashem will wipe tears from every face". It is also stated in the Midrash: "In this world, due to the Yetzer Hara, the years are shortened, but Li'osid Lavo, death will be swallowed up forever".

The Rambam's opinion is that although with the coming of Moshiach "human life will be lengthened", there will still be death in the world, and ultimately even those who arise in the Techiyas Hameisim will pass away. Even Moshiach will pass away.

According to the Rambam, the true purpose and goal is the spiritual world of Neshamos. He holds that this is the 'World to Come' that Chazal speak of. Therefore, Techiyas Hameisim is only a temporary state, whose purpose is to give reward to the physical body as well, but after this period of reward, people will die again and reach their perfection only in the spiritual world of souls.

But most Chazal, led by the Ramban, disagree with the Rambam. According to their view, not only will Melech HaMoshiach himself live forever (as it is stated: "He asked life of You, You gave him length of days forever and ever"), but in Yemos HaMoshiach, the Malach Hamaves will finish his role, and death will be completely abolished. After all, death was decreed upon human beings because of the sin of the Eitz Hadaas, and in Yemos HaMoshiach, the sin of Adam Harishon in eating from the Eitz Hadaas will already be atoned for.

This is explained in the Gemara in Maseches Sanhedrin: "The righteous whom Hashem will revive in the future will not return to

וכך גם מובא במדרש "תנא דבי אליהו"²³: "כשיגיע ימות בן דוד ויתבטל מלאך המוות בעולם הזה מן ישראל, יהיו כל הגויים אומרים: אשרי העם שככה לו"²⁴.

הכרעת הקבלה והחסידות

גדולי הקבלה והחסידות הכריעו כדעת הרמב"ן²⁵ שהמוות ייעלם לגמרי מן העולם לעתיד לבוא²⁶, ושעולם התחייה הוא המצב האחרון והשלם ביותר של הבריאה. תורת החסידות גם מסבירה בהרחבה שתכלית ההתגלות האלוקית הוא דווקא כאן, בעולם הזה הגשמי, ולא בגן עדן ובעולמות העליונים.

אבל אין הכרח שביטול המוות תהיה מיד בתחילת ימות המשיח. ייתכן שזה יקרה רק בתקופה השנייה, שבה יועבר הרע מן העולם, וממילא תיעלם גם התוצאה של הרע - המוות²⁷.

הדבר תלוי באופן הגאולה, אם בני ישראל יהיו במעמד ומצב של 'זכו', אז מיד כשיבוא משיח צדקנו כל הנבואות יתקיימו כבר בתקופה הראשונה²⁸.

ביטול

בחסידות מבואר²⁹ בקשר לאריכות הימים שבימות המשיח שזה יהיה מחמת עוצם הביטול להקב"ה, שהביטול להקב"ה מוסיף חיים (כמו שהמלאכים חיים לעולם מצד עוצם ביטולם לה'³⁰).

(23) רבה, ה, א.

(24) מכאן משמע שהמוות יתבטל רק מעם ישראל. דיון בנושא ראה להלן בקובץ ג'.

(25) ספר המאמרים תק"ע עמ' כו. דרך מצוותיך מצות ציצית פ"א (יד, ב).

(26) ראה תורת מנחם התוועדיות תשמ"ה ח"ב ע' 1369 שהרבי שואל איך שייכים דיני ירושה בזמן כאשר כולם יחיו חיים נצחיים.

(27) ראה בדרשות מלך המשיח לתלמיד הריצב"א, (נדפס בקובץ חצי גבורים חוברת ו' (טבת תשע"ד) ע' כ"ט. יד רמה סנהדרין צ, א ד"ה וכן ענין העה"ב (ובדפוסים החדשים: והא דאמרינן לקמן בפרקין), ושם צא, א ד"ה עולא רמי. בן יהודע על מסכת שבת סג, א ד"ה אין בין. ועיין עוד בפירוש יפה תואר הארוך ובנזר הקדש על בראשית רבה פרשה כו, ג. ובפירוש יפה תואר הארוך על שמות רבה פרשה טו, כא, ד"ה אין עוד מות בעולם.

וכ"ה במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא חלק ב' ע' תרפ"ה ואילך. ספר המאמרים תרפ"ו ע' רכ"ז ואילך. וראה סוד"ה בלע המות לנצח תשכ"ה.

(28) ראה גם בן יהודע שם. ספר השיחות תשמ"ח ח"א ע' 227 ואילך. ובכ"מ.

(29) ראה לקוטי תורה האזינו עב, ב. סה"מ תר"ם ח"ב ע' תקלז ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' תשעח.

(30) ראה ספר המאמרים תרפ"ב ע' קצז.

dust”.

And so it is also brought in the Midrash “Tana D’vei Eliyahu”: “When the days of Ben David arrive and the Malach Hamaves will be abolished from the Yidden in this world, all the non-jews will say: Happy is the people for whom this is so”.

Determination of Chassidus

The great masters of Kabbalah and Chassidus have ruled according to the opinion of the Ramban, that death will completely disappear from the world Li’osid Lavo, and that the world of Techiyas Hameisim is the final and most complete state of creation. Chassidic teachings also explain in detail that the purpose of Gilui Elokus is specifically this physical world, and not in Gan Eden or the higher worlds.

However, not necessarily will the abolishment of death will occur immediately at the beginning of Yemos HaMoshiach. It may happen only in the second Tekufah (period), when evil will be removed from the world, and therefore the result of evil - death - will also disappear.

This depends on how the Geulah begins; if the Yidden will be in a state of ‘Zachu’, then immediately when Moshiach comes, all the Nevuos will be fulfilled already in the first Tekufa.

Bittul

Chassidus explains about the longevity in Yemos HaMoshiach, that this will be because of the intense Bittul (self-nullification) to Hashem, as Bittul to Hashem adds life (like the angels who live forever due to their intense Bittul to Hashem).



מזון ושינה לעתיד לבוא

מזון - בירור הניצוצות

העולם כיום פועל לפי חוקי טבע מסוימים שהקב"ה ברא. הקב"ה בחר לברוא את הגוף של אדם באופן שאדם צריך לאכול ולשתות בכדי לחיות. אבל זה לא הכרחי, משום שהקב"ה היה יכול לברוא את האדם באופן אחר לגמרי, שלא יצטרך לאכול ולשתות.

בתורת החסידות¹ מבואר הסיבה לדרך זו של הבריאה. כיום הנשמה היא המחיה את הגוף. כלומר, הגוף חי מהנשמה שבקרבנו. הסיבה שאנחנו אוכלים הוא בכדי לקשר ולחבר בין הנשמה לגוף.

אוכל אינו רק בשביל הגוף, אלא גם בשביל הנשמה, כי בתוך האוכל יש "ניצוצות" של קדושה שהנשמה רוצה לקבל. לכן כשאדם רעב, זו הנשמה שמשתוקקת לאוכל כדי לקבל את הניצוצות.

כמו שפירש הבעש"ט² על הפסוק³ "רַעֲבִים גַּם צָמְאִים נַפְשָׁם בְּהֵם תִּתְעַטֵּף" - שהסיבה שאדם רעב למזון הוא בגלל שהנפש רעבה לניצוצות הקדושה שיש בו.

(1) ראה 'המשך' וככה תרל"ז פרקים צא-צב ועוד.

(2) כתר שם טוב כה, ג, סימן קצד.

(3) תהלים קז, ה.



Food and Sleep

Food - Refining

The world today functions according to certain natural laws that Hashem created. Hashem chose to create the human body in such a way that a person needs to eat food and drink in order to live. But Hashem could have created man in an entirely different way that would not require eating and drinking.

Chassidus explains the reason for creating the world with the need to eat. Currently, the soul gives life to the body, and the body lives from the soul within it. The reason we eat is in order to connect and unite the soul and the body.

Food is not only for the body, but also for the soul, because within the food there are sparks of holiness that the soul desires to receive. Therefore, when a person is hungry, it is the soul that craves food in order to receive those sparks.

As the Baal Shem Tov explains the Pasuk “Hungry and thirsty, their soul was faint within them”, that the reason a person hungers for food is because the soul hungers for the holy sparks contained within it.

מעלת הגוף

ב'ימות המשיח' יש כמה תקופות. תחילה תהיה תקופה שהעולם ימשיך להיות כמו היום, אלא שהעולם יהיה עולם מתוקן. אחר-כך תבוא התקופה השנייה, שאז תהיה גם תחיית המתים. אחר-כך יהיה תקופה שנקרא נקרא בדברי חז"ל 'עולם הבא'.⁴

את העולם הבא מתארים חז"ל⁵: "העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה, ולא פריה ורבייה, ולא משא-ומתן, ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". תקופה זו היא תכלית העלייה של העוֹר לם לעתיד לבוא, ומטרת הבריאה כולה.

כאמור בתקופת הגלות הסיבה שאדם רעב למזון הוא בגלל שהנפש רעבה לניצור צות הקדושה שיש בו, אבל לעתיד לבוא יתגלה דבר מפתיע: הגוף והדברים הגשמיים הם למעלה וחשובים הרבה יותר מהנשמה!

הרבי מבאר אחד ההסברים לכך⁶: "דווקא בנברא גשמי טמון כוח אלוקי נעלה כזה, שאינו נמצא אפילו בעולמות הרוחניים הנעלים, שכן רק הקב"ה בעצמו יש לו הכוח והיכולת לברוא דבר גשמי, "יש מאין" ומעלה זו, הנמצאת דווקא בגשמיות, תתגלה בזמן תחיית המתים".

לעתיד לבוא, אחרי שהעולם יזדכך ויהיה כלי לגילוי אלוקות, תתגלה המעלה העצומה של הגשמיות. אז לא רק שהגוף לא יקבל חיות מנשמה, אלא להיפך: הנשמה תקבל את הכוח לחיות מהגוף ולא תצטרך יותר לאכול אוכל בשביל ניצוצות קדושה. אז כל עבודת ברור הניצוצות כבר יסתיים, ולכן לא יהיה עוד צורך בכך.

הנפש תחיה אז מגילוי עצמותו של הקב"ה שיאיר בגוף הגשמי, מכיוון שאז תתגלה מעלתה של המציאות הגשמית.

4 יש להבדיל בין 'עולם הבא' העתידי ובין 'עולם הבא' הרוחני של עכשיו, שמשמעותו גן עדן, שמיועד לנשמות לאחר היציאה מן הגוף.

5 ברכות יז, א.

6 לקוטי שיחות חלק לט (הוספות) ע' 441.

The Body's Greatness

Yemos HaMoshiach has several different Tekufos (stages). First will be a Tekufa where the world continues functioning like today, except that everything will function properly. Followed by the second Tekufa, when there will be Ticheyas Hamesim. Followed by a Tekufa called Olam Haba.

Chazal describe Olam Haba: "The World to Come has no eating or drinking...but the Tzadikim sit with crowns on their heads basking in the radiance of the Shechina". This Tekufa is the ultimate ascent of the world Li'osid Lavo, and the purpose of creation.

As explained, during Golus a person hungers for food because the soul hungers for the holy sparks contained within. But Li'osid Lavo, something surprising will be revealed: The body and physical things will be more important than the soul!

The Rebbe explains one of the reasons for this: "Specifically within physical creations lies such a lofty G-dly power, that is not found even in the lofty spiritual worlds, since only Hashem Himself has the power to create something physical from absolute nothingness... This advantage found specifically in physicality will be revealed by Ticheyas Hamesim."

Li'osid Lavo, after the world becomes refined and a vessel Gilui Elokus, the tremendous superiority of physicality will be revealed. The body will then not receive from the soul, but the opposite: The soul will receive the power of life from the body, and will no longer need to eat food for holy sparks. The entire process of refining the sparks will be complete.

The soul will then live from the revelation of Hashem's Essence that will shine in the physical body, since the greatness of physical existence will then be revealed.

שינה לעתיד

סיבת בריאת השינה

חז"ל והמפרשים מביאים כמה טעמים לכך שהקב"ה ברא את השינה:

(א) כדי שהאדם יוכל לנוח ולשבות מעמל התורה והמצוות, ולחדש את כוחותיו לקראת היום הבא.⁷

(ב) אם עבודת האדם היה משהו תמידי בלי שום הפסק, לא היה ניכר כל כך החידוש בעבודת ה' שלו, משום שהוא משהו תמידי. לכן יש חידוש והפסקה בין יום ליום בעבודת ה', כדי להדגיש את מעלת החידוש שמתחילים את עבודת ה' וקיום התורה ומצוות בכל יום מחדש.⁸

(ג) כדי שהאדם יוכל "להפקיד" אצל הקב"ה את מעשיו הטובים של היום, ובכך הם לא יילקחו על ידי היצר הרע ויפסידם.⁹

(ד) כדי לגלות לאדם סודות התורה בחלומותיו.¹⁰

שינה בימות המשיח

ברור שבתקופה הראשונה של ימות המשיח, כאשר "עולם כמנהגו נוהג", לא יחול שינוי בעניין השינה והיא תמשיך להתקיים כרגיל.¹¹

אבל בתקופה השנייה כשיהיה תחיית המתים ויהיה הנהגה נסית, יש מקום לומר שלא יהיה עוד ענין השינה. הטעמים השונים של חידוש בעבודת ה', הפקדת המעשים בכדי שלא ילקחם היצר הרע, וגילוי סודות התורה - לא יהיו שייכים באותה התקופה:

7) בראשית רבה פ"ט, ו. שם פ"ד, ט. פרקי דרבי אליעזר פ"ב ובפירוש הרד"ל שם.

8) ספר השיחות תש"נ ח"ב ע' 598.

9) בס' בעש"ט על התורה (פ' ואתחנן אות עו) הובא בשם הבעש"ט. ועד"ז כתב באור החיים (בראשית מז, כט).

10) ע"ד המבואר בלקו"ת דברים (צה, ב). וראה לקו"ש ח"ד ע' 1026. ועיין בספר בן יהודע עירובין סה,א, (בד"ה לא איברי לילה).

11) ראה שיחות קודש תשכ"ו עמ' 542 ואילך. וראה גם ליקוטי שיחות חל"ז פ' בחוקותי, עמ' 80 - 81. ולהעיר שכן מוכח מדעת הרמב"ם - ראה הלכות מלכים פ"ב ה"ד ("כדי שיזכו לחיי העולם הבא") והלכות תשובה פ"ה ה"ד (על בחירה חפשית) שהמשמעות הוא שבימות המשיח עדיין יהיה ענין הבחירה.

Sleep

Reason for the Creation of Sleep

Chazal give several reasons why Hashem created sleep:

1) So that a person can rest from the toil of Torah and Mitzvos, and renew his strength for the next day.

2) If a person's Avodah was something continual without any interruption, the Chidush (novelty) in his Avodas Hashem would not stand out so clearly, since it is continual. Therefore there is a pause between days, in order to emphasize the greatness and the Chidush in beginning the Torah and Mitzvos anew each day.

3) So that a person can deposit his good deeds of the day with Hashem, and thereby they will not be taken by the Yetzer Hara, which would cause him to lose them.

4) To reveal secrets of Torah to the person in his dreams.

Sleep when Moshiach comes

It is clear that in the first Tekufa of Yemos HaMoshiach the world functions as normal, and there will not be a change in how we sleep.

But in the second Tekufa when there will be Ticheyas Hamesim and other miracles, there is room to say that there will no longer be sleep. The reasons of Chidush in Avodas Hashem, depositing deeds so they not be taken by the Yetzer Hara, and revelation of secrets of Torah will not apply in the second Tekufa:

The Chidush in Avodas Hashem will not be relevant, since there will then be continuous attachment to Hashem without interruption, and everyone will fulfill Hashem's will automatically, not needing

הטעם של חידוש בעבודת ה' לא יהיה שייך, מכיוון שאז תהיה דביקות תמידית באלוקות בלי הפסק, וכולם יקיימו את רצון ה' בדרך ממילא¹², ולא יצטרכו לחידוש בעבודתם.

הטעם של הפקדת המעשים בכדי שלא ילקחם היצר הרע, לא יהיה שייך לאחר שיתבטל היצר הרע¹³ ולא יהיה מי שינסה "לקחת" אותם.

והטעם של גילוי סודות התורה גם כן לא יהיה שייך, מאחר ואז נשמע "תורה חדשה" ישירות מפיו של משיח צדקנו¹⁴.

אבל לפי הטעם הראשון של מנוחה וחידוש הכוחות יש ספק¹⁵ אם הגוף הגשמי ימשיך להצטרך למנוחה מפעם לפעם¹⁶.

סיבת (ביטול) השינה לעתיד

בספר בית אלקים¹⁷ כותב אודות הזמן שלאחר תחיית המתים שיצטרכו למנוחה בכדי לחדש את הכוחות ו"השינה לא תבטל". אלא שאז ענין השינה יהיה במדרגה יותר נעלה בכדי להשיג מדרגת הנבואה.

אבל הגאון ר' יהונתן אייבשיץ מסביר¹⁸ שהשינה היא אחד משישים במיתה¹⁹, ולכן לעתיד שתבטל המיתה ויהיה חיים נצחיים, תבטל גם השינה²⁰. וכך גם אמר הרבי ש"אז לא יהיה צורך בעניין השינה"²¹.

(12) ראה ספר השיחות תשנ"ב ע' 30 ואילך. ולהעיר מסנהדרין נט, ב.

(13) ספר מגיד מישרים פ' ויקהל (ד"ה שנת ש"ו).

(14) לקו"ש ח"ט ע' 252 הערה 24.

(15) וראה שמות רבה (פמ"ז, ז) לגבי משה רבינו, ונתבאר בלקוטי שיחות חל"ו ע' 177.

(16) ע"פ הערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תת"פ ע' 5 ואילך.

(17) למבי"ט - רבי משה בר יוסף מְטָרָאנִי (שער היסודות - פרק שישים).

(18) חידושי רבי יהונתן (ברכות יב, ב).

(19) ראה חלוקא דרבנן (מהדורה חדשה), כתונת פסים ע' נז.

(20) להעיר ג"כ מהמבואר על שינת ת"ח לעת"ל בשיר השירים רבה פרק ו, ח. בן יהוידע (סוכה

כו, ב).

(21) תורת מנחם התועודיות תשמ"ג ח"ג ע' 1251. אמנם ראה תורת מנחם התועודיות תשמ"ב

ח"ד ע' 1781.

renewal in their Avodas Hashem.

The reason to deposit deeds will also not be relevant once the Yetzer Hara is nullified, since there will be no one trying to take the deeds.

Revealing the secrets of Torah will also not apply, since we will then hear new Torah directly from Moshiach.

However, according to the first reason, that a person can rest and renew their strength, there is a doubt whether the physical body will still occasionally require rest.

Reason for (Nullification of) Sleep in the Future

In the Sefer Beis Elokim it is written that after Ticheyas Hamesim, rest will still be needed to renew strength and sleep will not be nullified. Although then, sleep will be on a more elevated level in order to reach levels of Nevuah.

However, the Gaon Rabbi Yehonasan Eybeschitz explains that sleep is one sixtieth of death. Therefore Li'osid Lavo when death will be nullified and there will be eternal life, sleep will also be nullified. The Rebbe similarly said that “then there will not be a need for sleep”.



כולם יהיו נביאים

אחד החידושים בימות המשיח הוא - התגלות עצומה של רוח נבואה, שתשרה על כל ישראל. כך נאמר¹: "וְהָיָה אַחֲרַי כֵּן אֲשַׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר וְנָבְאוּ בְנֵיכֶם וְנָבְוִיתֶם". במדרש² נאמר על כך: "אמר הקב"ה: בעולם הזה יחידים נתנבאו, אבל לעולם הבא, כל ישראל נעשין נביאים".

הנבואה היא ביטוי להשראת השכינה בעם ישראל, כשם שהפסקת הנבואה לאחר החורבן היא עדות לגלות השכינה. לפני חורבן הבית הראשון, כאשר היו לנו הארון והלוחות, הנבואה היה מצוי יותר.

לא רק שהיו אז נביאים גדולים, אלא היה גם קבוצה שנקרא 'בני הנביאים' שביקשו לזכות להשראת הנבואה³. הנבואה היה משהו שהיה שייך לכל אחד ואחד על-ידי הכנה ראויה. גם דרגות הנבואה שזכו להן אז היו גבוהות ונעלות ביותר. אמנם לאחר חורבן בית הראשון נסתלקה הנבואה מישראל⁴.

הרמב"ם כותב באגרת תימן שלו - שבתור הקדמה למשיח, בשנת ד'תתקע"ו תחזור הנבואה לישראל. וזהו מכיוון שבכדי להיות מוכנים וכלים לגילוי הנבואה שתהיה בגאולה, אנו צריכים מעין זה כבר עכשיו⁵.

אבל שלימות הנבואה תהיה דווקא לעתיד לבוא⁶.

(1) יואל ג, א.

(2) תנחומא סוף פרשת בהעלותך.

(3) רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ז, הלכה ה.

(4) יומא ט, ב. סוטה מח, ב. תוספתא שם פרק יג, ד. סנהדרין יא, א. כן כותב הרמב"ם בספר

המצוות, בסוף הקדמתו לאחר השורשים: "הנבואה והמלכות נסתלקו ממנו".

(5) ראה קובץ חידון גאולה ומשיח (תשפ"ג), קובץ ג' ע' 36 ואילך.

(6) ראה קובץ חידון גאולה ומשיח (תשפ"ג) קובץ א' ע' 21.



Everyone will be Nevi'im

One of the Chidushim of Yemos HaMoshiach is the tremendous revelation of Nevuah, which will rest upon all Yidden. As it says: “And it shall come afterward, that I will pour out My spirit upon all flesh; and your sons and your daughters shall say Nevuah.” On which the Midrash says: “Hashem said: In this world, only specific individuals receive Nevuah, but in Olam Haba, all Yidden will become Nevi'im.”

Nevuah is a sign of the Shechina resting upon the Yidden, just as Nevuah stopping after the destruction of the Beis Hamikdash shows that the Shechina is in Golus. Before the destruction of the First Beis Hamikdash, when we had the Aron and the Luchos, Nevuah was more common.

Not only were there great Nevi'im then, but there was also a group called the ‘sons of the Nevi'im’ who wanted to have the inspiration of Nevuah. Nevuah was accessible to anyone who properly prepared themselves for it. The levels of Nevuah they had then were also very high and lofty. However, after the destruction of the First Beis Hamikdash, Nevuah left the Yidden.

The Rambam writes in his Iggeres Teiman that as a preparation to Moshiach, in the year 4976 (1216 CE), Nevuah will return to Yidden. This is because in order to be prepared for the revelation of Nevuah that will be by the Geulah, we need something similar to it now.

נבואה ודעת ה' לעתיד

נאמר בנבואת יואל על ימות המשיח: "זְקַנְיֶכֶם חִלְמוֹת יַחְלִמוּן בַּחֲוָרֵיכֶם חֲזִינֹת יִרְאוּ. וְגַם עַל הָעֶבְדִּים וְעַל הַשְּׁפָחוֹת בַּיָּמִים הַהֵמָּה אֲשַׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי".

הרד"ק מסביר שבימות המשיח יהיו שני דברים: נבואה ודעת ה'. נבואה תהיה רק אצל יחידי סגולה, רק אצל חלק מיוחד מבני ישראל, משום שיש כמה הכנות ותנאים כדי לקבל נבואה.

לכן לעתיד רק יחידי סגולה יזכו לנבואה, וכמו שהפסוק אומר שבין הנביאים יהיו 'בניכם ובנותיכם', 'זקניכם' 'בחוריכם' אבל לא כולם.

אבל רוח הדעה ישרה על כל בני האדם וכמו שנאמר: "אשפוך את רוחי על כל בשר", שאז "רוח דעה וְהַשְׁכִּיל" בידיעת הבורא תשרה על כולם.

מתנות שיחזרו

בדומה לכך מסביר האברבנאל שיהיו הבדלים במי שיזכה לנבואה בימות המשיח. תחילה הוא שואל - איך אפשר שבימות המשיח הנבואה תשרה על כל בני האדם, גם על אנשים פשוטים? הרי ידוע שצריך הכנות מיוחדות כדי לזכות בנבואה.

הוא מסביר שיחד עם החורבן איבדנו כמה מתנות: נבואה וידיעת אלוקית⁸. מתנות אלו מרומזים בפסוק: "אוֹתֵינוּ לֹא רָאִינוּ אֵין עוֹד נָבִיא וְלֹא אֲתָנוּ יָדַע עַד מָה".

הנביא יואל בא לבשר שהמתנות האלה יחזרו בגאולה: א) כשנאמר "אשפוך רוחי על כל בשר" הכוונה לידיעת ה' שתהיה אצל כולם, כמו שנאמר¹⁰: 'אֶזְרְאוּ אֶתְכֶם אֶל עַמִּים שְׁפָה בְרוּרָה לְקֹרֵא כָלֵם בְּשֵׁם ה'". ב) כשנאמר "וניבאו בניכם ובנותיכם" הכוונה שחלק מבני ישראל המוכנים וראויים לכך יזכו שוב בנבואה.

נבואה ממש

עד כה ראינו שלדעת כמה מפרשים, כמו הרד"ק והאברבנאל, רק חלק מבני ישראל יזכו לנבואה בימות המשיח. לפי שיטתם, למרות שכולם יזכו ל"רוח דעה וְהַשְׁכִּיל",

(7) יואל ג, א-ב.

(8) וכן ניסים.

(9) תהילים עד, י.

(10) צפניה ג, ט.

But the complete Nevuah will be specifically when Moshiach comes.

Nevuah and understanding Hashem

In Yemos HaMoshiach, as described in the Nevuah of Yoel: “Your old men shall dream dreams, your young men shall see visions. And also upon the servants and handmaids in those days will I pour out My spirit.”

The Radak explains that in Yemos HaMoshiach, there will be two aspects: Nevuah and the knowledge of Hashem. Nevuah will be accessible only to a select group of special Yidden, because specific preparations and conditions are needed to receive Nevuah.

Thus, Li'osid Lavo, only these chosen few will receive Nevuah, as indicated by the Pasuk mentioning ‘your sons and daughters,’ ‘your old men,’ ‘your young men,’ but not everyone.

However, the spirit of understanding will envelop all humanity, as stated: “I will pour out My spirit upon **all** flesh,” ensuring that “the spirit of knowledge and understanding” of Hashem will be widespread.

Gifts that will Return

Similarly, Abarbanel explains that there will be distinctions in who will merit Nevuah in Yemos HaMoshiach. He first asks - how can it be that in Yemos HaMoshiach, Nevuah will rest upon all people, even on the simple ones? It is known that special preparations are required to merit Nevuah.

He explains that with the destruction of the Beis Hamikdash, we lost several gifts: Nevuah and knowledge of Hashem. These gifts are hinted at in the Pasuk: “We see not our signs; there is no more any Navi; neither is there among us any that knows how long.”

The Navi Yoel comes to teach us that these gifts will return by the

רק יחידי סגולה שיתכוננו כראוי יגיעו לדרגת הנבואה.

אבל בתורת החסידות¹¹ מבואר שבימות המשיח הנבואה תהיה דבר פשוט ורגיל, ענין "טבעי". אז כולם יזכו לנבואה ואפילו ילדים קטנים. זהו בנוסף לגילוי אלוקות אשר "לעתיד יהיה גילוי אור אין סוף ממש, ויהיה נראה ונגלה לכול".

גם נביא שהתנבא בזמן הזה, הנבואה אז תהיה שונה אצל¹². היום הנבואה היא דבר חידוש, מה-שאינ-כן לעתיד לבוא תהיה הנבואה אצל הנביא כדבר רגיל וטבעי. ובלשון החסידות - "אלוקות בפשיטות", ולא "בהתחדשות"¹³.

(11) המשך תער"ב ח"ב עמ' תתקלו.

(12) כדאי לציין שהרבי אומר שלעתיד לבוא יש לומר שיצטרכו ללבוש אפוד, כמו קבוצת הנביאים שהיו לפני החורבן (שנקראו 'בני הנביאים'). ראה לקו"ש חל"א ע' 163. תורת מנחם התוועדויות תשמ"ז ח"ד ע' 53. תורת מנחם התוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 156.

(13) ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' מז.

Geulah: 1) When it is said, "I will pour out My spirit upon all flesh," it refers to the knowledge of Hashem that will be accessible to everyone, as stated: "For then will I turn to the peoples a pure language, that they may all call upon the name of the Hashem." 2) When it is said, "And your sons and your daughters shall say Nevuah," it means that **some** of the Yidden who are prepared and worthy will once again merit Nevuah.

Actual Nevuah

So far, we've seen that according to some Mifarshim, like the Radak and Abarbanel, only some Yidden will merit Nevuah in Yemos HaMoshiach. According to their view, although everyone will receive knowledge and understanding of hashem, only a select few who properly prepare themselves will reach the level of Nevuah.

However, Chassidus teaches that in Yemos HaMoshiach, Nevuah will be a simple and natural occurrence, accessible to everyone, even young children. This is in addition to the revelation of Elokus, that "Li'osid Lavo, there will be a revelation of the infinite light of Hashem, visible to all."

Even a Navi who received Nevuah nowadays will experience Nevuah differently than. Today, Nevuah is considered a Chidush (innovation), but Li'osid Lavo, Nevuah will be regular and natural. In the term of Chassidus, this is "Elokus in simplicity," not as "a novelty."



שער



שינויים
בנוגע
לאומות
העולם



*Changes
regarding
non-Jews*



חיי אומות העולם

ביטול האומות

על הפסוק¹ "וְקָרָרְךָ כָּל בְּנֵי שֵׁט" יש שתי שיטות:

(א) בתרגום אונקלוס מבאר שאז משיח ישלוט ("וקרקר") על כל בני האדם. דהיינו שעדיין יהיו אומות העולם קיימים.

(ב) האבן עזרא מפרש ש;אז משיח יהרוס וישמיד ("וקרקר") את אומות העולם. דהיינו שלא יהיו אומות העולם קיימים בימות המשיח.

לכאורה נראה שיש מחלוקת בין מפרשי המקרא אם עדיין יהיה מציאות של גויים לעתיד לבוא, אבל זה סותר כמה נבואות שאומרות במפורש שיהיו עמים אחרים גם לעתיד לבוא².

בנוסף, ברור שהקב"ה לא יהרוג מיליוני בני אדם! התנהגות כזאת היא היפך מה־תורה ש"דרכיה דרכי נועם"³, והיפך מהצדק והיושר⁴.

לכן הרבי מסביר שלכל הדעות תהיה מציאות של גויים⁵, והמחלוקת היא רק לגבי היחס אליהם:

לפי האבן עזרא, משיח יאבד את מציאותם של האומות. כלומר, הגילוי אלוקות

(1) במדבר כד, יז.

(2) כמפורט בפרקים הבאים.

(3) משלי ג, יז.

(4) לקוטי שיחות חכ"ג ע' 175 ואילך. תורת מנחם התועודיות תשמ"ג חלק ב ע' 933. שם ע'

981 ואילך.

(5) לקוטי שיחות שם ע' 177 ואילך.



Life of the Non-Jews

Will there be non-Jews?

The Pasuk “וְיִקְרָא כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל” has two interpretations:

1) In the Targum Onkelos, it is explained that Moshiach will **rule** (“וְיִקְרָא”) over all humanity, implying that non-Jews will still exist.

2) The Ibn Ezra explains that Moshiach will **destroy** (“וְיִקְרָא”) the non-Jews, implying that non-Jews will not exist in Yemos HaMoshiach.

It seems that there is a debate among the Mifarshim on whether there will be non-Jews in the future, but this contradicts several Nevuos that explicitly state there will be other nations in the future.

Additionally, it is clear that Hashem will not kill millions of people! Such behavior is contrary to the Torah, whose ways are described as “ways of pleasantness,” and it goes against justice and righteousness.

Therefore, the Rebbe explains that according to all opinions there will be non-Jews, and the argument is only about their status:

According to Ibn Ezra, Moshiach will obliterate the nation’s independent existence. That is, the Gilui Elokus in the world will make them feel their existence is only to serve the needs of the Yidden. However, they will have no significance on their own.

בעולם ייתן להם הרגשה שקיומם הוא רק כדי לשרת את צרכי בני ישראל. אבל לא יהיה להם חשיבות מצד עצמם.

אך לפי תרגום אונקלוס, הגויים יהיו חשובים גם בפני עצמם, והגאולה תבוא גם בשבילם. המהות הפנימית שלהם תשתנה בגלל גילוי האלוקות.⁶

ופירוש הפסוק "וקרקר כל בני שת" הוא שאז משיח ישלוט בעולם כולו, אבל לא יהרוס ויבטל את חשיבותו.

הרמב"ם⁷ ותורת החסידות⁸ מכריעים כפירוש השני (תרגום אונקלוס). הטעם לכך הוא כי אם הגויים לא מכירים - מצד ענינם הם - שה' הוא מלך העולם, וביטולם לאלקות הוא רק מצד זה שהם בטלים לבני ישראל, אז חסר בשלימות הבירור בעולם, ואם כן חסר גם בגאולה ובגילוי לבני ישראל. לכן הגאולה שייכת גם לאומות העולם. וכמו שמבואר בספר התניא⁹: "ומיתרון ההארה לישראל יגיה חשכת האומות".

רשעים

בימות המשיח, האם גם רשעים מאומות העולם ואויבי ה' יחיו?

מבואר במדרשי חז"ל שהרשעים והאויבים יקבלו את העונש שמגיע להם וייכרתו מן העולם¹⁰.

כך גם בנבואות שונים מתוארת הנקמה הגדולה שיעשה הקב"ה באדום. ישעיהו הנביא מדבר על החורבן הגדול שיקרה לאדום בעתיד, בגלל שהם שעבדו את עם ישראל:¹¹ "מִי זֶה בָּא מֵאֲדוֹם חֲמוֹץ בְּגָדִים מְבֻצָּרָה", שהקב"ה יהיה כמו "גיבור עושה נקמה באויביו ובגדיו אדומים מדם ההרג"¹².

כאמור גויים רגילים יתקונו כשיבוא משיח, וימלאו את התפקיד שהקדוש ברוך

6 ראה גם תורת מנחם התוועדויות תשמ"ג חלק ב ע' 643. ולהעיר מלקוטי שיחות חלק כ ע' 143 (וכללות השיחה שם) על התחלת ענין זה בזמן הגלות.

7 הלכות מלכים סוף פי"א ופי"ב. ועוד.

8 בביאור ע"פ תורת הקבלה איך יתכן שיהיו גויים בזמן שהקב"ה יעביר את רוח הטומאה, ראה

לקוטי שיחות חלק יד ע' 259.

9 סוף פל"ו.

10 תדא"ר כ"ב, ד. ועוד.

11 ישעי' סג, א.

12 רד"ק על אתר.

According to Targum Onkelos, the non-Jews will be independently significant, and the Geulah will also be for their sake. Their inner self will change due to the revelation of Elokus.

And the interpretation of the Pasuk “וְיִקְרָךְ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל” is that Moshiach will rule over the entire world, but will not destroy or negate its importance.

The Rambam and Chassidus agree with the second interpretation (Onkelos). The reason is that if the non-Jews do not recognize—from their perspective—that Hashem is the King of the world, and their nullification to Elokus is solely because they are nullified to the Yidden, then there is a lack in the perfection of refinement in the world, and consequently, a deficiency in the Geulah and its revelation to the Yidden. Therefore, the Geulah is also relevant to the non-Jews. As explained in the Tanya: “And the advantage of the illumination for the Yidden will emerge from the darkness of the nations.”

The Wicked

In Yemos HaMoshiach, will the non-Jewish Reshaim (wicked) and enemies of Hashem also continue to live?

Chazal explain that the Reshaim and enemies will receive their due punishment and will be eradicated from the world.

Likewise, various Nevuos describe the great revenge Hashem will take on Edom. The Navi Yeshayahu speaks about the immense destruction that will befall Edom in the future, because they enslaved the Yidden: “Who is this who comes from Edom, with dyed garments from Botzrah?” Hashem will appear as a “mighty warrior taking revenge on His enemies, His garments red with the blood of the dead.”

As stated, regular non-Jews will be rectified when Moshiach comes and will fulfill the roles in creation that Hashem has assigned to them.

הוא קבע להם בבריאיה.

ביטול המוות

אף שבימות המשיח עדיין יהיו גויים בעולם, לא ברור אם באותה תקופה המוות יתבטל מאומות העולם.¹³

בגמרא מבואר שבני ישראל יחיו לנצח ואומות העולם יחיו חיים ארוכים אבל לא לנצח.¹⁴ גם במדרש מובא¹⁵ דברי רבי חנינא שסובר שאין מיתה לעתיד לבוא אלא באומות העולם בלבד.¹⁶

המהר"ל¹⁷ מבאר את הטעם למה יש חילוק בין בני ישראל לאומות העולם, כי בני ישראל דבוקים בה' (שהוא מקור החיים) יותר מאומות העולם ולכן יתבטל מהם המיתה לגמרי.

גרים וחסידים אומות העולם

בזוהר מבואר¹⁸, שהגרים מאומות העולם שיתגיירו בימות המשיח, ימותו לעתיד, אלא שהצדיקים יחיו אותם.

ובספר עבודת הקודש¹⁹ כתב, שאפילו להדיעה שיש מיתה באומות העולם, "מודה שאין חסידים אומות העולם בכלל מיתה לעתיד".

13) בהבא להלן יש הרבה שיטות (ראה בהרחבה בהערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תתשמב ע' 10 ואילך) והבאנו רק אחדים מהם.

14) פסחים סח, א. סנהדרין צא, ב.

15) בראשית רבה כו, ב; ילקוט שמעוני ישעיה, רמז תכח. במדרש שם מפורט שיש מחלוקת בנושא ורבי יהושע בן לוי סובר שאין מיתה לא בישראל ולא באומות העולם.

16) במפרשים (עיין בזה באריכות בפירוש יפה תואר הארוך ובנזר הקדש על בראשית רבה פרשה כו, ג) יש שני הסברים לדברי הגמרא והמדרש: א) שמדובר על הזמן של ימות המשיח, שכבר אז יבולע המוות לנצח בשביל בני ישראל (ראה בדרשות הר"ן סוף דרוש החמישי. דרשות מלך המשיח לתלמיד הריצב"א, (נדפס בקובץ חצי גבורים חוברת ו' (טבת תשע"ד)) ע' כט. יד רמה סנהדרין צ, א קטע דבור המתחיל והוא דאמרין לקמן בפרקין, ושם צא, א קטע ד"ה עולא רמי. ב) שמדובר רק בעולם הבא, דהיינו לאחר תחיית המתים (ראה בסנהדרי גדולה על סנהדרין צא, א).

17) חדושי אגדות מהר"ל על סנהדרין צא, א.

18) חלק א, קיד, ב ואילך (במדרש הנעלם). וראה בעמק המלך סוף שער עולם התהו. ועיין עוד

בספר לשם שבו ואחלמה, ספר הדעה חלק ב', ע' נח. תוספות השלם על פרשת וארא ע' רלה.

19) חלק שני שער העבודה פרק מב.

Annulment of Death

Although there will still be non-Jews in the world during Yemos HaMoshiach, it is unclear if death will be annulled for non-Jews.

The Gemara explains that Yidden will live forever, whereas non-Jews will live long lives but not eternally. Additionally, the Midrash cites Rabbi Chanina, who states that there will be death among non-Jews *Li'osid Lavo*.

The Maharal explains that the reason for the difference between Yidden and non-Jews is that Yidden are more closely connected to Hashem (the source of life) than non-Jews, and therefore, death will be completely annulled for them.

Converts and Righteous Among the Nations

The Zohar explains that the converts from non-Jews who will convert in Yemos HaMoshiach will die eventually, but they will be revived by the Tzadikim.

And in the Sefer Avodas HaKodesh, it is written that even according to the opinion that there is death among the non-Jews, they agree that the righteous among the non-Jews are not included in death in the future.”

Spiritual Death

The Rebbe Maharash explains that Rabbi Chanina also believes that there will be no death among the non-Jews and that death will be entirely annulled, but then there will be a decline in the status of the non-Jews. This is similar to death because one who falls from his spiritual status is considered as “dead.”

That is, at the Geulah, when the work of refining in the world is

מיתה רוחנית

כ"ק אדמו"ר מהר"ש²⁰ מסביר שבאמת גם רבי חנינא סובר שלא יהיה מיתה גם באומות העולם והמוות יתבטל לגמרי, אלא שאז יהיה ירידה במעמד הגויים. דבר זה הוא כמו מיתה, כי מי שיורד ונופל ממעמדו הרוחני נחשב כ"מת"²¹.

כלומר, בזמן הגאולה כשתסתיים עבודת הבריורים בעולם, יתבטל המוות גם מה גויים, אלא שניצוצות הקדושה שהיו בגופם של הגויים יתבררו ויתעלו, וממילא גופם הגשמי "יפול למטה" כביכול.

(20) תורת שמואל תרכ"ח ע' מ, (ושם ע' מב). וראה ג"כ סוף מאמר ד"ה בלע המות וגו' תשכ"ה (ספר המאמרים מלוקט ח"ב ע' רפ). ועיין עוד בשיחות קודש תש"מ ח"ג ע' 518.

(21) זוהר חלק ג' קלה, ב. לקוטי תורה (לאדמו"ר הזקן) חוקת נז, רע"א.

completed, death will also be annulled from the non-Jews, but the holy sparks that were in their bodies will be refined and elevated, and consequently, their physical body will fall downward, so to speak.



הגויים יכבדו את בני ישראל

סיפור הגמרא

הגמרא¹ מספרת סיפור על רב הונא בר נתן, שפעם אחת בא לעמוד לפני מלך פרס בשם איזגדר. האבנט של רב הונא היה חגור גבוה יותר מהרגיל. המלך ניגש אליו וסידר את האבנט שלו במקום הנכון, תוך כדי שהוא אומר לרב הונא: "הרי נאמר עליכם 'ממלכת כהנים וגוי קדוש'²."

והגמרא מסיימת, שכשרב הונא בא אחר כך לאמימר וסיפר לו את הסיפור, אמר לו אמימר: "התקיים בך הפסוק 'והיו מלכים אמניך'".

פסוק זה הוא מנבואות הגאולה, שאומר³: "והיו מלכים אמניך ושרותיהם מיני קתני אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי אני ה' אשר לא יבשו קני".

הקדוש ברוך הוא מבטיח לעם ישראל שבסופו של דבר יתגלה מעלת העבודה של בני ישראל בגלות, שאפילו מלכי הגויים יכירו במעלת עם ישראל וירגישו כבוד לעזור לו.

טבע העולם

בהרבה נבואות על הגאולה מבואר שמלכי האומות יכבדו את עם ישראל ויעזרו להם. דבר זה חשוב לא רק בגלל התועלת שזה מביא לעם ישראל, אלא זה גם מראה עד כמה גדרי העולם עצמו, הוא עולם של גאולה⁴.

(1) זבחים יט, א.

(2) שמות יט, ו.

(3) ישע' מט, כג.

(4) ראה לקוטי שיחות חלק כג ע' 171 ובכללות השיחה. ועוד.



Respect for the Yidden

A Gemara Story

The Gemara recounts a story about Rav Huna bar Nassen, who once appeared before the Persian king, Izgadar. Rav Huna's belt was positioned higher than usual. The king approached him, adjusted his belt correctly, and while doing so, he told Rav Huna, "It is said about you, 'a kingdom of priests and a holy nation.'"

And the Gemara concludes that when Rav Huna later visited Rav Amimar and recounted the story, Rav Amimar responded, "This fulfills the Pasuk about you: 'And kings shall be your caretakers.'"

This Pasuk is from the Nevuos about the Geulah, states: "Kings shall tend your children, Their queens shall serve you as nurses. They shall bow to you, face to the ground, And lick the dust of your feet. And you shall know that I am Hashem — Those who trust in Me shall not be shamed."

Hashem promises Yidden that ultimately the greatness of their Avodah in Golus will be recognized, even by the non-Jewish kings, who will feel honored to assist them.

The Nature of the World

Many Nevuos about the Geulah explain that the non-Jewish kings

ענינו של הגאולה הוא שאלוקות יהיה דבר טבעי. דברים שהיום אנחנו צריכים לחשוב ולשכנע את עצמנו שהם נכונים, אז הם יבאו מאליהם מתוך העולם עצמו.

בזמן הגלות הטבע של העולם הוא היפך האמת של אלוקות. רואים זאת אפילו בדברים פשוטים כמו מלחמות, קנאה ותחרות. כולם מבינים שדברים כאלה מביאים חורבן, אבל בכל זאת הם קיימים תמיד. זה מראה שיש בעיה פנימית בעולם.

כשתבוא הגאולה, הדברים יהיו ברורים ופשוטים. פתאום יראו שמלחמות ושנאה הם ענינים מוזרים. אף אחד לא יצטרך הסברים כדי להבין את זה, כמו שהיום אף אחד לא צריך להסביר למה לא לקפוץ לאש.

ממלכת כהנים

מכאן רואים גם למה חשוב שהגויים יכירו בגדולתו של עם ישראל וירצו לעזור לנו. הגויים מייצגים את טבע העולם מה-שאיין-כן עם ישראל מייצגים קדושה. כל עוד רק אנחנו מכירים בגדולת עם ישראל, זה אומר שענינו של הגאולה עדיין לא נכנס לתוך העולם עצמו. רק כשהגויים יבינו את המעלה והתפקיד של בני ישראל, יהיה ברור שאור הגאולה באמת חדר לתוך העולם.

התפקיד של עם ישראל הוא "ממלכת כהנים וגוי קדוש". כמו שהכהנים, בתוך עם ישראל, מגלים את קדושת ישראל ולכן כולם מכבדים אותם ועוזרים להם, כך תפקיד היהודים הוא לפרסם את שמו של הקב"ה לכל אומות העולם.

לכן בזמן הגאולה הגויים יכבדו את בני ישראל, כי כל העולם יבין את התפקיד של עם ישראל. כמו שנאמר בנבואה⁵: "וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנֶכֶם וּבְנֵי נֶכֶר אֶכְרִיכֶם וְכַרְמֵי כֶּם, וְאַתֶּם כֹּהֲנֵי ה' תִּקְרְאוּ מִשְׁרְתֵי אֱלֹהֵינוּ יֹאמְרוּ לָכֶם".

מלכי הגויים

אודות מלכי הגויים יש שאלה מעניינת⁶: כשנזכה בקרוב לקיום הנבואה "והיו מלכים אומניך", האם נברך אז על המלכים "ברוך אתה ה'.. שנתן מכוודו לבשר ודם".

(5) ישע' סא, ה-ו. בביאור הגדר ההלכתי של קיום יעוד זה ראה קובץ הערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תתרנג ע' 10 ואילך.

(6) ספר מלכים אמניך ע' ב.

will honor the Yidden and assist them. This is important not just because of the benefit it brings to the Yidden but also because it demonstrates how much the very nature of the world itself will be a world of Geulah.

The nature of the Geulah is that Elokus will be a natural thing. Things that today we need to think about and convince ourselves are correct, then they will come naturally from the world itself.

In the time of Golus, the world's nature is the opposite of Elokus. This is evident even in simple things like wars, jealousy, and competition. Everyone understands that such things bring destruction, yet they still exist. This shows that there is an internal problem in the world.

When the Geulah comes, things will be clear and simple. Suddenly, wars and hatred will seem odd. No one will need explanations to understand this, just as today no one needs to be told why not to jump into a fire.

Kingdom of Priests

This also shows why it's important for the non-Jews to recognize the greatness of the Yidden and want to assist them. The nations represent the world's nature, whereas the Yidden represent holiness. As long as only we recognize the greatness of the Yidden, it means the Geulah has not yet permeated the entire world. Only when the non-Jews understand the stature and role of the Yidden will the Geulah truly penetrate the world.

The role of the Yidden is to be "a kingdom of priests and a holy nation." Just as amongst the Yidden, the Kohanim reveal the holiness of the Yidden and therefore everyone honors them, so too, the general task of the Yidden is to proclaim Hashem's name to all the non-Jews.

Therefore, by the Geulah, the non-Jews will honor the Yidden, as the entire world will understand the role of the Yidden. As the

הרי בימות המשיח כשהמלכים יהיו עוזרים לעם ישראל, לא יהיה בראייתם שום דבר פלא, ויותר מזה: אולי אפילו לא ייחשבו יותר כ"מלכים" רגילים.

מבואר בהלכה⁷ ש"השלטונים שאין עול מלך עליהם לשנות דבריהם, ודן והורג במשפט, מברך עליהם". בימות המשיח יהיה עול של מלך המשיח על כולם (גם המלכים). אם כן, לפי זה לא יברכו אז על המלכים.

עבדים לישראל

נאמר בנבואת זכריה⁸: "בַּיָּמִים הַהֵמָּה אֲשֶׁר יִחְזְקוּ עֲשָׂרָה אַנְשִׁים מְּכַל לְשָׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהִחְזִיקוּ בְּכַנְף אִישׁ יְהוּדִי לְאֹמֹר גִּלְכָּה עִמָּכֶם כִּי שְׂמַעְנֻנוּ אֱלֹקִים עִמָּכֶם".

בגמרא מבואר הקשר של פסוק זה למצות ציצית⁹: "אמר ריש לקיש, כל הזהיר בציצית, זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמונה מאות עבדים".

לשם מה יצטרך כל יהודי לאלפיים ושמונה מאות משרתים?

הרבי ציין שאת שאלה זו ישאלו אצל משיח צדקנו והוא יתרץ אותה. וכך הרבי אמר¹⁰:

"כאשר יהודי ישאל: מה יעשה עם אלפיים ושמונה מאות עבדים - הרי זה עתה

(7) משנה ברורה או"ח רכד, יב.

(8) ח, כג.

(9) שבת לב, ב. עיין בפירוש רב ניסים גאון החשבון בזה. בנימוקי יוסף (סוף הלכות ציצית) מוסבר שאז האומות יכירו במעלתה של הציצית.

(10) תורת מנחם התועודיות תשמ"ב ח"ג ע' 1697.

Tzitzis will merit and be served by two thousand and eight hundred servants."

Why would every Yid need two thousand and eight hundred servants?

The Rebbe noted that this question will be asked to Moshiach, and

Nevuah states: “And strangers shall stand and feed your flocks, and foreigners shall be your plowmen and your vinedressers. But you shall be called the priests of Hashem; men shall speak of you as the ministers of Hashem.”

Non-Jewish Kings

There’s an interesting question about seeing the non-Jewish kings during the Geulah when the Nevuah “And kings shall be your caretakers” is fulfilled: Will we recite a Bracha upon seeing kings, “Blessed are You, Hashem... who has given of His glory to flesh and blood”? During Yemos HaMoshiach, when these kings will be assisting the Yidden, seeing them will no longer be unusual, and they might not even be considered kings anymore.

It is explained in Halacha that “Authorities that have no king over them to change their decrees, and judge and execute justice, one recites a Bracha when seeing them.” In Yemos HaMoshiach, there will be the rule of Moshiach over everyone (including the kings). Thus, according to this, no Bracha would be said over the kings then.

The Yidden’s Servants

It is said in the Nevuah of Zechariah: “In those days, ten men from nations of every tongue will take hold of every Jew by a corner of their cloak and say, “Let us go with you, for we have heard that Hashem is with you.”

The Gemara explains the connection of this Pasuk to the Mitzvah of Tzitzis: “Reish Lakish said, whoever is careful with the mitzvah of

יצא מהגלות, ובזמן הגלות לא היה לו אפילו עבד אחד, ואם-כן, מה יעשה עם אלפיים ושמונה מאות עבדים?! לכאורה, הרי זה 'לבטלה' כי אין לו במה להעסיק את כל העבדים, ואין לו אפילו פנאי לזה, כי הוא צריך ללמוד את תורתו של משיח?! - הנה שאלה זו תהיה בין השאלות שישאלו את משיח צדקנו, והוא יתרץ אותה!".

he will answer it. And so the Rebbe said:

“When a Yid asks: ‘What will he do with two thousand and eight hundred servants? Having just come out of Golus, where he didn’t even have one servant, what will he do with two thousand and eight hundred servants?!’ it seems superfluous, because there’s nothing to occupy all the servants, and he doesn’t even have time for this, as he needs to learn Torah from Moshiach. This question will be among those asked to Moshiach, and he will answer it!”



מצבם הרוחני של הגוים

גרות

האם גירות תלוי בכוונה

חז"ל קבעו¹, ש"אין מקבלים גרים בימות המשיח", כשם שלא קיבלו גם בימי דוד ושלמה.

יש שני הסברים בדבר, ויש מחלוקת ביניהם:

הסבר אחד הוא², שקשה לדעת אם כוונת המתגייר היא אכן לשם שמים או שמא מפני יראת היהודים או רצון ליהנות מהשפע הרב שיהיה אז לבני ישראל. ברור שבימות המשיח, כאשר יתגלה מעמדו המיוחד של עם ישראל, כל הגויים ירצו להצטרף אליהם, כדי לזכות בשפע הרוחני והגשמי שלהם, לכן אין מקבלים אותם³.

(1) יבמות כד, ב.

(2) פשטות דברי הגמרא שם. ראה גם רמב"ם הלכות איסורי ביאה פ"ג הט"ו. כד הקמוח לרבינו בחיי ערך גר בסופו. שיחות קודש תשי"ט סו"ע ז.

(3) עד"ז מבואר על דרך הסוד בליקוטי הש"ס להאריז"ל, מסכת יבמות. (וראה גם בספר פרי עץ חיים, שער ראש חודש, פרק ג' ("לכן אין מקבלין גרים לימות המשיח, מאחר שלא ישאר שום ניצוץ קדושה כלל יבוא משיח")). וראה מה שהאריך בענין זה בספר ברית הלוי (להרב שלמה הלוי אלקבץ) סוף פרק יד, ו. ועיין עוד בס' פרדס המלך ע' 150, שמפרש הפסוק שהביא הגמרא, בהתאם לביאור האריז"ל.

ראה גם בספר מאור עינים סוף פרשת תבא. וראה בספר מזרח השמש לרמ"ד וואלי, על יהושע ב, ח, (והמה טרם ישכבון וגו').



Spiritual state of non-Jews

Converts

Is Conversion Dependent on Intention?

Chazal established that “Gerim (converts) are not accepted in Yemos HaMoshiach,” just as they were not accepted during the days of David and Shlomo.

There are two explanations for this, which leads to a Machlokes:

One explanation is that it’s hard to know if the convert’s intention is genuinely for the sake of Heaven or if it is due to fear of the Yidden or a desire to benefit from the abundant prosperity that the Yidden will enjoy at that time. Clearly, in Yemos HaMoshiach, when the special status of the Yidden is revealed, all non-Jews will want to join them to partake in their spiritual and physical prosperity, therefore they will not be accepted.

According to this opinion, in the rare case where **it can be determined** that the convert’s intention is for the sake of Heaven, they would be **accepted** even in Yemos HaMoshiach.

The second explanation is that the entire concept of conversion

לפי זה במקרה יוצא דופן שאפשר לברר שכוונת המתגייר לשם שמים, יקבלוהו גם בימות המשיח.

הסבר שני הוא⁴, שכל ענין הגירות שייך דווקא כיום כשיש ניסיון בבחירה בין טוב לרע. אך לעתיד לבוא כשהאמת תתגלה בביור, הבחירה בקדושה לא יהיה חידוש בכלל. ולכן גם אם כוונת המתגייר לשם שמים, בכל זאת אין מקבלים אותו.

נמצא שיש מחלוקת האם ניתן בכלל לקבל גרים בימות המשיח במקרים מסוימים⁵.

מה יקרה בפועל

יש שכתבו שלמעשה, לעתיד לבוא יקבלו גרים לאחר בדיקה של כוונותיהם. המאירי מסביר כי אין מקבלין אותם "אלא אחר דקדוק גדול וביור הכוונה"⁶.

יש אומרים שמלך המשיח יראה את האמת ('מורח ודאין'), ולכן הוא יוכל להבחין באם כוונת המתגייר היא לשם שמים. והוא יקבל אותם. האיסור לקבל גרים שנאמר בגמרא הוא רק בנוגע לשאר בתי הדין, אבל לא לגבי מלך המשיח⁷.

יש שפירשו שהאיסור לקבל גרים הוא רק לכתחילה, אבל בדיעבד אם כבר התגיירו, יהיו נחשבים כגרים גמורים⁸.

4) ראה גם נצח ישראל למהר"ל פרק מ"ו. פירוש יפה תואר הארוך על ויקרא רבה, ע' מה, טור א'. בית יעקב (ראדזין) פרשת צו אות ו'.

אפשר להסביר גם באותיות אחרות ע"פ המבואר בלקו"ת ר"פ פנחס ואכ"מ.

5) בקובץ הערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תתשנה ע' 14 מביא דברי הנצי"ב (מרומי שדה על ע"ז כד, א) שלמרות שלעתיד לבוא יהיה ברור שכוונת המתגיירים לשם שמים מכיון ש"אז אהפוך אל עמים שפה ברורה", בכל זאת לא מקבלים אותם בימות המשיח, משום גזירת הכתוב. ומרומז בדברי הנצי"ב שם שיש לחלק בין תקופת ימות המשיח לבין הזמן שלאחר תחיית המתים.

ועיי"ש בקובץ הערות וביאורים שייטכן לומר שהביאור הראשון בפנים שייך לימות המשיח, והביאור השני, שייך לזמן שאחרי תחיית המתים.

6) על ע"ז ג, ב. ולהעיר מרש"י על זכר' יג, ט.

7) יד יוסף (להרב יוסף צרפתי) פרשת יתרו דרוש שני (קטע המתחיל אמנם נראה לומר). ועל דרך זה כתב בספר אהבת יהונתן, הפטרת פרשת החודש (בתחלתו).

8) ועיין עוד בספר ישרש יעקב כאן (ריש עמוד ב'), וערוך לנר כאן (קטע המתחיל כולם גרים הם), ואגרות משה חלק ו' ע' שנ"א (יורה דעה סימן ק"ח, קטע המתחיל וכל הנדון), שבדיעבד אם יתגיירו, יקבלו אותם. וידוע השקול"ט בכה"ג שאם יש חשש שנתגייר מפני סיבה חיצונית, מה גדרו, ואכ"מ.

is specifically applicable today when there is a challenge in choosing between good and evil. However, in the future when the truth is clearly revealed, choosing holiness will not be anything novel. Therefore, even if a convert's intention is for the sake of Heaven, they are still not accepted.

This results in a Machlokes whether we will accept converts in Yemos HaMoshiach under certain circumstances.

What Will Happen?

Some have written that converts will be accepted after a thorough examination of their intentions. As the Meiri writes that they are not accepted “unless after great and clear examination of their intentions.”

Some say that Moshiach will accept converts because he will see the truth ('he will smell and judge'), and he will be able to discern if a convert's intentions are for the sake of Heaven. The prohibition mentioned in the Gemara about accepting converts applies only to other courts, not to Moshiach.

Others have interpreted that the prohibition to accept converts is only initially, but post facto, if they have already converted, they will be considered complete converts.

From all this, it seems there is room to say that converts will be accepted in Yemos HaMoshiach under certain conditions.

Torah and Mitzvos

Will Non-Jews do Mitzvos Li'osid Lavo?

There are several opinions about whether non-Jews will do Mitzvos

מכל זה נראה שיש מקום לומר שגם בימות המשיח יתקבלו גרים, תחת תנאים מסוימים⁹.

קיום המצוות על-ידי גויים

האם גויים יקיימו מצוות

יש כמה דעות אם הגויים יקיימו מצוות לעתיד¹⁰:

א) הר"ן סובר שהגויים יהיו בגדר גרים גמורים ויקיימו כל התורה ומצוות כמו בני ישראל¹¹.

ב) שיטת הרמב"ם הוא שהם יקיימו את שבע מצוות בני נח¹².

במדרש נאמר¹³: "אין מלך המשיח בא אלא ליתן לאומות העולם שתי מצוות, כגון סוכה ולולב" (בנוסף לשבע מצוות בני נח). מדברי המדרש נראה שאת כל שאר המצוות הם לא יקיימו.

ג) כ"ק אדמו"ר הזקן אומר שבנוסף לשבע מצוות בני נח הם יקיימו את כל המצוות שנשים חייבות בהם¹⁴.

לימוד התורה

הרבי מסביר¹⁵ שאומות העולם יעסקו בלימוד תורה בעניינים הקשורים לשבע

9) בפשוטות כל זה הוא לפי ההסבר הראשון לעיל, שכן לפי ההסבר השני לא שייך גירות אלא בזמן הזה. וראה גם בס' דברי אלימלך ע' 168.

10) בהבא להלן ראה ימות המשיח בהלכה חלק א ע' רפד.

11) דרשות הר"ן דרוש ז'. וראה גם רש"י זכרי' (יג, ח) בפ' השלישית יותר בה, שפירש ש"יתגירו ויחיו", ועוד מקומות שנסמנו בס' ימות המשיח בהלכה שם.

12) ע"פ מה שנתבאר בלקו"ש חלק כג ע' 179 הערה 76 בשיטת הרמב"ם (הלכות מלכים ריש פרק י"ב), ועיין מה שנסמך בימות המשיח בהלכה שם.

13) ילקוט שמעוני תהילים, תרפב.

14) לקוטי תורה שלח מג, א. וראה שם בסוף הספר בהוספות להערות וציונים (על שלח מב, ד), שבכת"י א' מוסיף, שזהו מפני שיהיו עבדים לישראל. וראה קובץ הערות וביאורים (אהלי תורה)

גליונות תש"נ (ע' 14), תשנ"ג (ע' 5), תתרט"ב (ע' 12).

15) לקוטי שיחות חלק כז ע' 247 ובהערה 84. וראה ג"כ לקוטי שיחות חלק כה ע' 128.

Li'osid Lavo:

1) The Ran holds that non-Jews will be regarded as full converts and will keep all Torah and Mitzvos like Yidden.

2) The Rambam's opinion is that they will perform the Seven Noahide Laws.

In the Midrash it is stated: "Moshiach will come only to impose two Mitzvos upon the non-Jews, such as Sukkah and Lulav" (in addition to the Seven Noahide Laws). From the Midrash, it appears that they will not keep any other Mitzvos.

3) The Alter Rebbe states that in addition to the Seven Noahide Laws, they will perform all the Mitzvos that women are obligated in.

Learning Torah

The Rebbe explains that non-Jews will learn Torah related to the Seven Noahide Laws, which they are obligated to keep. They will study these topics not only to know what to do but also as a purpose in itself. They will learn all the explanations of the laws concerning the Seven Noahide Laws and delve into and debate them. In reality, most of the Torah's laws are included in the details of the Seven Noahide Laws.

Avodas Hashem

Although in the future everyone will serve Hashem, there will always be a distinction between the Yidden and the non-Jews. The non-Jews will remain at a lower level and will be secondary to the Yidden.

As the Tzemach Tzedek explains the Pasuk, "Then I will turn to the peoples a pure language, that they may all call upon the name of Hashem, to serve Him with one consent." The non-Jews will then

מצוות בני נח שהם חייבים בהם. הם ילמדו נושאים אלו לא רק כדי לדעת מה לעשות, אלא גם כמטרה בפני עצמה: הם ילמדו את כל הסברות של ההלכות על שבע מצוות ויעיינו ויתפלפלו בהם. ובאמת, בפרטיהן של שבע מצוות בני נח נכללים רוב גופי תורה.

עבודת ה'

אף שלעתיד לבוא כולם יעבדו את ה', בכל זאת תמיד יהיה הבדל בין עם ישראל לאומות העולם. הגויים יישארו במדריגה יותר נמוכה, והם יהיו טפלים לעם ישראל.

כך מבאר כ"ק אדמו"ר הצמח צדק¹⁶ את הפסוק¹⁷ "אֲזַ אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקִרְאָ כְּלָם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד". הגויים אז "יתהפכו מרע לטוב לגמרי", כמו בעל תשובה שנמחל לו לגמרי, שאז העבירות נהפכות לזכויות. אז ייהפך החושך לאור והמר למתוק.

אבל בכל זאת, אף שיתברר הרע של הגויים ויתהפך להיות טוב, זה לא יגיע למדרגה הפנימית של קדושה אלוקית. הגויים תמיד יישארו במדרגה החיצונית של קדושה (כביכול), כמו שנאמר "ועמדו זרים ורעו צאנכם", שהגויים יהיו זרים וטפלים לישראל¹⁸.

שפה ברורה

לשון הקודש

אחת הנבואות הידועות על הגאולה הוא הנבואה הבאה¹⁹: "אֲזַ אֶהְפֹּךְ אֶל עַמִּים שְׂפָה בְרוּרָה לְקִרְאָ כְּלָם בְּשֵׁם ה' לְעַבְדוֹ שְׂכָם אֶחָד". בפירוש פסוק זה מצאנו במפרשי הפסוק שני דיעות:

(א) הרד"ק מפרש²⁰: "העמים שישארו אחר מלחמת גוג שפתם הראשונה אהפוך אותה עליהם בשפה ברורה שלא יוציאו בשפתם אלקים אחרים אלא כולם יקראו בשם

(16) אוה"ת סוכות ע' א'תשס"ז.

(17) צפניה ג, ט.

(18) עיי"ש בפרטיות ביאור הדברים. ומוסיף שם שהגויים לא יהיו אפילו במדרגת הגרים.

(19) צפניה ג, ט.

(20) על אתר (בפירושו הראשון). בביאור שיטתו ראה הערות התמימים ואנ"ש (770), י"א ניסן

תשע"ג) ע' 18 ואילך.

“completely turn from evil to good,” like a Baal Teshuvah who is fully forgiven, wherein his Aveiros are transformed into merits. Then darkness will turn into light, and bitterness into sweetness.

However, even though the evil of the non-Jews will be refined and transformed into good, it will not reach the inner level of Kedusha. The non-Jews will always remain at the external level of Kedusha, as it is said, “And **strangers** shall stand and feed your flocks,” indicating that the non-Jews will be outsiders and secondary to the Yidden.

Clear Language in the Future

Lashon HaKodesh

One of the known Nevuos about the Geulah is the following: “Then I will convert the nations to a clear language, that they may all call upon the name of Hashem, to serve Him with one consent.” This Pasuk is interpreted differently by the Mifarshim:

1) Radak explains: “The nations that will remain after the war of Gog will have their original language transformed into a clear language; they will not mention other idols but will all call upon the name of Hashem—this is what a clear language means.” This means that the non-Jews will speak of Hashem (“clear language”) and not about other idols.

2) Ibn Ezra explains: “They will turn to serve Hashem alone in a clear language, which is Lashon HaKodesh, in which alone is Hashem’s name called.” This means that the non-Jews will only speak Lashon HaKodesh.

Based on this, there is a Machlokes about whether all the non-Jews will speak only Lashon HaKodesh, or whether it’s possible they will

ה' זהו שפה ברורה". כלומר אומות העולם ידברו על הקב"ה ("שפה ברורה") ולא אודות אלקים אחרים.

ב) האבן עזרא מפרש²¹: "יתהפכו לעבוד השם לבדו בשפה ברורה, היא לשון הקודש, שבה לבדה נקרא השם הנכבד". כלומר אומות העולם ידברו רק בלשון הקודש.

לפי זה יש מחלוקת אם לעתיד לבוא ידברו כל אומות העולם רק בלשון הקודש²², או שיתכן וידברו גם שפות אחרות, (אלא שגם בשפות שלהם ידברו על הקב"ה).

שיטת הרבי

בשיחות שונות הרבי גותן מקום לשני הדיעות.

בשיחה אחת הרבי אומר²³: "ויש לומר שלכן לשונות אלו [=של אומות העולם] לא יבטלו לעתיד לבוא מכיון שאז יהיה 'והיתה לה' המלוכה'²⁴ בכל עניניו ופרטי העולם, כולל גם בלשונות האומות".

אך בשיחה אחרת הרבי מסביר שהכוונה בשפה ברורה לעתיד הוא שאז ידברו בלשון הקודש²⁵.

הסבר אפשרי

נראה שאפשר ליישב את שתי הדעות על פי המבואר בתורת החסידות²⁶ שדרגת הרוחנית של שפת לשון הקודש עכשיו הוא למעלה מהשפות האחרות, אבל לעתיד לבוא כל הלשונות יתעלו ויהיו באותו מעלה רוחנית של לשון הקודש.

(21) על הפסוק שלפנ"ז (והובא בפירוש הרד"ק ע"פ זה). ולהעיר שמביא שם גם "דעת ר' משה" שהפסוק הולך "על בית שני".

בקובץ צרפת-פראת (ברינאווא, פורים קטן) תשנ"ז קובץ ח ע' 5 מבאר שיתכן שהאבן עזרא הולך לשיטתו (נתבאר לעיל) שהאומות לא יהיו מציאות בפני עצמם (אלא בטלים לישראל), ולכן ידברו בלה"ק.

(22) ראה מדרש תנחומא (פרשת נח, יט). בהקדמה לספר 'אם על בני' מביא בשם הרה"ק רמ"מ מרימנוב שבעת ביאת המשיח, ברגע אחד ישתכחו כל הלשונות, ולא ידברו אלא בלשון הקודש.

(23) ספר השיחות תש"נ ע' 190. בכללות הביאור בבירור השפות ראה לקוטי שיחות חלק כא ע' 446 ואילך, שיחת ש"פ שמיני תשכ"ח (שיחות קודש תשכ"ח ח"ב ע' 94), תורת מנחם התועודיות תשד"מ ח"ב ע' 958.

(24) עובד' א, כא.

(25) ספר השיחות תשנ"ב ח"ב ע' 368 הערה 53.

(26) ראה מאמרי אדה"ז עה"ת א ע' עט. אוה"ת ח"ז משפטים ע' ב'תשלט. אוה"ת נ"ך (ח"ב) ע'

תתקד. וראה הערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תשצב ע' 5.

also speak other languages (although these will also be used to speak about Hashem).

The Rebbe's View

In various Sichos, the Rebbe gives room for both opinions.

In one Sicha, the Rebbe says: "It can be said that these languages [= of the non-Jews] will not be abolished in the future because then there will be 'the kingdom shall be Hashem's in all aspects of the world, including the languages of the Goyim.'"

However, in a different Sicha, the Rebbe explains that the intention of a clear language in the future is that then they will speak in Lashon HaKodesh.

Possible Explanation

It seems possible to reconcile the two opinions based on the explanation in Chassidus that the spiritual level of Lashon HaKodesh is currently higher than other languages, but in the future, all languages will be elevated to the same spiritual level as Lashon HaKodesh.

Thus, it is conceivable that both interpretations will be fulfilled: the non-Jews will continue to speak their languages, but these languages will be elevated to the spiritual level of Lashon HaKodesh.

כך שלמעשה יכול להיות שיתקיימו שני הפירושים: אומות העולם ימשיכו לדבר בלשונותיהם, אך לשונות אלו של האומות יהפכו להיות במעלה הרוחנית של לשון הקודש²⁷.



מלחמת האומות עם בני ישראל

משיח בן יוסף

תפקידו

בדרך כלל כשאומרים 'מלך המשיח' הכוונה הוא למשיח בן-דוד, שבא משבט יהודה ויחזיר את מלכות דוד ויתקן את העולם כולו. על כך אנו מתפללים שלוש פעמים ביום: "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", וזה המשיח שכולנו מצפים לבוא. אבל בגמרא, במדרשים ובזוהר נזכר משיח שני: משיח בן-יוסף¹.

משיח בן יוסף יבוא תחילה, לפני הגואל האחרון, ולאחר מכן ישמש כסגנו². תפקידו העיקרי והסופי של משיח בן יוסף הוא להיות מיישר הדרך לפני משיח בן דוד, הוא ילחם בכוחות הרשע. ובמיוחד באדום, זרע עשו³. אדום הוא נציגם הכללי של שונאי ישראל⁴, והוא יושמד על ידי זרע יוסף.

- 1 התואר משיח בן יוסף מופיע בסוכה נב, א-ב, זח"א כה, ב. זח"ג רמו, ב. שם רנב, ב. ועוד.
- 2 ראה עשרה מאמרות, מאמר חקור דין, חלק ד, פרק טז, יז. מאמר אם כל חי חלק ג, פרק י. חזה ציון על תהלים עב, א. שם משמואל תולדות תרע"ו. שיתוף פעולה זו מבטא את האחדות בין שבט יהודה ושבט יוסף. ראה ישעיה יא, יג ורש"י שם.
- 3 ראה במדרשים שנושאים המרכזי הוא המשיח: ספר זרובבל, אגדת משיח, מדרש וישע. ועוד.
- 4 ראה ספרי בהעלותך פסקא סט (הובא בפירושו רש"י לבראשית לג, ד. וראה גם מגילה ו, א). וראה ג"כ יומא י, א. מדרש תהלים ו, ב. וראה תנחומא בא ד.



The War of the Nations Against the Yidden

Moshiach Ben Yosef

His Role

Usually, when we mention ‘Melech HaMoshiach,’ we refer to Moshiach Ben David, who comes from Sevet Yehuda and he will restore the kingdom of David and fix the entire world. We Daven for this three times a day: “May the offspring of your servant David flourish speedily,” and this is the Moshiach we all anticipate. However, in the Gemara, Midrashim, and Zohar, a **second** Moshiach is mentioned: Moshiach Ben Yosef.

Moshiach Ben Yosef will come before the final Moshiach, and serve as his second in command. The primary and ultimate role of Moshiach Ben Yosef is to pave the way for Moshiach Ben David, battling forces of wickedness, particularly Edom, the descendants of Esav. Edom represents the general enemy of the Yidden, and will be destroyed by the descendants of Yosef.

Moshiach Ben Yosef will be killed in this war. This is mentioned

משיח בן יוסף ייהרג במלחמה זו. בנבואת זכריה נאמר על זה "וְיִסְפְּדוּ עָלָיו כְּמִסְפַּד עַל הַיְחִיד"⁵. התקופה הקשה הזו תהיה המבחן האחרון של בני ישראל, וזמן קצר לאחר מכן יבוא משיח בן דוד, אשר ינקום את מותו של משיח בן יוסף ויחיה אותו, ויביא את הגאולה⁶.

אך בספרי קבלה⁷ מבואר שבעת התפילה במילים "וכסא דוד עבדך מהרה בתוכה תכין" צריך לכוון לכך שמשיח בן יוסף לא יהרג, כי "כסא דוד" הכוונה למשיח בן יוסף שמכין את הדור. כך גם משמע מדברי הזוהר הקדוש שזכות אבות ויסורי משה רבינו תגן שמשיח בן יוסף לא ימות⁸.

יחוסו

משיח בן יוסף, הוא משבט אפרים (בנו של יוסף), ונקרא גם משיח בן אפרים⁹. יש אומרים שיחוסו הוא מיהושע בן נון¹⁰, ויש אומרים שהוא מזרע ירבעם בן נבטי¹¹.

וכך אומר הנביא¹²: "וְהָיָה בֵּית יַעֲקֹב אֵשׁ וְבֵית יוֹסֵף לְהִבָּה וְבֵית עֵשָׂו לְקֵשׁ". על-פי פסוק זה אמרו חז"ל¹³: "אין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף".

גדרו וענינו

חשוב לציין, שרבינו סעדיה גאון קובע, שאין הכרח שמשיח בן יוסף יבוא לפני משיח בן דוד, וכן אין הכרח שהפעולות שלו, כמו גם מותו, אכן יתרחשו. הכל תלוי במצב הרוחני של העם באותה תקופה. במעמד ומצב של 'זכו' משיח בן דוד יבוא קודם משיח בן יוסף וללא צורך למלחמותיו¹⁴.

(5) זכריה יב, י. וראה סוכה נב, א.

(6) פרקי היכלות רבתי פל"ט (הובא בספר הגאולה, שער רביעי). ספר זרובבל. אגדת משיח. ראה אמונות ודעות לרבי סעדיה גאון, מאמר ח פ"ה. ועוד.

(7) ראה בפרי עץ חיים (שער העמידה פי"ט). סידור האריז"ל על ברכה זו. ועוד.

(8) ראה זח"ג רעו, ב. הקדמת כסא מלך על התיקוני זוהר בסופו, ושם תיקון כה (ע, א). תיקון ע, (קלח, ב).

(9) השם משיח בן אפרים מוזכר בתרגום יונתן שמות מ, יא. זח"ב קכ, א. קנג, ב. קצד, ב. קמג, ב. מדרש תהלים ס, ג. פסיקתא רבתי פרקים לו-לז (בהוצאת מא"ש - פרקים לה-לו).

(10) תרגום יונתן שם.

(11) ראה זוהר חדש, בלק נו, ב. פירוש רבי אברהם גאלאנטי לזח"ב קכ, א (הובא באור החמה שם). עמק המלך, שער עולם התווה פמ"ו. ועיין דבש לפי, מערכת מ"ם אות חי. וראה ג"כ המקורות שצויינו בשערי זוהר לסוכה נב, א (שם הובאו דעות שונות בקשר ליחוסו).

(12) עובדיה א, יח.

(13) בבא בתרא קכג, ב. ועוד.

(14) אמונות ודעות, מאמר ח פרקים ה-ו. וכן ראה בפירוש אור החיים לבמדבר כז, ז.

in the Nevuah of Zechariah, “And they shall mourn for him as one mourns for an only child.” This difficult period will be the final test for the Yidden, shortly after which Moshiach Ben David will come, avenge Moshiach Ben Yosef’s death, revive him, and bring the Geulah.

However, Kabbala clarifies that When we Daven the words “May you speedily establish the throne of your servant David,” we should intend that Moshiach Ben Yosef should not be killed, for “the throne of David” refers to Moshiach Ben Yosef who prepares his generation. Similarly, the Zohar states that the merits of the Avos and the sufferings of Moshe Rabbeinu will protect so that Moshiach Ben Yosef will not die.

His Yichus

Moshiach Ben Yosef, from Sevet Ephraim (son of Yosef), is also known as Moshiach Ben Ephraim. Some say his Yichus (lineage) is from Yehoshua Bin Nun, others say from Yeravam Ben Nevat.

As the Navi says: “The house of Yaakov shall be a fire, and the house of Yosef a flame, and the house of Esav for stubble.” Based on this Pasuk, Chazal said: “The seed of Esav can only be delivered into the hands of the seed of Yosef.”

His Definition

It’s important to note, as Rabbi Saadia Gaon determined, that Moshiach Ben Yosef might not necessarily come before Moshiach Ben David. His actions and even his death are not guaranteed. Everything depends on the spiritual state of the Yidden at that time. If the Yidden Merit, Moshiach Ben David may arrive before Moshiach Ben Yosef without the need for his battles.

Thus, Moshiach Ben Yosef is not a core part of the Geulah we await. Perhaps this explains why Rambam does not mention Moshiach Ben

מובן אם כן, שכל האמור לעיל אינו חלק עיקרי של הגאולה שאנו מצפים לה. ואולי לפי זה ניתן להסביר מדוע אין הרמב"ם מזכיר כלל משיח בן יוסף¹⁵.

על-פי מסורת של תלמידי הבעל-שם-טוב¹⁶ אחרי כל אריכות הגלות והאסונות שאירעו לעם ישראל כבר נתבטל ענין מלחמת גוג ומגוג ומותו של משיח בן יוסף, ולכן המאורעות האלה כבר לא יתרחשו.

בחסידות מבואר¹⁷, שמשיח צדקנו עצמו יכלול גם ענינו הרוחני של משיח בן יוסף. על כך נאמר¹⁸, שהקב"ה יחבר את "עץ יוסף" ו"עץ יהודה" ויעשה אותם "לעץ אחד", כאשר "דוד עבדי נשיא להם לעולם"¹⁹.

לסיכום: מכיון שיש מדרשים חלוקים ופירושים שונים בנושא, אי אפשר לקבוע בוודאות מה יקרה ואיך ומתי משיח בן יוסף יופיע²⁰. וכך כותב רבי חסדאי קר-שקש²¹: "בקצת המדרשים יראה בוא משיח בן יוסף קודם משיח בן דוד... וקצת הגאונים דברו בו, ולפי שלא התבאר באמתתו, לא ראינו להאריך בו".

מלחמת גוג ומגוג

מקור מלחמה זו

הנבואה על מלחמת גוג ומגוג, נזכר אצל כמה מנביאים²², ואף דוד המלך בתהלים הזכיר מלחמה זו כמה פעמים²³.

(15) ראה לקוטי שיחות חלק לב ע' 185.

(16) ראה בס' גאולת ישראל להרה"צ מקאזניץ, ע' ג' (בהג"ה על ההקדמה השלישית לס' גבורות ה' להמהר"ל). הובא בס' פרי צדיק פרשת נשא אות טו. מלבוש לשבת ויו"ט פרשת עקב ד"ה כי תאמר. 'שם משמואל' על פרשת ויגש, ד"ה ויגש תרע"ז (שם ד"ה ונראה עוד, עמ' רחצ, ב ואילך). שם משמואל ויקרא ע' קמ.

וראה גם פע"ח שער העמידה פ"ט בהגהה. כסא מלך על תיקוני זוהר, תיקון ז (קמו, א). ובכ"מ.

(17) ראה תורת מנחם התוועדויות תשמ"ב ח"ג ע' 1531.

(18) יחזקאל-ל לז, יט.

(19) שם כה.

(20) ראה 'עיון יעקב' עירובין (מג, א) ד"ה א"ה בחול נמי לשתרי.

(21) אור ה', מאמר ג כלל ח, סוף פ"א.

(22) יחזקאל (פרקים לח-לט), זכריה (פרקים יב-יד), ירמיה (פרק ל), דניאל (פרקים יא-יב)

ויואל (פרק ד).

(23) תהלים כו, ז (וברש"י). שם מה, יא (ובמצודות דוד). שם מו, ג (ובמצודות דוד). שם מה, ה

(וברש"י). שם מה, יג (ובמצודות דוד). שם צז, ג (וברש"י). שם צט, א (וברש"י). קיה, י (וברש"י). ועוד.

Yosef at all.

According to the tradition of the students of the Baal Shem Tov, after the long Golus and the disasters that have befallen the Yidden, the war of Gog and Magog and the death of Moshiach Ben Yosef have been canceled, and these events will not occur.

In Chassidus, it is explained that Moshiach himself will also encompass the spiritual part of Moshiach Ben Yosef. It is said that Hashem will join “the stick of Yosef” and “the stick of Yehuda” into one stick, where “David my servant [will be] their ruler forever.”

In conclusion: Since there are various Midrashim and interpretations on this topic, it is impossible to determine with certainty what will happen, how, and when Moshiach Ben Yosef will come. As Rabbi Hasdai Crescas writes: “In some Midrashim, the arrival of Moshiach Ben Yosef appears before Moshiach Ben David... and some Geonim have discussed him, **and since it has not been properly explained, it is not necessary to elaborate on it.**”

The War of Gog and Magog

The source of this War

The Nevuah about the War of Gog and Magog is mentioned by several Nevi'im, and even King David in Tehillim refers to this war multiple times. However, this war is hinted at even earlier: the Midrash Sifrei mentions that this war is alluded to in the Torah. Targum Yonatan Ben Uziel explains that Hashem showed Moshe this war before his death.

אך מלחמה זו נזכר עוד קודם לכן: במדרש ספרי²⁴ הובא שמלחמה זו מרומז כבר בתורה. בתרגום יונתן בן עוזיאל²⁵ מבואר שהקב"ה הראה למשה קודם מותו את מלחמת גוג ומגוג.

ובגמרא מובא²⁶ שאלדד ומידד התנבאו על גוג ומגוג כשהיו בני ישראל במדבר. ובמדרש רבה מבואר²⁷ שכבר יעקב אבינו נתנבא עליה.

מלחמה על ירושלים

זכריה הנביא מתאר מלחמה גדולה שבה יתאספו אומות העולם על ירושלים למלחמה. בחג הסוכות²⁸ יתרחש הניצחון של עם ישראל, ואז גם יבקע הר הזיתים לשניים²⁹: "וּמִשׁ חָצִי הָהָר צְפוּנָה וְחָצִי נֶגְבָּה". שלל הגויים יחולק לעם ישראל, ולאחר מכן יעלו הגויים מדי שנה בשנה לירושלים לחוג את חג הסוכות. לדעת המפרשים, המלחמה המתוארת שם היא מלחמת גוג ומגוג.

על המלחמה הזאת מנבא הנביא זכריה³⁰ שכל האומות יבואו להילחם על ירושלים, ויצליחו לכבוש אותה ולהגלות מחצית מהעם, ואז הקב"ה יצא וילחום באויבי ישראל והגויים יפסידו במלחמה, ושלל כל הגויים יחולק לעם ישראל.

מיהו גוג ומיהו מגוג

המלחמה איננה בין 'גוג' ובין 'מגוג', אלא גוג הוא מלך מגוג. גוג הוא מלך גדול, שמשמש נשיא של עוד אומות³¹. חז"ל חולקים מהו המדינות הללו. ברור שכיום אין שום אפשרות לדעת באופן ברור מי הן האומות הללו. רק כאשר יתרחשו הדברים יהיה אפשר לדעת שאכן זה 'גוג' שאליו התכוון הנביא.

(24) בהעלותך עו.

(25) דברים לד, ג. ועד"ז בילקוט שמעוני דברים, ואתחנן רמז תתקכג.

(26) סנהדרין יז, א.

(27) בראשית רבה צח, ב.

(28) ראה מצו"ד ורד"ק על זכרי' יד, טז.

(29) יד, ד.

(30) שם.

(31) "נשיא ראש משך ותובל" (יחזקאל לח, ב). בענין זה רבו הדיעות וראה דברי המלבי"ם

(יחזקאל לח, ז): "כי שם גוג ושם מגוג כבר ישכח בימים ההם עד שלא ידעו כלל מי היא האומה שנקראת בפי הנביא מגוג ושם מלכה גוג, רק אז כשיבוא על הארץ ויתקיימו דברי הנביא, אז ידעו שזה הוא המלך גוג שניבא עליו". וראה גם בפירוש הרד"ק (שם לח, ח). ועוד.

In the Gemara, it is recorded that Eldad and Medad Said Nevuah about Gog and Magog while the Yidden were in the desert. Midrash Rabbah explains that Yaakov Avinu also told Nevuah about it.

The Battle Over Yerushalayim

The Navi Zechariah describes a great battle in which the non-Jews will gather against Yerushalayim. During Sukkos, the Yidden will be victorious, and then Mount of Olives will split in two: “And half of the mountain shall move northward, and half of it southward.” The spoils of the non-Jews will be divided among the Yidden, and afterwards, the non-Jews will ascend year by year to celebrate Sukkos in Yerushalayim. According to the Mifarshim, this battle is the War of Gog and Magog.

About this war, the Navi Zechariah said that all the nations will come to fight over Yerushalayim, and they will succeed in conquering it and will exile half of the people. Then, Hashem will come forth and fight against the enemies of the Yidden, and the non-Jews will lose the battle. The spoils of all the non-Jews will be divided among the Yidden.

Who is Gog and What is Magog?

The war is not between ‘Gog’ and ‘Magog’; rather, Gog is the king of Magog. Gog is a great king, serving as a leader over other nations. Chazal disagree about which nations these are. Clearly, today there is no way to know definitively who these nations are. Only when the events unfold will it be possible to recognize that this is ‘Gog’ as the Navi intended.

Goals of the War

This war has three objectives: 1) To cause the whole world to believe in Hashem, after all witness His signs and wonders. 2) To reward

מטרות המלחמה

למלחמה זו יש שלוש מטרות: א) לגרום לכל העולם להאמין בה', לאחר שהכול ראו את אותותיו ואת מופתיו³². ב) לשלם גמול לאומות הרעות ולהשיג את נקמת ה' בגויים הרשעים אשר רדפו את עם ישראל³³. ג) לזכר את עם ישראל ולהעביר מהם את הפושעים והמורדים³⁴, שאינם ראויים לראות את נפלאות הגאולה (או לגרום להם לעשות תשובה שלמה).

עם ישראל לא יצטרך להילחם בגויים הרבים שיעלו עליו. הקב"ה עצמו ינהל את המלחמה, בניסים ובנפלאות עצומים. המשיח יילחם בגוג ובצבאותיו על-ידי 'רוח שפ' תיו', כפי שנאמר³⁵: "וְבָרוּחַ שְׁפָתָיו יְמִית רָשָׁע". ברור גם-כן כי המלחמה תביא שפע וברכה לעם ישראל, ועמה תגיע הגאולה לשלמותה.

לא נדע

כפי שכבר הוזכר, יש מסורת של תלמידי הבעל-שם-טוב³⁶ שאורך הגלות והאסור נות שאירעו לעם ישראל החליפו את מלחמת גוג ומגוג, ולכן היא כבר לא תתרחש לפועל.

את ההתייחסות הנכונה לסוגיות האלה אנו מוצאים בהלכה. הרמב"ם פוסק בסוף ספרו דברים ברורים. את ביאת אליהו הנביא ואת מלחמת גוג ומגוג הוא כולל בתוך הדברים שאותם "לא ידע אדם איך יהיו עד שיהיו"³⁷.

הרבי מסביר³⁸ הסיבה למה בכל זאת הודיעו לנו על פרטי מלחמה זו, הוא כדי שנדע את העבודה הרוחנית המוטלת עלינו, שכן על-ידי מעשינו ועבודתנו בזמן הג' לות והנצחון ברוחניות יבוא הגאולה. הרבי מבאר שמלחמת גוג ומגוג בעבודת ה' של כל יהודי היא המלחמה נגד שבע המידות הרעות על כל פרטיהן, וכאשר כל יהודי ינצח במלחמה הפנימית הזו, הדבר יביא לנצחון הכללי על אומות העולם במלחמת גוג ומגוג כפשוטו.

32) ראה יחזקאל לח, טז (ובמלבי"ם שם). שם לח, כג. רד"ק בפירושו ליחזקאל (לח, ד) וזכריה (יד, ט).

33) זוהר ח"ב נח, ב. וראה מה שנסמן בהערה הקודמת.

34) ראה זכריה יג, ט (וברש"י ובמצודות דוד ואבן עזרא). עבודה זרה ג, א. סידור עם דא"ח סדר עבודות שבת ע' רא. ועוד.

35) ישעיהו יא, ד.

36) ראה 'שם משמואל' על פרשת ויגש שם. ראה גם בשיחות קודש תש"מ חלק ב' ע' 871.

37) הלכות מלכים פרק יב, הלכה ב.

38) שיחות קודש תשכ"ד ע' 13.

the wicked nations and achieve Hashem's revenge on the non-Jews who persecuted the Yidden. 3) To purify the Yidden and remove the transgressors and rebels who are not worthy of witnessing the wonders of the Geulah (or to cause them to make complete Teshuvah).

The Yidden will not need to fight against the numerous non-Jews who will rise against them. Hashem Himself will conduct the war, through miracles and great wonders. The Moshiach will fight Gog and his armies through 'the breath of his lips', as it is said: "With the breath of his lips shall he slay the wicked." It is also clear that the war will bring abundance and blessing to the Yidden, and with it, the Geulah will reach its completion.

We Do Not Know

As previously mentioned, there is a tradition from the students of the Baal Shem Tov that the length of Golus and the disasters that befell the Yidden have replaced the War of Gog and Magog, and thus it will not actually occur.

The correct approach to these issues is found in Halacha. Rambam clearly states at the end of Mishna Torah that the coming of Eliyahu Hanavi and the War of Gog and Magog are among the things that "no person knows how they will be until they occur."

The Rebbe explains why we were informed about the details of this war; it is so that we know the spiritual work required of us. Through our actions and spiritual work during Golus, and spiritual victory, the Geulah will come. The Rebbe clarifies that the War of Gog and Magog in each Yid's Avodas Hashem, which is the battle against the seven evil Midos, and when every Yid wins this inner battle, it will lead to a general victory over the non-Jews in the literal War of Gog and Magog.



שער



**המועדים
בימות
המשיח**



*Yomim Tovim
when Moshiach
comes*



המועדים בימות המשיח

הקדמה

מובא במדרש¹, שלעתיד לבוא יתבטלו כל המועדים חוץ מחג הפורים שישאר לנצח. אבל יש עוד כמה מועדים שנאמר עליהם שלא יתבטלו לעתיד לבוא כמו יום כיפור, חנוכה ועוד².

אבל ברור שימשיכו לחגוג את כל המועדים ולקיים את המצוות של ימים אלו, כמו לעלות לרגל. כוננת חז"ל שהמועדים יתבטלו, הוא שיהיה שינוי שהמועדים ושמת החגים לא יהיו כל כך חשובים כמו שהיו בזמן הגלות³, משום הגילוי אלוקות הנעלה שיהיה אז.

בהמשך הפרק יתבאר גדרי ההלכה של המועדים השונים ואופן חגיגתם בתקופת הגאולה⁴.

(1) מדרש משלי פ"ט. ילקוט שמעוני משלי רמז תקמ"ד. ועוד.
(2) כמו שיבואר בהמשך הפרק. וראה ימות המשיח בהלכה ח"א ע' רמא שכל המועדים בטלים הכוונה לימים שנמנו במגילת תענית.
(3) ראה תורת מנחם התוועדויות תשמ"ה ח"ג ע' 1430 (הובא גם בשערי גאולה ח"ב ע' רכה).
ראה ג"כ להלן בהמשך הפרק בפסקת "פורים".
(4) חשוב לציין שיש הרבה פרטים בספרים על כל חג וחג, ולהלן לא באנו אלא לתת טעימה קלה בלבד ממה שמבואר בספרים.



Yomim Tovim when Moshiach comes

Introduction

The Midrash says that when Moshiach comes, all Yomim Tovim will be nullified, except for Purim which will remain eternal. However, several other Yomim Tovim, such as Yom Kippur and Chanukah, will also **not** be nullified in the future.

Despite this, it is understood that all Yomim Tovim will continue to be celebrated, and their Mitzvos, (such as making an Aliya Le'regel), will still be observed. The meaning of Yomim Tovim being nullified is that there will be a change where the significance of the Yomim Tovim and joy will not be as prominent as during Golus, due to the Gilui Elokus that will be revealed then.

This Perek will discuss the Halachic parameters of each Yom Tov, and how they will be celebrated by the Geulah.

ראש השנה

דיני קידוש החודש

ידוע שבהתחלה בית דין היו מפרסמים את יום ראש חודש על ידי הדלקת משואות, ואלו שראו את המשואות היו מדליקים משואות בעצמם, ובכך הראו למקומות הרחוקים יותר. ואלו שהיו רחוקים יותר היו ממשיכים להדליק משואות, עד שהגיע ההודעה על קידוש החודש לכל ישראל.

אבל משקלקלו הכותים והיו מדליקים משואות ביום שאינו ראש חודש, כדי להטות את ישראל, הפסיקו עם מנהג זה, והיו שולחים שלוחים להודיע מתי ראש חודש.

אך השלוחים לא היו מספיקים להגיע למקומות הרחוקים בזמן, ולכן נמנעו בכך פרסום היום לכל ישראל, עד שהמקומות הרחוקים היו צריכים לעשות שני ימים חג, משום ספק ("ספיקא דיומא"), מתי בדיוק חל ראש חודש⁵.

לעתיד לבוא יתבטלו המינים ואז יהיו כל בני ישראל נאמנים ("חברים כל ישראל⁶"), לפיכך יש סוברים שאז יחזרו להדליק משואות⁷.

אבל יש אומרים שבימינו שבית דין יכולים להשתמש באמצעים טכנולוגיים, אפשר לפרסם בדרך זו תיכף ומיד לכל ישראל בכל מקום שנתקדש חודש, ולא יצטרכו להדליק משואות או לשלוח שלוחים⁸.

הרבי אומר שאף-על-פי שישתמשו באמצעים חדשים להודיע מיד לכל העולם אודות קידוש, יש מקום לומר שימשיכו לנהוג לעשות ב' ימים של יום טוב כפי שנהגו

5) עוד נושאים שדנו בהם בקשר לימות המשיח בהקשר זה:

קידוש החודש: אם מחללין יו"ט ושבת לשיטה ששולחים שלוחים לבשר על קידוש החודש (הלכתא למשיחא (ראש השנה) ע' יט בהערה ובע' לה בהערה (ועד"ז ע' מ וע' מא)).

קביעות: אם יבוא משיח ביום א' דר"ה (הלכתא למשיחא (ראש השנה) ע' מא). אם יבוא משיח ביום ב' תשרי (הלכתא למשיחא (ראש השנה) ע' סה, וראה בכ"ז ימות המשיח בהלכה ח"א ע' רכ-רכה). אם ר"ה יכול לחול ביום שיש (הלכתא למשיחא (ראש השנה) ע' ד בהערה. וראה ימות המשיח בהלכה ח"א ע' רל ואילך).

6) ראה שיערי תפילה ומנהג ח"ב (להגר"מ אשכנזי ע"ה) ע' 147.

7) ראה פני משה על הירושלמי (ר"ה פ"ב ה"ב). לקו"ש חל"ט עמוד 339.

8) ראה תורת מנחם התועודיות תשמ"ט ח"א ע' 227. ימות המשיח בהלכה ח"א ע' רלז. שם ח"ב

ע' שלז ואילך. הלכתא למשיחא (ראש השנה) ע' כז בהערות.

Rosh Hashana

Kiddush Hachodesh

Originally, the Sanhedrin would announce Rosh Chodesh by lighting torches. Observers would then light their own torches, spreading the news to even the most distant locations, ensuring that all Yidden were informed of the New Moon. However, this method was compromised by the Kutim (heretics), who lit torches on non-Rosh Chodesh days in order to confuse the Yidden, so this practice was stopped. And instead, messengers were dispatched to announce Rosh Chodesh.

However, messengers could not reach distant places quickly enough, causing delays in publicizing Rosh Chodesh. This resulted in distant communities observing two days of Yom Tov due to the uncertainty about the exact day of Rosh Chodesh.

When Moshiach comes the heretics will be eliminated and all Yidden will be trusted. Therefore, some say bonfire lighting will be reinstated then.

However, others argue that modern technology now allows for the instantaneous global announcement of the New Moon, eliminating the need for both torch lighting and messengers.

The Rebbe says that even though new methods will be used for instantly informing about the new moon, there is room to say that the custom of having two days of Yom Tov outside Eretz Yisroel as has been done for generations should continue.

Yovel

On Rosh Hashana, there is a Mitzvah for the great Beis Din to count the years towards the Yovel. There's a discussion among the Poskim whether this counting is performed every year or only during the

במשך הדורות.⁹

ספירת השנים ליובל

יש מצות עשה¹⁰ על בית דין הגדול¹¹ לספור את השנים בראש השנה¹² של כל שנה ושנה¹³ בשביל היובל. ויש אומרים שאין סופרין בכל שנה ושנה רק בשנת שמיטה¹⁴.

ויש מחלוקת מתי בדיוק צריך לספור: יש אומרים שיש לספור בליל ראש השנה משום זריזין מקדימין למצוות¹⁵, ויש אומרים שסופרים ביום בדיוק כמו שתוקעין בשופר ביום¹⁶. כשיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו יתברר הדבר¹⁷.

דיני השופר

מבואר בספרים אשר תקיעת שופר בראש השנה הוא לעורר כל ישראל בתשובה, לפיכך כשיבוא משיח ויתבטל היצר הרע, מצות שופר עתידה להתבטל¹⁸.

אבל, ממקומות רבים נראה שפשוט שגם אז יהיה מצות תקיעת שופר¹⁹, ואדרבה התקיעות אז תהיה ביתר שאת ויתר עוז²⁰.

כיום אנחנו תוקעים על סדר הברכות מלכויות זכרונות שופרות, אבל לעתיד לבוא לא יתקעו מלכויות זכרונות ושופרות, אלא יתקעו אך ורק בשופרות בלבד²¹.

(9) ראה מקורות שנסמנו בהערה הקודמת. וראה ג"כ ימות המשיח בהלכה ח"א ע' רלה. הנה ימים באים ח"ב חג השבועות.

(10) תורת כהנים פרשת בהר פרשה ב'. ורמב"ם הלכות שמיטה ויובל פ"י ה"א, ובספר המצוות מצווה ק"מ וחינוך מצוה ש"ל.

(11) עיין שם עולם פרשת בהר. דרך אמונה בביה"ל ריש פרק י. ועוד.

(12) ראב"ד ור"ש משאנץ שם. ועיין מנ"ח מצוה ש"ל.

(13) תו"כ וספר המצוות שם.

(14) קרן אורה מנחות סה, ב.

(15) מנ"ח שם.

(16) ערוך שולחן העתיד הלכות שמיטה ויובל סימן ל סעיף ו. משום דהוקש לתקיעה.

(17) שם.

(18) ראה הנסמן בימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תקסא-תקסב.

(19) אם השופר בביהמ"ק לע"ל יהיה מצופה בזהב (או דבר אחר), ראה מחזיק ברכה או"ח סי'

תקפ"ו אות א.

(20) תורת מנחם התועדויות תשמ"ט ח"ד ע' 387.

(21) ראה הנסמן בימות המשיח בהלכה שם ובלקו"ת דרושי ר"ה נט, ד.

Shemita years.

Additionally, there's a Machlokes regarding the timing of this counting: some argue it should be done on the **night** of Rosh Hashana to fulfill the Mitzvah at the earliest opportunity, while others hold it should be done during the **day**, similar to blowing the shofar, which occurs in daylight. The resolution will become clear when Moshiach comes.

The Shofar

It is brought down that blowing the shofar on Rosh Hashana is intended to awaken Yidden to Teshuva. Therefore some say when Moshiach comes and the Yetzer Hara is eliminated, the Mitzvah of shofar will be nullified.

However it is clear from many sources that blowing shofar will continue then, and moreover it will be enhanced.

Currently the shofar is sounded following the order of Malchiyos, Zichronos and Shofaros, but when Moshiach comes, we will only blow by Shofaros.

The Ben Ish Chai explains that since when Moshiach comes there will be no more evil, Yetzer Hara, death, or serving mundane kingdoms, therefore there will be no broken Teruah sounds which are signs of crying, rather solely the [unbroken] Tekiah sound of happiness and tranquility.

It is unclear whether when Rosh Hashana coincides with Shabbos will the shofar be blown everywhere, or only in the Beis Hamikdash.

Definition of the Day

There is an Machlokes regarding whether there is an obligation to rejoice on Rosh Hashana. Some say that Li'osid Lavo—regardless

ה'בן איש חי²²¹ מחדש²³ שלעתיד לבוא שיעביר הקב"ה את רוח הטומאה מן הארץ ויתבטל היצר הרע ויהיה חירות ממלאך המות וחירות משעבוד מלכיות, לא יתקעו תרועה שהיא סימן יללה, אלא אך ורק התקיעה שהוא סימן שמחה ושלוה.

לא ברור למסקנה אם יתקעו בני ישראל בכל מקום ומקום, גם ביום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, או שאך ורק בבית המקדש יתקעו בשבת²⁴.

גדר היום

יש מחלוקת ראשונים אם יש חיוב לשמוח בראש השנה²⁵, ויש אומרים שיתכן שלעתיד לבוא (אפילו לדיעות הסוברים דבזמן הזה אין חיוב שמחה) נוהג בו ששון ושמחה²⁶.

יש שכתבו²⁷ שבימות המשיח יהיה ראש השנה חג ששון ושמחה, כמו שלש רגלים. בימות המשיח ראש השנה כבר לא יהיה יום דין, והוא יתהפך לרגל ולששון ולשמחה, כזכרון לכך שבעבר עמדו בראש השנה למשפט כל יצורי העולם. כשם שיש מועדים אחרים שהם זכר ליציאת מצרים, כך ראש השנה יהיה זכרון ליום הדין שהיה בעבר.

יום הכיפורים

על יום הכיפורים נאמר בתורה²⁸: "וְהִיְתָה זֹאת לְכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל כְּנִי, יִשְׂרָאֵל מִכָּל חַטֹּאתֵם". מכאן לומד רבי אלעזר: "אף יום הכיפורים לא יבטל לעולם,

(22) הגאון רבי יוסף חיים מבגדד.

(23) אדרת אליהו פרשת נצבים (ד"ה והנה ג"פ).

(24) ראה מה שנסמך לכאן ולכאן משיחות קודש של הרבי ומאמרי דא"ח בספר ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תכב-תכג. תורת מנחם תשמ"ח ח"א ע' 204. וראה שיחות קודש תשנ"ב ח"א ע' 22 שלעת"ל יתקעו בשופר בשבת בכל המדינה.

(25) דעת הרא"ש והמרדכי סוף ר"ה דאיכא חיוב שמחה, ודעת הטורי אבן חגיגה (ח, ב) והיש"ש פ"ב דביצה סוף סי' ד' דאין חיוב שמחה, וכן נראה מלשון המחזור ויטרי אות שכ"ב.

(26) ראה שו"ת התעוררות תשובה או"ח סימן של. אמנם ראה חידושי החתם סופר (חדשים ר"ה ט, א) וראה מנ"ח מצוה שא.

(27) ישמח משה (שיח ספונים לראש השנה) [בהוצאת תשע"ז בע"מ] בשם שבט מישראל על

תהלים קנ, ג.

(28) ויקרא טז, לד.

of the current opinions that do not mandate joy on this day—it will become a time of joy and happiness.

Some have written that when Moshiach comes, Rosh Hashana will become a joyous Yom Tov like the 3 Regalim. Then Rosh Hashana will no longer be a day of judgment, rather transformed into a Yom Tov marked by joy and happiness; serving as a remembrance of the times when everyone stood for judgment on Rosh Hashana. Just like there are other Yomim Tovim commemorating leaving Mitzrayim, so too Rosh Hashana will commemorate the day of judgment that occurred in the past.

Yom Kippur

Regarding Yom Kippur the Torah says: “This shall be an **eternal** decree for you to bring atonement upon the Yidden for all their sins”. From this, Rabbi Elazar learns that Yom Kippur will never be nullified.

There are several explanations for why Yom Kippur will be needed in the future (even though its entire purpose is to atone for sins):

To Atone for Sins: The need for Yom Kippur when Moshiach comes is because it is possible minor sins may still require atonement. As explained in the introduction to Sefer Hachinuch: “If in that time even a little residue of sin remains, the obligation will fall upon the ‘head of the goat’ [the goat to Azazel done on Yom Kippur], as was initially done.”

However some explain, then there will not be actual sin, rather a more spiritual sin - if someone advances too quickly in their Avodas Hashem, attaining more than is suitable to their level.

Attaining Higher Holiness: The purpose of Yom Kippur in the

שנאמר והייתה זאת לכם לחוקת עולם²⁹.

יש כמה הסברים למה יהיה צורך ביום הכיפורים (שכל ענינו בזמן הזה הוא לכפר על החטא):

לכפר על החטא: הצורך ביום הכיפורים לעתיד הוא מפני שיתכן שעדיין יהיו חטאים קלים שידרשו כפרה. וכמו שמבואר בהקדמת ספר החינוך: "אם גם בעת ההיא מעט סיג חטא ישאר, יפול החיוב על ראש השעיר [=היינו השעיר לעזאזל שנעשה ביום הכיפורים], כאשר בתחלה".

אבל יש מפרשים³⁰, שלא יהיה שייך אז חטא ממש, אלא חטא רוחני יותר, שאדם רץ ומדלג בעבודת ה' שלו להשיג יותר ממה שראוי לו לפי מדרגתו.

ויש אומרים שיצטרכו להתענות לכפר על חטאים מהעבר³¹.

עלייה בקדושה: פעולת יום הכיפורים לעתיד לבוא לא יהיה בשביל חטאים, כי אם בכדי לעלות בדרגא נעלית יותר בקדושה³².

תענית או עונג

יום הכיפורים אכן יישאר לעתיד לבוא, אבל ייתכן שבמקום להתענות, יחגגו אותו בדרך של עונג דווקא. כך מבואר בזוהר³³: "פורים אתקריאת על שם יום הכיפורים, דעתידין לאתענגא ביה ולשנוני ליה מעינוי לעונג" [=פורים נקרא על שם יום הכיפורים, שעתידים להתענג בו, ולשנות אותו מעינוי לעונג].

המקובל הרב משה קוֹרְדוֹבְיָרוֹ³⁴ מפרש את הדברים כפשוטו, אשר כשיגיע הזמן שהקב"ה יעביר את רוח הטומאה מן הארץ, אז לא יהיו עוד עבירות, לכן לא יתענו ביום הכיפורים.

וכבר מצאנו פעם אחת שבה לא התענו ביום הכיפורים - בעת שמחת חנוכה בית

(29) ילקוט שמעוני שם.

(30) ע"פ היערות דבש שהובא בפרק הנ"ל.

(31) פרי צדיק ח"ה (דברים), מוצאי יוה"כ"פ, פרק ב'.

(32) בעל המשנת חסידים בספרו יושר לבב (בית שני חדר רביעי פ"א).

(33) בתיקוני-זוהר תיקון כא נז, ב.

(34) בספרו אור יקר על תיקוני זהר ח"ד ע' רס"ב. וראה עד"ז פ"ב' כסא מלך ובאר לחי ראי על

התיקונים שם. וראה מה שכתב בזה בס' זכר דוד מאמר ג' פנ"ח.

future will not be for sins, rather in order to rise to an even higher spiritual level.

Fast or Joy

Yom Kippur will indeed remain when Moshiach comes, but there is an opinion that instead of fasting it will be celebrated in a joyous manner. As the Zohar writes: “Purim is named after Yom Kippur, regarding which in the future they will delight in it, transforming it from affliction to joy.”

The kabbalist Rabbi Moshe Cordovero explains this literally - that when the time comes that Hashem eliminates evil, then there will be no more Aveiros, and thus, fasting on Yom Kippur will not be necessary.

History records a precedent for not fasting on Yom Kippur during the joyous occasion of inaugurating the First Beis Hamikdash: “That year, the Yidden did not observe Yom Kippur... A heavenly Voice announced: “You are all ready for the World to Come.”

However, there are opposing views that, although there will be no sins and therefore tremendous joy, this does not mean there will be actual eating and drinking on future Yom Kippurs. Since on Yom Kippur an exceptional revelation of Elokus shines which is higher than physicality including eating and drinking.

Rabbi Tzadok Hakohen from Lublin writes the affliction of not wearing leather shoes will be nullified.

ראשון³⁵: "אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכיפורים, והיו דואגים... יצתה בת-קול ואמרה להם: כולכם מזומנין לחיי העולם הבא".

אבל יש חולקים ומבארים³⁶ שאכן לא יהיו אז חטאים ולכן יהיה בו עונג גדול, אבל אין הכוונה שיהיו אוכלין ושותין ביום הכיפורים לעתיד לבוא, כי ביום הכיפורים מאיר גילוי אלוקי מיוחד ששם אין אכילה ושתייה, ולכן לא יאכלו אז.

רבי צדוק הכהן מלובלין כותב³⁷ שאז יתבטל העינוי של נעילת הסנדל.

חג הסוכות

סוכה מעורו של ליתן

המצווה העיקרית של חג הסוכות היא מצות ישיבה בסוכה. לאכילה בסוכה יש קשר מיוחד לאחד מייעודי הגאולה האמיתית והשלימה כמו שאמרו חז"ל: "עתיד הקדוש-ברוך-הוא לעשות סוכה לצדיקים מעורו של ליתן"³⁸.

אבל חשוב להדגיש כי הישיבה בסוכת העור המופלאה לא תהיה דווקא בחג הסוכות, ובכלל לא נקיים עמה את מצות הסוכה, משום שההלכה מחייבת ישיבה מתחת לסכך מן הצומח³⁹. על סוכה זו אומר הרבי, כי היא כבר עתה מוכנה להתגלות⁴⁰.

ענני הכבוד

יש שיטות שונות באחרונים⁴¹ האם בני ישראל קיימו את מצות הסוכה במדבר על ידי ישיבה בתוך ענני הכבוד⁴². לפועל, הרבי אומר, שהמצוה של הסוכה הוא כדי לזכור ענני הכבוד, ולא שייך זה כאשר נמצאים תחת ענני הכבוד עצמם. ומה גם,

(35) מועד קטן ט, א. ראה ג"כ ימות המשיח בהלכה ח"א ע' צה.

(36) בפירוש בניהו על התיקונים שם.

(37) פרי צדיק שם.

(38) בבא בתרא עה, א.

(39) ראה תורת מנחם התועדויות תש"נ ח"א ע' 145. שם תנש"א ח"א ע' 209-208. וראה ג"כ

ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תיא ואילך.

(40) שיחות קודש תשנ"ב חלק א עמוד 138.

(41) ראה בהרחבה בימות המשיח בהלכה ח"א ע' רסו-רסח.

(42) שו"ת בנין שלמה בהקדמה שנייה לפרשת ראה (דברים טז, יג).

Sukkos

Skin of the Livyasan

The primary Mitzvah of Sukkos is dwelling in the Sukkah. Eating in the Sukkah is specially connected to a Nevuah about the Geulah, as Chazal said: “Li’osid Lavo, Hashem will make a Sukkah for the Tzadikim out of the skin of the Livyasan”.

However, it is important to emphasize that dwelling in this amazing Sukkah made from skin will not necessarily be on Sukkos, nor will we fulfill the Mitzvah of Sukkah with it, since Halacha requires a Sukkah to be made from something that grows from the ground. The Rebbe says about this Sukkah that it is ready and prepared for the Revelation of Moshiach.

Anani Hakavod

There are different opinions in the Achronim regarding whether the Yidden fulfilled the Mitzvah of Sukkah in the desert by dwelling within the Anani Hakavod (Clouds of Glory). Practically, the Rebbe says the Mitzvah of Sukkah is in order to remember the Anani Hakavod, and it’s not possible to remember them while being directly under them. Moreover, according to Halacha one cannot make a Sukkah under the Anani Hakavod since they were there permanently. It is also highly unlikely they left the clouds for the seven days of Yom Tov to observe the Mitzvah. Therefore, it appears that the Yidden in the desert did not fulfill the Mitzvah of Sukkah.

Based on this, when Moshiach comes, and we will once again be surrounded by the Anani Hakavod, it is possible the Mitzvah of Sukkah will no longer apply. Although it is implied in other places in teachings of the Rebbe that we will fulfill the Mitzvah by the Geulah.

שעל פי ההלכה אי אפשר לעשות סוכה מתחת לענני הכבוד שהיו שם באופן קבוע, וגם דוחק גדול לומר שיצאו מהם במשך שבעת ימי החג כדי לקיים את המצוה, ולכן כנראה לא התקיימה אז מצות סוכה כלל⁴³.

לפי זה, בימות המשיח כאשר יהיו מוקפים שוב בענני הכבוד, יתכן שלא תתקיים שוב מצות הישיבה בסוכה. אמנם משמע במקומות אחרים בתורת הרבי שבפועל כן יקיימו מצוה זו בגאולה העתידה⁴⁴.

אתרוגים מקלאבריא

הרבי אמר⁴⁵ שגם לעתיד לבוא יצטרכו לפעמים לצאת לחוץ לארץ. ולדוגמא להביא אתרוג מקלאבריא, כפי שמקובל מרבינו הזקן⁴⁶, שכאשר נצטוו ישראל "ולקחתם לכם גו' פרי עץ הדר"⁴⁷, הושיבו שלוחים על גבי ענן ושלחו אותם לקלאבריא להביא משם אתרוגים. ומזה מובן שכן יהיה גם לעתיד לבוא ובפרט שיצטרכו ריבוי אתרוגים בשביל ריבוי בני ישראל מכל הדורות, בכדי שלכל אחד ואחד יהיה אתרוג משלו ("לכם")⁴⁸.

חודש חשון

בנין בית המקדש הראשון נגמר בחודש חשון, אך לא נתחנך עד לחודש תשרי שלאחריו. במדרש נאמר⁴⁹: "מרחשון עתיד הקב"ה לשלם לו", שחנכת בית המקדש השלישי עתיד להיות בחודש מרחשון⁵⁰.

- (43) תורת מנחם התוועדויות תשמ"ז ח"ב ע' 597 ובהערה 30 שם. ראה ג"כ בשו"ת דברי ישראל ח"א סי' קכב. ועיין בתורת מנחם התוועדויות תשמ"ו ח"א ע' 294: "יתכן שלא חגגו את חג הסוכות [במדבר] בכל הפרטים ופרטי פרטים כפי שחגגו לאחרי שנכנסו לארץ".
- (44) ראה מה שנסמן לעיל בקטע הקודם. וראה ג"כ זכר"י יד, טז ואילך. ד"ה בסוכות תשבו תשל"ו ס"ז (ספר המאמרים מלוקט חלק א ע' קעט).
- (45) תורת מנחם התוועדויות תשמ"ט ח"א ע' 301.
- (46) ספר המנהגים חב"ד ע' 65 הערה 5.
- (47) אמור כג, מ.
- (48) על נטילת לולב לעת"ל ראה ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תטז ואילך.
- (49) ילקוט שמעוני מ"א רמז קפד.
- (50) ראה בספר בני יששכר חודש חשון מאמר א'. אמנם ראה קובץ הערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תתמד ע' 6. וראה ג"כ שם גליון תתשפה ע' 6. לקט כמה שיחות ותיוכם ראה בקובץ הערות אשכילה בדרך תמים (תשס"ב) ח"א ע' 292 ואילך. וראה ג"כ שיח"ק תשל"ט ח"א ע' 296.

Esrogim from Calabria

The Rebbe said that even after Moshiach comes, there will sometimes be a need to travel abroad, for example to bring an Esrog from Calabria. This is based on the teaching of the Alter Rebbe that, upon being commanded “You shall take for yourselves...the fruit of a beautiful tree,” messengers were sent on a cloud to Calabria to get Esrogim from there. And so will be Li’osid Lavo, especially since they will need a lot of Esrogim for all the Yidden from all generations, so that everyone can have their own Esrog.

Cheshvan

The building of the First Beis Hamikdash was completed in the month of Marcheshvan, yet its inauguration did not take place until the following Tishrei. The Midrash says: “Li’osid Lavo, Hashem will compensate Marcheshvan”, that the inauguration of the Third Beis Hamikdash will be during Marcheshvan.

Currently there are no special Yomim Tovim in Marcheshvan. However, Li’osid Lavo, there will be a special Yom Tov celebrating the inauguration of the Beis Hamikdash.

Yud Tes Kislev

There is a saying from Chassidim of previous generations regarding the Midrash “all Yomim Tovim will be nullified except Purim” - that also Yud Tes Kislev will not be nullified then. Since the entire victory of Yud Tes Kislev is connected with the coming of Moshiach, since Moshiach will come through spreading of the wellsprings of Chassidus outward.

עתה אין ימים טובים מיוחדים בחודש חשון, אבל לעתיד לבוא תהיה יום טוב מיוחד בגלל חנוכת המקדש⁵¹.

י"ט כסלו

יש פתגם שחסידים מדורות קודמים היו אומרים לגבי המדרש⁵² "כל המועדים בטלים חוץ מפורים", כי אף י"ט כסלו לא יתבטל לעתיד לבוא. שכן, כל הניצחון של י"ט כסלו שייך לעניין ביאת המשיח, משום שעל-ידי הפצת תורת החסידות ("פוצו מעיינותיך חוצה") תבוא הגאולה⁵³.

ידועים גם דברי כ"ק אדמו"ר הזקן שאמר בנוגע לי"ט כסלו: "זה היום יוקבע למור עד תמידי בישראל"⁵⁴.

הרבי סיפר⁵⁵ שבי"ט כסלו תק"ס (חג י"ט כסלו הראשון לאחר שחרורו של כ"ק אדמו"ר הזקן ממאסרו), אדמו"ר הזקן אמר אז את המאמר: "לשנה הבאה קבעום יו"ט". לפיכך מאז ואילך נעשה י"ט כסלו ליום טוב הקיים לעד ולעולמי עולמים, כמו נרות חנוכה הקיימים לעד⁵⁶.

אדמו"ר הזקן השווה אז את י"ט כסלו לימי החנוכה. הרבי הביא מכך ראיה⁵⁷ שי"ט כסלו יהיה חג אפילו בביאת המשיח, כי ענינו של חנוכה שייך למשיח.

חנוכה

ימי החנוכה אינם בטלים

ה'בן איש חי⁵⁸ כותב⁵⁹: "זכרון הנס שעושים בנר חנוכה אינו נוהג אחר ביאת המשיח, דאין מדליקים נר חנוכה עוד".

-
- (51) אור דוד (להרב יונגרייז) (ויקרא-דברים) ע' פז.
 (52) נסמן בתחילת הפרק.
 (53) "הרב אשכנזי" ע' 654.
 (54) לקוטי דיבורים ח"א ע' 38. וראה לקוטי שיחות חלק ה ע' 172 ובהערה 4.
 (55) שיחות קודש תשי"ז ע' קמג-קמד (הובא גם בשערי המועדים - י"ט כסלו ע' רמ).
 (56) ראה להלן בסמוך.
 (57) שיחות קודש תשי"ז שם.
 (58) הגאון רבי יוסף חיים מבגדד.
 (59) בן איש חיל חלק ב דרוש א לשבת תשובה דף ב.

It is also well known the words of the Alter Rebbe about Yud Tes Kislev: “This day will be established as a Yom Tov forever”.

The Rebbe recounted that on Yud Tes Kislev 5600 (the first Yud Tes Kislev after the Alter Rebbe’s release from prison), he said the Maamar “Next year they established it as a Yom Tov”. From that point on, Yud Tes Kislev became an everlasting Yom Tov, like the eternal candles of Chanukah.

The Alter Rebbe then compared Yud Tes Kislev to the days of Chanuka. The Rebbe inferred proof from this that Yud Tes Kislev will remain a Yom Tov even when Moshiach comes, since Chanuka is connected to Moshiach.

Chanuka

Chanukah - Forever

The Ben Ish Chai writes: “Remembering the miracle that we do with Chanuka candles will not apply when Moshiach comes, since we will no longer light Chanuka candles”.

This is hinted to by what Chazal said: “Its Mitzvah...until the foot is removed from the marketplace”, meaning that the Mitzvah only applies before Moshiach comes, when the Yidden will not need to be involved in marketplace matters because the other nations will perform material tasks for them.

But the Ramban writes that the Chanuka candles will **never be nullified**. Other halachic authorities agree, and so does the Rebbe on several occasions.

זהו מה שרמזו חז"ל באמרם⁶⁰: "מצוותה. . עד שתכלה רגל מן השוק", דהיינו שהמצוה הוא רק עד ביאת המשיח, שאז לא יצטרכו בני ישראל להסתובב בשוק, כי את העבודות הגשמיות יעשו עבורם שאר העמים.

אבל הרמב"ן כותב⁶¹ כי נרות חנוכה לא יתבטלו לעולם⁶². כמוהו סוברים פוסקים נוספים⁶³, וכך גם הרבי מביא כמה פעמים⁶⁴.

סדר הדלקת הנרות

כיום אנו מדליקים את הנרות בכל לילה בסדר עולה: ביום הראשון נר אחד, ביום השני שני נרות וכן הלאה (כדעת בית הלל⁶⁵). בגאולה ההלכה יהיה כבית שמאי והדלקת הנרות תהיה בסדר יורד: ביום הראשון שמונה נרות, ביום השני שבעה וכן הלאה⁶⁶.

תשעה ימי חנוכה

לדעת בעל "מנחת חינוך"⁶⁷ קיימת אפשרות כי במקומות מסוימים בעולם יחגגו בזמן הגאולה תשעה ימי חנוכה. כידוע, בזמן שקבעו את ראשי החודשים על פי עדים שראו את מולד הירח, היו מקומות שחגגו בכל חג (גם בחנוכה ופורים) יום-טוב שני של גלויות, מפני הספק בתאריך, שתלוי בקביעת ראש החודש בארץ ישראל.

כיום, למרות שלוח השנה קבוע ואין כל ספק בתאריך, חוגגים בחוץ לארץ יום-טוב שני של גלויות - כדי לשמור על תקנה זו. את התקנה תיקנו לשמור רק בחגים שהם מן

(60) שבת כא, ב.

(61) ר"פ בהעלותך (ויתכן שמקורו הוא במדרש במדבר רבה (פט"ו, 1) ובתנחומא שם (סי' ה).

(62) בקשר למגילת חנוכה לעת"ל ראה קובץ הערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תתרט"ד ע' 10.

שם גליון תתרט"ה ע' 3. שם גליון תתרט"ו ע' 6.

(63) ראה 'עטרת זקנים' בשו"ע או"ח סי' תרע"ו. וראה לקוטי שיחות ח"ה ע' 172 הערה 4 שכתב שזהו מדרז"ל הובא באגרת הטיול דרוש אות מ', ובס' החיים (לאחי המהר"ל) ח"ג פר"ז. ע"כ דבריו. וראה ג"כ בספר 'מנות הלוי' בהקדמה, ובספר 'מגיד מישרים' פרשת ויקהל בדברי המלאך. סיכום הנושא בימות המשיח בהלכה ח"א ע' רמ ואילך.

(64) ראה הערה קודמת. וכן איתא בלקוטי שיחות חלק כ' ע' 456 הערה 7, וראה גם בס' 'שער המועדים' חנוכה סי' נא משיחת חנוכה תשד"מ, ובשיחת ש"פ מקץ שבת חנוכה תשח"י סעי' ד', ועוד בכ"מ.

(65) ראה ספר השיחות תשנ"ב ח"א ע' 33 ואילך.

(66) ראה תורת מנחם תשנ"ח ח"ב ע' 33. ימות המשיח בהלכה ח"א ע' רפ ואילך.

(67) מצוה שא אות ב.

Order of Lighting

Currently, the Chanukah candles are lit in ascending order: one candle on the first night, two on the second, and so on, (following the opinion of Beis Hillel). However, in the future, we will follow Beis Shammai's opinion of descending order: eight candles on the first night, seven on the second, and so on.

Nine Days of Chanuka

According to the Minchas Chinuch, it is possible that Li'osid Lavo, some places will celebrate nine days of Chanuka. Historically, when new months were established by witnesses sighting the new moon, certain places observed a second day of Yom Tov, since they were not sure which day the New Moon was established in Eretz Yisroel.

Nowadays, despite having a fixed calendar removing all doubt about dates, those outside Eretz Yisroel continue to observe the second day of Yom Tov, in order to maintain this decree. However, the decree was only enacted for Torah level Yomim Tovim, so there is no extra day for Chanuka and Purim which are of only rabbinic level. But when Moshiach comes, and the months will again be dependent on witnesses, the places that observe two days of Yom Tov, will also observe an extra day of Chanuka.

Lighting Menorah in the Beis Hamikdash

During Yemos Moshiach, Aaron Hakohen himself will light the Menorah in the Third Beis Hamikdash. For only this lighting will be with utmost perfection - "as is the Mitzvah according to Your will" - because every aspect of the lighting process, including the oil and wicks, will be perfect.

Additionally, the gold from which the menorah is made will be completely refined, as the possibility of its misuse will be eliminated once Hashem eradicates all evil from the world.

התורה, ולכן בחנוכה ופורים, שהינם מדרבנן, לא חוגגים יום נוסף. אך לעתיד לבוא, כאשר יחזרו לקבוע ראשי חודשים על פי עדים, יחגגו יום נוסף גם בחנוכה, באותם מקומות שלא ידעו מתי נקבע ראש החודש⁶⁸.

הדלקת המנורה בבית המקדש

בימות המשיח נזכה לראות את אהרן הכהן מדליק את המנורה בבית המקדש השישי. דווקא הדלקה זו תהיה בשלימות "כמצות רצונך"⁶⁹, מכיון שכל הענינים שבהם ועל ידם נעשית ההדלקה כמו השמן והפתילות יהיו בתכלית השלימות⁷⁰.

גם הזהב שממנו נעשתה המנורה תהיה במצב של שלימות, מכיון שלא תהיה האפשרות להשתמש בו לדבר בלתי רצוי, מכיון שה' יעביר את רוח הטומאה מהארץ⁷¹.

חמישה עשר בשבט

יש מחלוקת במשנה הראשונה במסכת ראש השנה מתי הוא ראש השנה לאילנות: "באחד בשבט ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים, בחמשה עשר בו". בימות המשיח שההלכה יפסק כמו בית שמאי יהיה ראש השנה לאילנות בא' שבט⁷².

68) ע"פ ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תלא. עיי"ש שמביא מה שנתבאר לעיל שבזכות הטכנולוגיה ידעו מיד בכל העולם מתי נקבע ראש החודש בירושלים, ומביא גם דברי הרבי שאפשר שבכל זאת עדיין יחגגו יו"ט שני של גלויות. אמנם לגבי חנוכה כותב שם שפשוט שלעת"ל יעשו רק ח' ימים משום שלא נהגו להחמיר לעשות ט' ימים בזמן הזה.

69) ראה קובץ חידון גאולה ומשיח (תשפ"ג) קובץ א' 23 ואילך.

70) ראה תו"ח ר"פ ויחי.

71) תורת מנחם התוועדיות תשמ"ט ח"ב ע' 78 (והערה 105), ושם ע' 85.

72) אגרות קודש ח"ד ע' שכא. ובכ"מ. ראה ג"כ הערות התמימים ואנ"ש (מאריסטאון) גליון

תתא ע' 10 ואילך שמבאר שי"ל שזה מדובר בתקופה הראשונה שעדיין לא יהיה שינוי מנהגו של עולם כמבואר בכ"מ, שאז עדיין יהיה סדר גידול פירות האילנות כמו עכשיו, אבל בתקופה השנייה שאז יהיה שינוי מנהגו של עולם ויגדלו הפירות בכל יום, אולי אז לא יהיה ר"ה לאילנות בחודש שבט (וכמבואר באגרות קודש ח"ב ע' רצד שנוטה לומר ששייך שקביעות זמן ראש השנה לאילנות ישתנה ע"י ב"ד אחר).

15th of Shevat

There is a Machlokes regarding the New Year for trees: Beis Shammai say it is the first of Shevat, while Beis Hillel say it is the fifteenth. When Moshiach comes, and the halacha will follow Beis Shammai, Rosh Hashana L'Ilanos will be celebrated on Rosh Chodesh Shevat.

Purim

Chassidus explains the reason why Chazal say that Purim will never be nullified:

On other Yomim Tovim a specific Gilui Elokus shines, on Pesach its Chesed; Shavuos is Gevurah, and on Sukkos Rachamim shines. However, on Purim, the Yidden sacrificed themselves to Hashem not out of love or fear of Hashem, but because of their intrinsic connection to Him. Therefore the Gilui Elokus on Purim is unlimited and without any concealments, something that will be novel even by the Geulah.

The holy Rabbi Levi Yitzchak of Berditchev explains another reason: The uniqueness of Purim is that there were no openly supernatural miracles, rather nature itself was aligned with Hashem's will. And that will be the state Li'osid Lavo - the natural order itself will reflect the revelation Hahshem.

Matanas L'evyonim

The Rebbe questions the practice of giving Matanas L'evyonim (gifts to the poor) when Moshiach comes, since there will not be any poverty then, as stated "there will not be an impoverished person among you"?

פורים

מבואר בחסידות הטעם לכך שחז"ל אמרו שלא יתבטל חשיבותו ושמחתו של פורים גם בימות המשיח:

כל הימים טובים האחרים מאיר גילוי אלוקות של מדה מסוימת. כמו בפסח מאיר מידת החסד, בשבועות מאיר מידת הגבורה ובחג הסוכות מאיר מידת הרחמים.

אבל הגילוי אלוקות שמאיר בפורים הוא גילוי נעלה ביותר, שאינו מוגבל במדה מסוימת. בפורים בני ישראל מסרו את נפשם⁷³, לא בגלל שהרגישו אהבה או יראה להקב"ה, אלא בגלל הקשר הכי פנימי עם הקב"ה (עצם הנשמה).

לכן התגלות האלוקות שהיה אז, היה גילוי בלי צמצומים, שגם בזמן הגאולה יהיה חידוש⁷⁴.

עוד הסבר שהרב הקדוש רבי לוי יצחק מבארדיטשוב מסביר⁷⁵: מה שמיוחד בפרים הוא שאין בו ניסים למעלה מהטבע אלה הטבע עצמו התגלה כמשהו שמשרת את רצון הקב"ה. וזה יהיה המצב לעתיד לבוא שבעולם הטבעי עצמו יראו גילוי אלוקות.

מתנות לאביונים

הרבי כותב⁷⁶ שיש לעיין כיצד יתכן שתהיה מצוות מתנות לאביונים לעתיד לבוא,



(73) עיין בשיחת ש"פ חוקת-בלק, י"ב תמוז תשי"ב (תורת מנחם התועודיות ח"ו ע' 37) ששמחת חג הגאולה של י"ב תמוז דומה לשמחת הפורים שלא יתבטל. הסיבה שפורים לא יתבטל גם לעתיד לבוא הוא, לפי שחג הפורים נתחדש בזמן הגלות, זמן של חושך והעלם, ובא על ידי מסירת-נפשם של בני ישראל, ומצד מסירות נפש אין הגבלות. ומזה מובן גם בנוגע לחג הגאולה י"ב תמוז שהוא יום טוב שנתחדש בזמן הגלות, זמן של חושך כפול ומכופל, ובא על ידי מסירת-נפש, צריכה להיות השמחה ללא הגבלות.

(74) ראה ספר המאמרים תשי"ב ע' רכו ואילך. שם תשט"ז ע' קכו ואילך. לקוטי שיחות חלק ג' ע' 336.

(75) קדושת לוי ח"ב פורים קדושה שניה (ד"ה ועתה נבאר למה שאמרו חז"ל).

(76) ספר השיחות תש"נ חלק א' ע' 310 בהערה 114. וראה ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תמו ואילך. ושם בסוף דבריו ש"ל שרק בתקופה השנייה של ימות המשיח לא יהיו עניים, אבל בתקופה הראשונה עדיין יהיו עניים. וא"כ נראה שכל השקו"ט בענין קיום מצוות מתנות לאביונים לעתיד לבוא, הוא רק לגבי התקופה השנייה ולא הראשונה. ראה ג"כ מה שמבואר בפרק "גמילות חסדים" שבקובץ ג' של השנה.

The Chasam Sofer explains that this Mitzvah will be fulfilled by giving Matanas L'Evyonim to non-Jews. In the future, all Yidden will be extremely wealthy, and will not need to collect Tzedakah, thus obligating them to give Tzedakah to non-Jews.

However, some explain that the Mitzvah of Matanas L'Evyonim is specifically to poor Yidden. Therefore, we must increase Matanas L'Evyonim now while there are still poor Yidden, since when Moshiach comes no one will be lacking. From here it seems that the Mitzvah will be entirely nullified.

Continued on page 173

הרי אז כבר לא יהיו עניים וכמו שנאמר⁷⁷: "אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְּךָ אֶבְיוֹן?"

החתם סופר מבאר, שהמצווה תתקיים על ידי נתינת מתנות לעניי אומות העוֹלָם⁷⁸. לעתיד כל עם ישראל יהיו עשירים מופלגים ובתים מלאים כל טוב⁷⁹, ולא ימצא בישראל מי שיקבל צדקה ולכן יהיו מוכרחים לעשות צדקה עם האומות⁸⁰.

אבל יש מבארים שמצוות מתנות לאביונים נתקנה דווקא בזמן שיש אביונים בישראל⁸¹, ולכן מרבים במתנות לאביונים עכשיו כיון שיש אנשים שיכולים לקבל, מה שאין-כן לעתיד לבוא לא יהיה מי שיקבל⁸². ואם כן נראה שהמצווה תתבטל לגמרי.

(77) דברים טו, ד.

(78) 'דרשות החתם סופר' (ה"א ע' 408 ד"ה ומתנות).

(79) ע"פ לשון הכתוב דברים ו, יא.

(80) ס' 'יפה ללב' ח"ו ס' תרצ"ד (הובא גם בקובץ 'וילקט יוסף' שנה ה' ס' קיח). והביא שכ"כ

בס' 'אברהם אנכי' (ישעי' נא) דף יג, ב.

(81) 'כלי חמדה' (מועדי השנה - פורים) ס' צז.

(82) ס' 'מעיל צדקה' ס' אלף שלח (לבעל שבט מוסר).

פסח

סיפור יציאת מצרים לימות המשיח

נחלקו חז"ל⁸³ בשאלה האם נמשיך להזכיר ולספר על יציאת מצרים גם בימות המשיח. לפי שיטת התנא בן זומא אין מזכירים את יציאת מצרים בימות המשיח.

אבל חכמים אומרים שיספרו על נפלאות יציאת מצרים גם לאחרי ביאת המשיח. ההסבר לכך הוא⁸⁴, שאף שיש מעלה בגאולה העתידה, שעניינה הוא ביטול הרע לגמרי והפיכתו לקדושה ("אתהפכא"), קיימת בכל זאת מעלה בעבודת ה' באופן של מלחמה ברע ("אתכפיא"), שזוה עניינה של יציאת בני ישראל מצרים שברחו מן הרע של מצרים⁸⁵. לכן לשיטת חכמים גם בימות המשיח יספרו על נפלאות יציאת מצרים.

גם לפי הדעה של בן זומא שאין מזכירים את יציאת מצרים גם בימות המשיח, בליל הסדר עצמו תהיה מצוה לספר על יציאת מצרים⁸⁶.

מכירת חמץ

מסופר⁸⁷ שכ"ק אדמו"ר הרי"ץ שאל את הרב שמואל לויטין בעת מכירת החמץ בשנת תש"ה, האם כשיבוא המשיח יהיה אז גם כן עניין מכירת חמץ לנכרי. הרב שמואל לויטין אמר: מדוע לא? הלא זהו מצוה כל המצוות. כ"ק אדמו"ר הרי"ץ השיב: "איך שיהיה, יבוא [משיח] וכשיבוא נראה איך יהיה".

נוסח ההגדה

בזמן הגאולה יחזרו להקריב את קרבן הפסח ושאר קרבנות החג⁸⁸. כתוצאה מכך

(83) ברכות יב, ב. בביאור המחלוקת ראה ספר השיחות תשנ"ב ע' 247 הערה 32.

(84) ספר המאמרים תש"ח ע' 164. ראה ג"כ הנה ימים באים ח"א ע' 232 ואילך.

(85) תניא פרק לה.

(86) ביאור הטעם לזה ראה ימות המשיח בהלכה ח"א ע' קמג ואילך.

(87) מכתב הרשד"ב בוימגארטען (נדפס לראשונה בתשורה איידעלמאן ל"ג בעומר תשס"ו ע' 69, ולאח"כ בהיכל הבעש"ט גליון כט ע' קכז). שקו"ט אודות מכירת חמץ לע"ל ראה שערי התמימים (ביתר עילית) חוברת כה ע' 29 ואילך. קובץ הערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תתשסב ע' 21 ואילך.

על בדיקת חמץ בימות המשיח ראה תורת מנחם חלק לו ע' 284 ואילך. על בדיקת חמץ לאור הנר ראה קובץ הערות "הדרך הישרה ח"א (תשס"ג) ע' 249 ואילך.

(88) עוד נושאים שדנו בהם בקשר לימות המשיח בהקשר זה:

Pesach

The Story of Leaving Mitzrayim

The Chazal argued about whether we'll continue mentioning the story of Yetzias Mitzrayim in Yemos HaMoshiach. One opinion says we won't talk about Yetzias Mitzrayim anymore.

But the Chachamim say that we'll still talk about the amazing miracles of Yetzias Mitzrayim even after Moshiach arrives. The reason is that even though the future Geulah has the advantage of totally getting rid of evil and turning it into Kedusha ("Is'hapcha"), there's still something special about serving Hashem by fighting against evil ("Iskafya"). That's what happened by Yetzias Mitzrayim - the Yidden ran away from the evil of Mitzrayim. So according to the Chachamim, even in Yemos HaMoshiach we'll still tell about the wonders of Yetzias Mitzrayim.

Even according to the other opinion that says we won't mention Yetzias Mitzrayim Yemos HaMoshiach, on the Seder night itself there will still be a Mitzvah to tell over the story of Yetzias Mitzrayim.

Selling the Chametz

It is recounted that the Rabbi Rayatz asked Rabbi Shmuel Levitin during the sale of chametz in 1945, if when Moshiach comes will we still sell the chametz to a non-Jew? Rabbi Levitin replied, why not - isn't this as much a Mitzvah as all Mitzvos? The Rebbe Rayatz responded: "Either way, may he [Moshiach] come. we will see what will be."

The Haggadah

By the Geulah, we'll start bringing the Korban Pesach and the other

יהיו כמה שינויים בעריכת ליל הסדר ובנוסח ההגדה⁸⁹: במקום ה'זרוע' שבקערת הסדר יניחו את כל גופו של כבש הפסח במרכז השולחן, ובמקום ה'ביצה' - חלק מבשר קרבן ה"חגיגה".

באמירת "מה נשתנה" יוסיפו שאלה חמישית "שבכל הלילות אנו אוכלים בשר צלי שלוק ומבושל, הלילה הזה כולו צלי" (את בשר הפסח חייבים לאכול צלי)⁹⁰.

במקום לומר "פסח שהיו אבותינו אוכלים בזמן שבת המוקדש קיים" נאמר: "פסח זה שאנו אוכלים". גם בברכת "אשר גאלנו" לא יאמרו "כן ה' אלוקינו יגיענו" בלשון עתיד, אלא נאמר "והגיענו הלילה הזה לאכול בו פסח מצה ומרור".

קרבנות בקבוצות

בבית המקדש היו שוחטים את קרבנות הפסח בשלוש קבוצות שבכל אחת לפחות שלושם איש. הסיבה לכך היא, שבתורה נאמר שהשחיטה צריך להיות על-ידי "קהל - עדת - ישראל" ולמדו חז"ל (משלושת המילים) שהשחיטה צריכה להיות בשלושה מניינים⁹¹.

אבל לא היה להם ברור האם מדובר בשלושה מניינים זה אחר זה, או שלושה מניינים בבת אחת. כדי לצאת מן הספק תיקנו תקנה שהשחיטה תהיה בשלוש קבוצות שבכל אחת יש שלושה מניינים, וכך בוודאי מתקיים הפסוק.

אך לעתיד לבוא יבוא אליהו הנביא, שכידוע יפתור את כל הספיקות בהלכה, ולכן יתכן ואולי שחיטת קרבנות הפסח לא תתחלק לקבוצות, אלא כל עם ישראל יבוא כקבוצה אחת⁹².

הכנת בהמה

יש אומרים שצריך להכין את הבהמה ארבעה ימים לפני זמן שחיטת הבהמה ול-

השיעור דרך רחוקה: ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תנז.

על אכילת הקרבן בקומות העליונות: ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תסג.

89) בהבא להלן ראה גם "מה יעשו בחג הפסח בבית המקדש" (ירושלים, תשע"ט).

90) פסחים קטז, א. הובא ברמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ח הלכה ב. וראה הגדה של פסח עם

לקוטי טעמים ומנהגים פיסקא "מטבילין, מצה".

91) פסחים סד, ב. רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק א הלכה ט. מאירי שם. ערוה"ש קפד, ד.

92) ראה אגרות קודש חלק כב ע' תמג. ימות המשיח בהלכה ח"ג ס' פ.

Korbanos again. Because of this, there will be some changes in how we do the Seder night and in the text of the Haggadah:

Instead of the Zeroah on the Seder plate, we'll put the whole Korban Pesach lamb in the middle of the table. And instead of the egg, we'll put a piece of the meat from the Korban Chagigah.

When we say the "Mah Nishtana," we'll add a fifth question: "On all other nights we eat meat that is roasted, boiled, or cooked. On this night, all the meat is roasted." (The Korban Pesach has to be eaten roasted.)

Instead of saying "The Pesach which our fathers used to eat when the Beis Hamikdash was standing," we will say: "This Pesach that **we are eating**." Also, in the bracha of "Asher Ge'alanu," we won't say "So too, Hashem, may He bring us" in the future tense. Instead we'll say, "And He brought us on this night to eat the **Pesach**, Matzah and Maror."

Korbanos in Groups

In the Beis Hamikdash, they used to Shecht the Korban Pesach in three groups, each with at least 30 men. The reason is that the Torah says the Shechting has to be done by the "Kahal - Adas - Yisrael," and the Chachamim learned (from the three words) that the Shechting needs to be done with three Minyanim (groups of 10).

But it wasn't clear to them if it meant three Minyanim one after the other, or three Minyanim all at once. To be sure, they made a Takanah (rabbinic enactment) that the Shechting should be in three groups, each with three Minyanim. This way, the Pasuk is definitely fulfilled.

However, in the future, Eliyahu Hanavi will come. As we know, he'll solve all the doubts in Halacha. So it's possible that Shechting the Korban Pesach won't be divided into groups, but all of Klal Yisrael will come as one big group.

ברר שאין בה מום שפוסל את הבהמה, כשם שבמצרים עם ישראל הכינו את הבהמה לקרבן הפסח ארבעה ימים מראש⁹³.

הרבי מציין, כי באמת זהו לכתחילה בלבד ואינו מעכב בדיעבד. לכן גם אם הגאולה תבוא בפתאומיות בערב פסח ובית המקדש ירד משמיים מיד, נוכל לשחוט את קרבן הפסח (אם אין מום בשעת השחיטה)⁹⁴.

פסח שני

יש שאלה מעניינת לגבי פסח שני: מה יהיה הדין אם משיח יבוא ויבנה את בית המקדש בין פסח ראשון לפסח שני, האם נוכל להקריב קרבן פסח בפסח שני?

יש בזה שתי דעות בתלמוד הירושלמי⁹⁵ ולדעת רבי יהודה נוכל להקריב פסח שני. אבל הרמב"ם כותב שאם רוב הציבור לא הקריבו בפסח ראשון, "לא יעשו אלו המיעוט הטמאים פסח שני"⁹⁶. לפי הלכה זו נראה שלא נוכל להקריב במצב כזה.

אבל נראה שבפועל כן יוכלו להקריב פסח שני. ההסבר לזה: רק אם התורה אוסרת להקריב קרבן בפסח ראשון (בגלל טומאה וכדומה), אז לא מקריבים קרבן בפסח שני. אבל אם הקהל לא הקריבו בפסח ראשון בגלל סיבה צדדית כמו בגלל הגויים וכדומה, אז כן יכולים כולם להקריב בפסח שני, וכדברי ר' יהודה בתלמוד ירושלמי⁹⁷.

וכך כותב ה'מנחת חינוך'⁹⁸: "נראה ברור, אם יבנה בית המקדש במהרה בימנו בין שני הפסחים . . . כל ישראל יעשו פסח שני כן נראה ברור. ואני כותב זה בין שני הפסחים, יהי רצון שיבנה מהרה קודם פסח שני, ונזכה ונעשה הפסח שני, אמן ואמן"⁹⁹.

וכך אמר פעם הרבי¹⁰⁰: "ע"פ המבואר באחרונים שכאשר יבוא משיח צדקנו בין

93 רמב"ם הלכות תמידין ומוספין פרק א הלכה ט.

94 שאלות ותשובות תורת חסד סימן כג. ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 426. וראה ספר השיחות

תשמ"ט ח"ב ע' 742-743.

95 ירושלמי פסחים פ"ט ה"א.

96 הלכות קרבן פסח פ"ז ה"ד.

97 לקוטי שיחות חלק יב ע' 219.

98 מצוה שפ אות יא.

99 ראה בארוכה ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' קעב ואילך.

100 תורת מנחם התועדויות תשד"מ ח"ג ע' 1549.

Preparing the Korban

Some say that you need to prepare the animal four days before the time of Shechting and check that it doesn't have any blemish that would disqualify it. This is just like in Mitzrayim, where the Yidden prepared the animal for the Korban Pesach four days in advance.

The Rebbe points out that this is really only L'chatchila (ideally), but it doesn't actually prevent the Korban B'dieved (after the fact). So even if the Geulah comes suddenly on Erev Pesach and the Beis Hamikdash comes down from heaven right away, we'll still be able to bring the Korban Pesach (as long as it doesn't have a blemish at the time of Shechting).

Pesach Sheni

There's an interesting question about Pesach Sheni: What if Moshiach comes and builds the Beis Hamikdash between Pesach Rishon and Pesach Sheni? Can we bring the Korban Pesach on Pesach Sheni?

The Talmud Yerushalmi has two opinions. Rabbi Yehuda says we can bring the Korban on Pesach Sheni. But the Rambam writes that if most people didn't bring it on Pesach Rishon, the minority who are Tamei can't bring it on Pesach Sheni. Based on this, it seems we couldn't bring the Korban in this case.

However, in practice, it looks like we will be able to bring the Korban on Pesach Sheni. The reason is that only if the Torah prohibits bringing the Korban on Pesach Rishon (due to Tumah, etc.), then we don't bring it on Pesach Sheni. But if the community didn't bring it on Pesach Rishon for an external reason, then everyone can bring it on Pesach Sheni, as Rabbi Yehuda says.

פסח ראשון לפסח שני, חייבים להקריב פסח שני - זוכים להקריב פסח שני בבית המקדש השלישי, במהרה בימינו ממש".

ל"ג בעומר

הרבי התבטא פעם בשיחה אשר בדיוק כמו חג הפורים, כך גם שמחתו של ל"ג בעומר גדולה יותר משמחת החגים האחרים, ולכן לא יתבטל גם לעתיד לבוא¹⁰¹.

ראוי לציין לדברי החתם סופר שלעתיד לבוא הקרבת קרבנות הנשיאים תהיה מראש חודש ניסן, עד ל"ג בעומר¹⁰².

שבועות

שבועות יתבטל לעתיד לבוא (כמו המועדים האחרים)¹⁰³. כאמור אין הכוונה שיתבטל לגמרי, אלא שלא יהיה כל כך חשוב כמו שהיה בזמן הגלות¹⁰⁴.

101) לקוטי שיחות חלק לו ע' 140. שקו"ט באריכות בביאור השייכות בין פורים ורשב"י (ל"ג בעומר) ע"פ חסידות ראה קובץ הערות וביאורים בתורת כ"ק אדמו"ר גליון קלז ע' 13 ואילך. ויש להוסיף ולציין לספר השיחות תשנ"ב ח"ב ע' 483, תורת מנחם תנש"א ח"ג ע' 214.

ומכיון שדבר חידוש הוא, ראוי לציין לכמה מראי מקומות עיקריים ממקורות שונים בנושא זה ולהעיר שבספר באר יצחק (תשפ"א, עניני ל"ג בעומר ושבועות) מבואר שההקבלות בין פורים ויום כיפור לבין ל"ג בעומר אינו בדרש או ברמז אלא בתחום הסודי: בספר כנסת מרדכי - מועדים (תשנ"ט, ע' קכח) מבואר ממש בדומה לדברי הרבי בשיחה. ובספר שפע חיים (אמור - מאמר ד בתחילתו) מבואר שסודו של ל"ג בעומר יתגלה רק בימות המשיח. ולהעיר ג"כ מספר שער יששכר מאמרי חדש אייר מאמר גל עיני אות ט (וביאורו בספר פורת יוסף מאמרי חדש אייר מאמר ד) ששורש השמחה ביום זה הוא אור הגנוז לצדיקים שלעת"ל יאיר לכולם.

102) חת"ס דרשות לחנוכה (דף סו, ב).

103) יש שכתבו שאף-על-פי שלעתיד כל המועדות בטליו, מכל-מקום חג השבועות לא יתבטל לעתיד לבוא. ראה ספר יפה ללב (להגאון ר' רחמים נסים יצחק פאלאג'י) או"ח סי' תצ"ד אות י"ד (הובא גם בספר כף החיים שם אות ס"ח), בשם אמרי נועם (לר"י מדילישקאש) ס"פ פינחס, ומקורו בספר מושב זקנים לבעלי התוס' סו"פ פנחס. אבל ראה קובץ המאור (שנה מד חוברת ו (שכג) - אלול תנש"א) ע' 19 ובהערות וביאורים (אהלי תורה) גליון תתתיז ע' 19 (וראה גם רוקח פרשת אמור).

104) עוד נושאים שדנו בהם בקשר לחג השבועות אז:

The 'Minchas Chinuch' writes: "It seems clear that if the Beis Hamikdash is built speedily between the two Pesachs... all the Yidden will bring the Korban on Pesach Sheni. **I'm writing this between the two Pesachs. May Hashem grant that it be built before Pesach Sheni, and we merit to bring the Korban on Pesach Sheni, Amen.**"

Similarly, the Rebbe said: "According to the later authorities, if Moshiach comes between Pesach Rishon and Pesach Sheni, we must bring the Korban on Pesach Sheni - we will merit to bring Pesach Sheni in the Third Beis Hamikdash, speedily in our days."

Lag BaOmer

The Rebbe once said that just like Purim, the joy of Lag Ba'omer is greater than the joy of other Yomim Tovim, and therefore it will not be annulled Li'osid Lavo.

It's worth noting the Chasam Sofer says that Li'osid Lavo, the Korbanos of the Nesi'im will be from Rosh Chodesh Nissan until Lag BaOmer.

Shavuos

Shavuos will be canceled in the future (like the other Yomim Tovim). As mentioned, this doesn't mean it will be completely annulled, but rather that it will not be as significant as it was during Golus.

The reason Shavuos won't be as important is because Shavuos reminds us of Matan Torah, and in Yemos HaMoshiach, Hashem will have already given us a new Torah with all its secrets.

הטעם שחשיבותו של חג השבועות יתבטל הוא משום שחג השבועות הוא זכר למתן תורה, ובימות המשיח הקב"ה כבר יחדש לנו תורה חדשה עם כל סודותיה¹⁰⁵.

השל"ה הקדוש כותב שחג השבועות מרמז על הגילוי לעתיד שאז יהיה "תוספות ידיעה בברית חדשה ומלאה הארץ דעה"¹⁰⁶.

הפיכת תעניות לעתיד

דברי הנביא זכריה נאמר¹⁰⁷, שארבעת הצומות שבעה עשר בתמוז, תשעה באב, שלושה בתשרי ועשרה בטבת עתידים להתבטל בימות המשיח ולהפוך לימי "ששון ושמחה ולמועדים טובים". וכך מובא ברמב"ם¹⁰⁸: "כל הצומות האלו עתידין ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה".

כבר בתקופה הראשונה של ימות המשיח, כשיהיה שלום בעולם, יבטלו הצומות ובדרך ממילא יהיו הצומות ימים טובים¹⁰⁹.

אבל תענית אסתר ישאר גם לעתיד לבוא¹¹⁰, מכיון שהוא חלק מחג הפורים שלא יתבטל לעתיד לבוא¹¹¹.

בנין וקידוש בית המקדש השלישי בחג השבועות: ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' קצב.

הקרבת שתי הלחם בשבועות אם יבוא משיח בתוך ימי ספירת העומר: ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' קעט.

105) ספר גאולת הגר לתלמיד מהר"ל על תרגום למגילת אסתר ט, כח.

106) של"ה ספר במדבר דברים, פרשת פנחס תורה אור (ב).

107) ח, יט.

108) הלכות תענית פרק יט הלכה יט. על זמני המועדים דלעתיד של ימי הצומות, ראה ימות המשיח בהלכה ח"ב ע' תעג.

109) לקוטי שיחות חלק טו ע' 421 (הובא בשערי גאולה ח"ב ע' רכה). עיי"ש שהרבי מבאר שיהיה עוד ענין שהצומות עצמם יפכו לששון ולשמחה בתקופה השנייה בימות המשיח.

110) ראה תורת מנחם התוועדותיות תשמ"ו ח"ב ע' 696 (נדפס בספר שערי המועדים - אדר ע' רפא).

111) באריכות ראה ימות המשיח בהלכה ח"א ע' רמה.

The Shelah writes that Shavuot hints to the revelation of the future, when there will be “extra knowledge in a new covenant, and the world will be full of Da’as.”

Fast days

The Navi Zechariah says that the four fasts of the 17th of Tammuz, 9th of Av, Fast of Gedaliah, and 10th of Teves will be annulled in Yemos HaMoshiach and will become days of “joy, gladness, and Yomim Tovim.” As the Rambam writes: “All these fasts will be annulled in Yemos HaMoshiach, and not only that, but they will become Yomim Tovim and days of joy and gladness.”

Already in the first Tekufa of Moshiach, when there will be peace in the world, the fasts will be annulled and automatically become Yomim Tovim.

But the Fast of Esther will remain even Li’osid Lavo, since it’s part of Purim, which will never be annulled.

לזכרון נשמת

מרת אלישבע ע"ה

בת הרה"ח הרה"ת חיים הלוי ע"ה

פיקרסקי

שלוחה בבאנאטא קאלאמביא
הצטיינה כדוגמא חי' בהליכותיה והנהגותיה
והשפיעה רבות מתוך אמת ותוקף פנימי

נפטרה ט"ו סיון

שנת ה' תהא שנת פלאות ככל
ליצירה

ת.ג.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הבחור התמים

מיכאל ע"ה בן יבדלחט"א

הרה"ח ר' יהודה ליב שליט"א

ראסקין

הוקדש ע"י:



לזכות

חיה מושקא בת נעטל תי'

לרפואה שלימה וקרובה